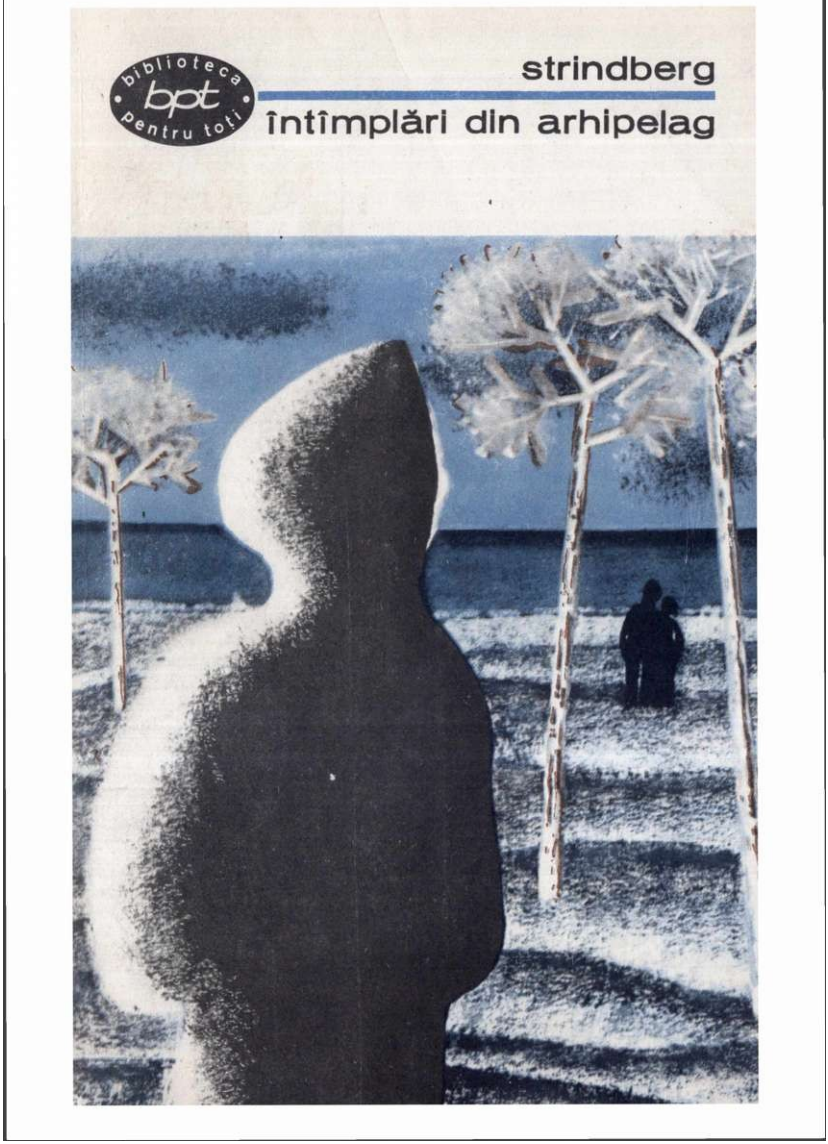

August Strindberg
Întâmplări din arhipelag

ROMAN
TRADUCERE ŞI» REFAT* DE
ms TOŢI
FLORIN MURGESCU
BIBLIOTECA PENTRU TOŢI
August Strindberg
HEMSÖBORNA
A. Bonniers Förlag Stockholm
PREFAŢĂ

Obârşiile literaturii suedeze se pierd în negura îndepărtată a traiului neînfricaţilor vikingi, aceşti blonzi semizei, haiduci şi piraţi ai nordului ale căror urme s-au mai păstrat încă în inscripţiile de pe pietrele runice (*runstenar*) şi în fermecătoarele *saga* ale izolatei *„Ţări de gheaţă”* – Islanda.

Coborând spre evul mediu, găsim o Suedie creştinată, cu mănăstiri unde se scriu şi se citesc, în afară de opere pur religioase, „vieţi romanţate” ale celebrităţilor vremii. Din mănăstiri gustul pentru literatură trece în castele. Natural, seniorii s-ar fi simţit jigniţi dacă cineva i-ar fi bănuit că se îndeletnicesc cu scris-cititul, ocupaţie bună doar pentru popi, muieri şi menestreli, însă ascultă cu plăcere literatura cavalerească, *saga* fantastice despre amorurile şi nemaipomenitele fapte de arme ale vitejilor cavaleri. În popor, versul şi melodia se împletesc cu dansul: dansatorii formează un cerc mare, ţinându-se de mână, şi joacă după melodia cântată de im „solist”, intervenind toată lumea la refren. Se cântă despre cavaleri şi dragoste, balauri, oameni vrăjiţi de Năcken – spiritul mării – sau de Bergakungen – duhul muntelui.

Cu timpul, dansul a încetat, păstrându-se doar versul şi cântecul, transmise oral din tată în fiu. Pe la începutul secolului al XIX-lea, aceste *folksvisor*, cântece populare, au început să fie consemnate în scris, încât astăzi se află la îndemâna oricui vrea să le cunoască şi sunt încă

fermecătoare chiar pentru urechea modernă, mai ales dacă sunt cântate şi nu numai recitate.

*

După 1648, în urma păcii westfalice, micul stat de ţărani de pe lângă cercul polar devine una dintre marile puteri ale Europei, mulţi suedezi luminaţi căpătând conştiinţa că ţara lor poate şi trebuie să devină puternică şi în domeniul cultural. Amintim pe Georg Stiemhielm (1598 – 1672) supranumit „părintele artei poetice suedeze", autorul poemului alegoric *Herkules* în care eroul anonim este ispitit, în tinereţe, de Doamna Plăcere şi este salvat din mrejele ei de severa şi înţeleapta Doamnă Virtute. Acum, drumul spre literatura cultă suedeză era deschis. Totuşi, abia cu un secol mai târziu, când Suedia încetase de a mai fi o glorioasă putere militară şi-şi concentrase toate energiile înăufitrul ţării, începe adevărata epocă de înflorire a literaturii suedeze. Primii scriitori ai acestui secol au luptat împotriva ignoranţei, a moravurilor grosolane şi a superstiţiilor, răspândind lumina culturii în rândurile poporului. Unul dintre aceşti „luminători", Olaf von Dalin (17081763) scoate o revistă săptămânală *Den soenska Argus* (*Argusul suedez*), eveniment cu totul nou şi neobişnuit. Alt „luminător" Johan Henrik Keligren (1751 – 1795), remarcabil prin lirica sa caldă, în poemul *Den nija skapelsen* (*Noua creaţie*), arată cum lumea întreagă este creată din nou în conştiinţa celor cuprinşi de dragoste: natura se însufleţeşte, oamenii se văd eu alţi ochi unii pe alţii etc. Spirituală şi inteligentă, Anna. Maria Ijenngren (1754 – 1817), maestră în mânuirea ironiei fine şi în portretistică, realizează remarcabile idile şi satire, apropiindu-se cu căldură şi simpatie de micile bucurii ale oamenilor simpli şi coutinuind, în felul său, opera lui Dalin şi Keligren. De cu totul altă factură este Carl Mikacl Bellman (1740 – 1795), compozitor, poet şi cântăreţ, care în culegerea *Fredmans epistâar* (*Epistolele*

lui Fredman), ne prezintă un sugestiv aspect al Stockholmului din secolul al XVIII-lea, prin veselul cronicar Fredman şi banda lui de prieteni destul de deocheaţi şi întotdeauna foarte descurcăreţi.

Spre sfâişitul secolului al XVIII-lea se înfiinţează Sveuska akademien (Academia suedeză), cuprinzând Î8 membri, scriitori şi alţi oameni luminaţi, eveniment de o deosebită însemnătate pentru înnobilarea limbii şi literaturii suedeze.

La începutul secolului al XIX-lea, romantismul care înflorea în toată Europa, este reprezentat pentru prima oară în Suedia de Per Daniel Amadeus Atterboms (1790 – 1855) prin poemul *Lycksalighetens o* (*Insula preafericirii*). În versuri duioase şi muzicale îl urmărim pe tânărul rege nordic Astolf care, după ce răzbate printr-o peşteră cu balauri şi înfruntă tot felul de primejdii, ajunge în această binecuvântată insulă, unde nu-i durere şi întristare, ci doar poezie, veselie şi fericire şi unde dorinţele cele mai îndrăzneţe devin realităţi. Totuşi, până la urmă, împins de dorul de ţară şi de sentimentul datoriei faţă de supuşii săi, părăseşte insula pentru totdeauna. Acelaşi Atterboms serie o excelentă istorie a literaturii suedeze.

Literatura suedeză a secolului al XIX-lea cunoaşte, o deosebită înflorire prin apariţia unor scriitori tineri, viguroşi, revoluţionari, cu o mare varietate de stiluri şi îmbrăţişând o problematică vastă: lirica religioasă a lui Johan Olaf Wallin, traducător, prelucrător şi creator de psalmi; lirica patriotică, deosebit de sensibilă a lui Esaias Tegner, care îmbină armonios tendinţele naţionale romantice cu exigenţele clasicismului francez; proza lui Carl Jonas Love Almquist, la graniţa dintre romantism şi realism; versurile şi proza patriotică ale lui Johan Ludvig Runeberg, cari glorifică eroismul ostaşilor suedezi în nefericitul război din 1808 – 1809; opera lui Viktor Kydberg, luptător pentru cauza celor slabi şi obijduiţi, sau

lirica socială a lui Carl Snoilsky, ca să citǎm numai câteva nume din aceşti fecunzi reprezentanţi ai literelor suedeze.

Totuşi figura cea mai remarcabilă, cea mai expresivă, cea mai revoluţionară şi cea mai productivă din secolul al XIX-lea rămâne August Strindberg, acest om ciudat şi nefericit, care pătrunde aproape cu brutalitate în literatura universală.

Opera şi viaţa lui sunt mai uşor de înţeles privite în contextul politic şi social al Suediei secolului al XIX-lea. şi chiar dacă August Strindberg, cu personalitatea sa puternic» şi plină de originalitate nu aparţine direct nici unei şcoli şi nici unui curent, el reflectă, cu toate acestea, tendinţele şi frămîntările celei de a doua jumătăţi a acestui secol.

Vin

Suedia veacului al XIX-lea, vindecată de ambiţii de expansiune teritorială încă din secolul trecut, şi izolată geogvaficeşte, îşi consacră forţele pentru restaurarea şi consolidarea internă. Creşterea vădită a populaţiei rurale provoacă importante transformări economice şi sociale; resursele economice existente şi munca disponibilă sunt disproporţionate. Din districtele rurale suprapopulate încep emigrările în America. Viaţa economică, mai activă, impune îmbunătăţirea căilor de comunicaţii. Canalele sunt insuficiente, iar calea ferată, nefiind rentabilă pentru moment, cere investiţii care sperie şi care se realizează abia după 1850. Ţara aceasta săracă evoluează rapid, dezvoltându-se industrial şi tehnic. O fericită reformă a învăţământului asigură existenţa a cel puţin unei şcoli primare în fiecare parohie, deschizând gustul pentru învăţătură în rândul maselor largi ţărăneşti. Disproporţiile dintre numărul mare de fete şi numărul mic de băieţi, le obligă pe acestea să caute altă rezolvare socială decât dependenţa de soţ sau celibatul (monahal sau nu), şi să lupte pentru o mai bună organizare a statului. În 1845

femeile obţin egalitatea cu bărbaţii în privinţa dreptului de succesiune. În 1862 primul ministru liberal Louis de Geer propune ca reprezentanţii naţiunii să fie aleşi printr-un sistem de vot colectiv, satul şi oraşul votând separat şi alcătuind două Camere deosebite. În 1867 Ricksdagul (Parlamentul) se adună în noua formă, preponderenţa apartmând claselor mijlocii. Treptat, partidul agrarian dirijează din ce în ce mai mult politica internă, iar masele populare iau o parte tot mai activă la treburile politice. Totuşi, în 1890 doar un sfert din populaţia adultă are drept de vot, dar când situaţia externă impune extinderea serviciului militar, se impune şi sufragiul universal (realizat abia după rezolvarea conflictului cu Norvegia şi separarea celor două regate). Dezvoltarea rapidă a industriei (utilizarea pădurilor, fabricarea hÂTtiei, a chibriturilor, a maşinilor şi exploatarea intensivă a subsolului), aduce preponderenţa organizaţiilor muncitoreşti asupra partidului agrarian. Sindicatele devin o adevărată şcoală civică pentru muncitori.

În această ambianţă socială şi politică, în care lumea intelectuală scandinavă, din afară şi dinăuntru] universităţii, este dominată de filosofia idealistă a lui Bostrom şi tulburată de gândirea lui Kirkegaard, îşi face apariţia filosofia materialistă engleză, raţionalistă şi practică, proclamând necesitatea dezvoltării producţiei şi a prosperităţii pentru cei mulţi.

Acum, sub influenţa ideilor liberale – care circulă în Europa, se dezvoltă o literatură morală şi didactică, mai curând bine intenţionată decât bine realizată. Spiritul ştiinţific şi tehnic, în continuă dezvoltare, impune şi literaturii necesitatea observaţiei riguroase şi a preciziei. Norvegienii Ibsen şi Björnsson imprimă un suflu nou prin revolta lor împotriva convenţionalismului, a birocratismului, a ipocriziei şi a minciunii sociale.

În acest efervescent secol al XIX-lea, atât de

frământat de probleme economice, sociale, politice şi filosofice, secol în căutarea unui echilibru, a unei formule, îşi face apariţia Strindberg, acest om cu personalitate puternică, dezechilibrat şi creator, contorsionat şi nervos, ipocrit şi sincer până la impudicitate.

Apariţia romanului său Roda *rummet* (*Camera roşie*) este prezentată de obicei de către critici cu exclamaţii: „... va *fi semnalul unei revoluţii*" (E. Poulenard); „... *va exploda ca o bombă*" (*11. Schiick*); „... *este primul roman modern suedez*" (G. Brandell): „*O* nouă *perioadă în literatura noastră începw-*" (G. Axberger) etc.

Viaţa lui Ştiind! >erg se împleteşte straniu eu opera sa. „La *douăzeci de ani, Strindberg îşi începe creaţia sa literară. Din clipa aceea viaţa şi cu opera sa se desfăşoară laolaltă. Traiul lui formează material brut pentru opera sa, iar operele sale sunt factori decisivi în biografia sa.*"[1]

*

August Strindberg s-a născut la 22 ianuarie 1849, într-o casă veche dintr-o periferie a Stockholmului. Carl Oscar Strindberg, tatăl său, mai întâi băcan şi apoi comisionar maritim, după moartea soţiei sale se căsătoreşte cu îngrijitoarea numeroşilor săi copii, Eleonora Norling, fiică de croitor şi fostă slujnică la un han (luciu pe care August, primul născut din acest nou mariaj, nu l-a putut uita niciodată).

Micul August manifestă o sensibilitate exagerată, este neliniştit, se simte neiubit, persecutat, se teme de întuneric, de apă şi de câini, îi e frică să nu cadă şi să nu se lovească... S-ar putea spune că niciodată nu s-a vindecat complet de aceste nelinişti.

La şapte ani este înscris la „Klara", şcoală primară unde ia contact cu inegalitatea socială: copiii săraci, flămânzi şi prost îmbrăcaţi sunt mai des bătuţi decât cei

1 Martin Lamm : August Strindberg, Borforlaget Aldus Borforlaget, Stockholm, 1963, p. 11.

bogaţi etc. Din cauza situaţiei şcolare dezastruoase, tatăl său îl transferă la „Jakobs skola”, şcoala sărăcimii, mediu în care Strindberg se simte totuşi mai bine.

Terminând şcoala primară, se înscrie la „Stockholms lyceum”, unde nu străluceşte de loc, mai ales la început. În cursul superior însă situaţia lui şcolară se îmbunătăţeşte, începând chiar să dea meditaţii.

Copilul acesta ciudat şi frământat, este trimis mai multe veri de-a rândul să-şi petreacă vacanţa la ţară, mai întâi în pensiune la organistul Ardala şi apoi la cel din parohia Mariefred. Viaţa la ţară, aspră, munca fizică, băile reci etc., reuşesc în oarecare măsură să-l mai fortifice. Oricum, scapă de atmosfera apăsătoare de acasă, unde este în continuu conflict şi dezacord cu fraţii şi surorile sale, unde tatăl său le impune tuturor un foarte sever şi riguros mod de viaţă şi unde singura afecţiune pe care o trăieşte este aceea a mamei sale. Ne putem închipui suferinţele fragilului adolescent de 13 ani când îşi pierde mama, ftizică şi epuizată de cele douăsprezece sarcini, şi când tatăl său se recăsătoreşte curând cu bona care îngrijise copiii în timpul bolii mamei. Mama vitregă, Emilia Peterrson, fiica unui cleric, detestată de la început de August, este o aprigă pietistă. Tânărul August încearcă să rivalizeze cu mama sa vitregă în practici pietiste şi, după ce trece prima criză de asceză, veşnicul revoltat şi neliniştit începe să polemizeze cu profesorii săi de religie.

La 18 ani devine student în medicină al universităţii din Uppsala, instituţie care i se pare *„urâtă fi ţărănească”* tânărului venit din capitală. IÂupă un semestru, terminând banii, părăseşte fără nicio părere de rău Uppsala, întorcându-se la Stockholm. Trebuind să se întreţină singur, funcţionează un timp ca învăţător suplinitor la o şcoală de cartier din Stockholm, funcţie de care este bucuros să scape chiar în acelaşi an (1868), când intră ca preceptor la profesorul Oscar Sandahl, iar apoi la medicul

Axei Lamm. Atmosfera cultă şi rafinată a acestor familii înstărite are un efect binefăcător asuysra tânărului preceptor. În 1869, picând la un examen de chimie, renunţă definitiv la cariera medicală şi încearcă să devină actor, fără niciun succes însă. Descurajat, face o tentativă de sinucidere, înghiţind un bulin de opium. (De altfel nu va fi ultima lui tentativă de sinucidere!) în urma şocului resimţit, are revelaţia faptului că trebuie să devină dramaturg. Scrie o comedie nereuşită pe care o prezintă la „Kungliga teatern" (Teatral regal) din Stockholm, care, natural, i-o respinge. De data aceasta, însă, nu se descurajează şi începe să scrie cu furie, în proză şi în versuri. În 1871 Academia suedeză îi acordă o menţiune pentru o mediocră tragedie în versuri iambice *Det sjutikande Hellas* (*Prăbuşirea Eladei*). După cum remarcă ironic E. Poulenard: *„Acest omagiu adus muncii şi cunoştinţelor sale, a fost prima şi ultima distincţie pe care cel mai mare scriitor suedez a primit-o vreodată de la această* illustre compagnie".

În toamna anului 1870, Strindberg pleacă la Uppsala, de data aceasta pentru studii umaniste. Acolo, sub influenţa unui curent de renaştere nordică, înfiinţează societatea literară – Iluna". Membrii acestei romantice societăţi îşi iau vechi nume scandinave, inspirându-se din inscripţiile runiee. În această perioadă Strindberg ia contact cu filosofia lui Soren Kirkegaard şi contiuuă să scrie lucrări frământate (dilema idealism-realism, Iuţită dintre sexe, predestinarea artistului etc.), însă norealizate artistic. După o revenire la Stockholm în primăvara anului 1871 (din motive economice), se reîntoarce la Uppsala în toamna aceluiaşi an, având de data aceasta o bursă de studii.

În vara anului 1872, împreună cu trei înflăcăraţi companioni din „Runa", aproape complet lipsit de mijloace materiale, se instalează la un pescar din Kymmendo, o

fermecătoare insulă din arhipelagul Stockholmului, care-i va slujj mai târziu ca sursă de inspiraţie şi material documentar pentru mai multe opere, tratând despre viaţa pescarilor din arhipelag (printre care şi *Hemsoborna*). Aici, la Kymmendo, scrie bruionul prunei sale capodopere *Master Olof*.

Strindberg îşi construieşte piesa pornind de la un episod autentic din istoria Reformei în Suedia: tânărul rege Gustav Vasa, încoronat în 1523 ca eliberator al patriei (de ocupanţii danezi), *„cu ajutorul lui Dumnezeu şi al ţăranilor suedezi”*, trecut la protestantism cu prilejul >edeni la Lübeck, intră în conflict cu episcopii catolici, rămaşi fideli danezilor. Doi studenţi, Lars şi Olaus Petri, întorşi de la universitatea din VVittenberg, cuceriţi de Reforma lui Luther, predică noua doctrină, susţinuţi de Gustav Vasa care parcurge Suedia impunând noua credinţă cu ajutorul unor savanţi-doctori şi a unor viguroşi dragoni.

În primul bruion. Master Olof (Olaus Petri) este un fanatic (gen Kirkegaard) care vrea *„să reînvie împărăţia lui Dumnezeu”* şi să lupte *„nu împotriva catolicismului, ci a morţii sufleteşti”*. Şi aici ca şi în versiunile ulterioare, Olof este un răzvrătit, un frământat şi un ezitant, ca Strindberg însuşi. Olof e tragic (ca Brand al lui Ibsen) şi intră în conflict cu mama sa şi eu episcopul (cam în acelaşi mod în care Strindberg intră în conflict cu părinţii şi educatorii săi). Master Olof din prima versiune intră în conflict şi cu Gustav Vasa, din pricina atitudinii moderate a acestuia din urmă. Un minim respect pentru adevărul istoric îl face pe Strindberg să-l oblige pe Master Oloi să se recunoască vinovat şi să ceară îndurare.

Iată însă că două lecturi au o influenţă hotărâtoare asupra lui Strindberg, făcându-l să modifice substanţial drama. Este vorba de *Istoria civilizaţiei în Anglia* a lui Buckle şi de lucrările criticului danez Brandes (în special *Emigrantlitteraturen*).

Buckle aplică la istorie metoda ştiinţelor naturii: Omul este supus legilor naturii ca şi celelalte fiinţe şi fenomene naturale, iar altă filosofie speculativă este sterilă. Brandes consideră începutul secolului al XIX-lea ca o luptă religioasă şi politică între revoluţie şi reacţiune. Idealurile revoluţiei au învins în Europa, dar în nord a mai rămas reacţiunea, cu idealismul abstract al lui Kirkegaard şi Ibsen (*Brand*).

Master Olof va fi construit în altă tonalitate, iar personaj principal devine Gert bokprăntare (Gert tipograful), un anarhist care vrea să năruie atât autoritatea spirituală a papei cât şi cea lumească a cezarului, reforma lui Luther nefiind decât un prim pas. Eroul dramei este acest inflexibil Gert, nezdruncinat când Olof capitulează în faţa regelui. Reforma religioasă este umbrită de revoluţie şi Olof devine o unealtă în mâna lui Gert.

Prima versiune în proză, cu toate însuşirile ei remarcabile, accentele sale dramatici;, poezia sa, în care limba vie, autentică, presei îi ui bă păpuşile de ceară ale teatrului tradiţional în făpturi vii, nu a fost apreciată nici de „Kungliga teatern” (care nu a acceptat-o), nici de Academie (care-i scandalizată de apariţia unei drame în proză), şi nici de public, obişnuit cu fastul şi strălucirea factice a personajelor idealizate, socotind că piesa coboară, înjoseşte trecutul istoric. Drama n-a fost acceptată de niciun teatru un bun număr de ani, până când devine brusc cea mai populară piesă a scenei suedeze. Strindberg însuşi nu înţelesese că piesa e prea modernă pentru epoca sa şi se apucă s-o remanieze.

După multe tribulaţii termină în 1876 versiunea în versuri. În forma aceasta piesa este mai scenică şi mai bine construită, deşi în fond rămâne inferioară estetic versiunii în proză. Ceea ce a contribuit în mod deosebit la succesul ultimei versiuni, a fost utilizarea versurilor *knitteln* (versuri libere rimate, folosite de prozatorii

populari din Evul mediu) permiţându-i o mai mare libertate de mişcare în crearea personajelor vii, salvând în bună măsură calitatea deosebită a versiunii în proză, exprimarea nemijlocită, liberă, autentică, atât de neînţeleasă la început. Această ultimă versiune a fost tipărită în 1878, bucurându-se la început de un succes mediocru.

În perioada dintre primul bruion şi ultima versiune a piesei *Master Olof*, cursul vieţii lui Strindberg nu este lipsit de cotituri bruşte şi zguduiri puternice.

În primăvara anului 1873 devine redactorul unui jurnal de asigurări, unde nu rezistă multă vreme, rămânând din nou lipsit de resurse. „*Nevoia de a căuta mereu adevărul sau spirit cârcotaş*?" se întreabă biograful său, E. Poulenard.

Se îndrăgosteşte, cade bolnav, face o criză de nervi, după care se întreabă dacă nu cumva e nebun. În toamna anului 1873 devine elev-telegrafist la Sandhamm. Viaţa regulată şi salariul modest, dar sigur, îl echilibrează întrucâtva şi începe să colaboreze la ziarul *Dagens Nyheter*, unde obţine ulterior o funcţie permanentă. Însă în 1874, după o dispută violentă cu redactorul-şef părăseşte ziarul şi se angajează la *Svenska Medborgaren*, organ bisăptămânal al partidului agrar, reuşind totuşi să nu se acomodeze nici aici. După ce trăieşte cită va vreme din colaborări ocazionale, este numit în 1874 „*amanuens*" la „Kungliga Bibliotekat" (Biblioteca regală), primind un salariu bun şi titlul respectabil de „*secretar general*". Aici îşi găseşte din nou liniştea şi libertatea de a crea, reuşind să termine varianta în versuri, după ce în perioada anterioară angajării dăduse o producţie literară diversă şi slabă.

În această perioadă Strindberg o cunoaşte pe Siri von Essen, soţia baronului Wrangel, căpitan de gardă, un adevărat gentleman suedez. În această familie aristocrată, în acest mediu rafinat, unde se face muzică, se discută

teatru, se face literatură etc., Strindberg este primit cu multă căldură şi simpatie. Siri von Essen se simte din ce în ce mai atrasă de bizarul trubadur, iar acesta se înflăcărează din ce în ce mai mult pentru zvelta şi blonda aristocrată. Vocaţia teatrală a baronesei (mai mult efectul culturii şi al rafinamentului dec» al talentului), este încurajată de Strindberg care o îndeamnă să-şi abandoneze căirinul, soţul şi fiica, pentru artă. Divorţul devine inevitabil, stârnind un mare scandal în aristocraţia suedeză. În 1877 Siri von Essen semnează un contract cu „Kungliga teatern". În acest timp Strindberg era la Paris, fermecat de „oraşul lumină". Se înapoiază la Stockholm şi se căsătoreşte cu Siri, care nu după mult timp dă naştere unei fetiţe ce moare după câteva zile.

Primii ani ai acestui menaj au fost fericiţi din toate punctele de vedere. Pentru întâia oară Strindberg nu mai avea greutăţi materiale, iar producţia sa literară se bucura de un deplin succes. Culegerea de 12 nuvele, *Frăn Fjärdingen och Svartbăcken* (*Din Fjärdingen şi Svartbăcken*), intitulată astfel după numele a doua cartiere din Uppsala, apare în editura „Albert

Bormier" din Stockholm în 187? în fiecare din aceste nuvele figura centrală este un student, de obicei sărac, totdeauna neînţeles, frământat de probleme grave şi batjocorit de ironiile sorţii, pus în contrast putemio cu figura sau figurile mărunte ale celorlalţi. Natural, prototipul „eroului pozitiv" este de obicei Strindberg însuşi, ca în aproape toată opera sa. Nuvelele sunt intitulate romantic *Ensitteren* (*Singuraticul*), *Skalden och Poeten* (*Scaldul ţi poetul*), *Primus och Ultimus* etc.

Privite în ansamblu, nuvelele sunt atractive şi interesante atât prin evocarea atmosferei de epocă a vieţii studenţeşti din Uppsala, această „Atenă a nordului", cât şi prin fluiditatea şi vioiciunea limbii, atât de nouă pentru. suedeza literară de atunci. Umorul sănătos contrastează

cu amărăciunea lui obişnuită, constantă în toată opera sa şi de multe ori note calde topesc scepticismul său conştient sau inconştient. Pe drept cuvânt s-a afirmat că prin această operă Strindberg şi a terminat ucenicia literară.

În noiembrie 1879 apare romanul *Rôda rummet* (*Camera roşie*) roman care-l face celebru pe tânărul scriitor abia cunoscut până atunci, roman de critică socială, *„... qui fit l'effet d'un coup de tonnerre dans le ciel tranquille de la littérature suédoise...”* 1 roman cate reprezintă, *Mn fôrsta stora seger”* 2 (Gunnar Axberger), Strindberg devenind dintr-odată *„Sveriges mest discuteracle fôrfattare”* 8 (Martin Lamm), iar acelaşi Poulenard, într-o vastă lucrare despre Strindberg îşi.

1 Care făcu efectul unui bubuit de tunet pe cerul liniştit al literaturii suedeze (Poulenard).

8 „Prima sa mare victorie”.

3 „Cel mai discutat scriitor al Suediei”.

Intitulează cât se poate de franţuzeşte capitolul despre *Rôda rummet*: *„L'éclosion du génie dans* în *critique sociale” l*.

*2**

Romanul începe cu un motto luat din Voltaire: *„liien n'est şi désagréable que d'être pendu obscurément”* – (*oeca* ce oglindeşte în bună măsură starea de spirit a lui Strinditerg, nerealizat încă şi în conflict cu toată lumea), şi are ca subtitlu: *Tablouri din viaţa artiştilor şi a scriitorilor*... Romanul, având volumul obişnuit al unei cărţi, este alcătuit din douăzeci şi noua de capitole, constituind fiecare o schiţă aproape independentă şi având ca obiectiv critica violentă a unui anumit aspect social. Ceea ce dă o oarecare unitate romanului este figura protagonistului principal, Arvid Falk, tânăr idealist care, după ce dă cu piciorul unei frumoase cariere administrative ea să se dedice literelor, este descurajat şi

doborât de faza sa boemă şi termină prin a încheia un mariaj avantajos. Arvid Faik este plimbat prin diferite medii şi circumstanţe, legând între ele tablourile disparate. În primul capitol Arvid vizitează o imaginară instituţie de stat, „Colegiul pentru plata funcţionalilor de stat”, prilej de critică a anchilozatului birocratism de stat, tratat oarecum în maniera lui Dickens. În al doilea capitol ne este prezentat Karl îsicolaus Falk, fratele mai mare al lui Arvid, negustor bogat, membru în diferite „comitete şi comită”, tip de arivist abject, ipocrit şi necinstit. Iu capitolul *Stăpâni şi câini*, apare anturajul lui Karl Nicolaus: tânăra şi uepăsătoarea lui soţie (pentru care căsătoria a fost nu contract de *do ut des*), şi intimii acesteia, câţiva rataţi care plătesc prin umilinţe mesele periodice şi micile sume de bani azvârlite de stăpân acestor potăi.

Capitolul al treilea, *Noii constructori din Lill-Jans*, înserează un interval de duioşie şi seninătate în atmosfera aceasta brutală. Suntem în plină boemă pariziană: într-o suburbie a Stockliolmului, la marginea unei pădurici, se află un fel de cătun boem în care locuiesc câţiva artişti plastici şi filosofi ce renunţă deseori la hrană în favoarea unor interminabile discuţii, refuzând să abdice de la crezul lor şi să se plieze după gustul publicului sau al Academiei. Când unul dintre ei reuşeşte să câştige câţiva bani, discuţiile continuă în „salonul” lui Bern, în „camera roşie”, o încăpere tapetată în roşu din prima cafenea literară a Stockliolmului.

Alt cal de bătaie al lui Strindberg este presa, reprezentată prin figura americanului Smith şi a pastorului Nathaniel Skărc, un fel de businessmen gangsteri. În capitolele relative la presă se pare că Strindberg plăteşte o veche poliţă răfuielilor sale recente. Umorul şi sarcasmul din aceste caz itole amintesc de gazetarii lui Mark Twain şi ai altor umorişti americani, pe care de altfel Strindberg îi cunoştea destul de bine.

În alte capitole este atacat Parlamentul (*Biata patrie*), teatrul (*Absint*), societăţile de asigurare (*Societatea de asigurări maritime „*Triton”), ipocrizia caritătii burgheze (*Soarta providenţei*) etc.

Acest roman, prin care Strindberg intră în literatura universală, reprezintă pentru suedezi încă ceva în plus: *Camera roşie* este primul lor roman modern, deschizând o nouă epocă în literatura suedeză. Limba literară iese din canoanele vechi şi se îmbogăţeşte cil expresii folosite până atunci doar în limba vorbită, devenind mai plastică, mai elastică, mai simplă şi mai directă.

După două studii istorice (*Vechiul Stockholm* şi *Istoria poporului suedez*), la aproape trei ani de la apariţia *Camerei roşii*, Strindberg publică *Det nya riket* (*Noua împărăţie*), un pamflet politic în care reia multe din temele din *Roda rummet*, cu mai multă violenţă şi stârnind un scandal încă şi mai mare decât până atunci.

Poate că impresionat de vâlva stârnită de această ultimă carte, Strindberg pleacă cu familia sa în Franţa. Aici îşi perfecţionează cunoştinţele de franceză şi intră, mai nemijlocit, în legătură cu cultura acestei ţări. Colaborează la câteva reviste, nereuşind însă să-şi câştige celebritatea la care râvnea. (Printre altele, se gândise că scrierile sale franceze vor fi traduse în suedeză, dând astfel o palmă binemeritată ingraţilor săi compatrioţi!). În anul următor (1884), familia Strindberg pleacă în Elveţia, stabilindu-se în apropiere de Lausanne. Între timp Strindberg face o călătorie în Italia de nord, care nu-l entuziasmează prea mult. Activitatea sa literară este din ce în ce mai fecundă. În această perioadă Strindberg scrie şi prima parte din ciclul *Giftas* (*Căsătoriţii*), carte care stârneşte un şi mai mare scandal decât tot ce provocase până atunci opera sa – ceea ce nu-i de loc puţin lucru. Printre altele, este dat în judecată în baza unui decret referitor la libertatea presei, întrucât ridiculizase una din

dogmele bisericii oficiale. Cuprins de teama închisorii, după crize de nervi cu lacrimi şi ţipete şi după multe ezitări, Strindberg se hotărăşte să se întoarcă în Suedia pentru a se înfăţişa la proces. Cu toate că a fost achitat (sprijinit fiind de scriitori de frunte ai Suediei), acest proces a avut grave repercusiuni asupra stării sale nervoase.

Volumul *Giftas* este ale & tnit dintr-o culegere de nuvele care Iniţial trebuiau să fie portrete de femei, în care urmau să fie expuse ideile sale faţă de problema feministă, atât de la modă atunci. În prefaţa cărţii, inspirată în mare măsură după *Vei de făcut*? a lui Cernîşevski, Strindberg se face apărătorul egalităţii dintre sexe, manifestând concepţii foarte largi. Totuşi, portretele acestea devin din ce în ce mai misogine şi mai amare, Strindberg retrăindu-şi propriile sale drame încât, până la urmă, tezele sale generoase din prefaţă primesc substanţiale corective.

Ciclul al doilea din *Giftas* cuprinde nuvele din ce în ce mai puţin idilice, oglindind experienţa conjugală amară a lui Strindberg însuşi, şi scandalizând nu numai pe feminişti.

Nuvelele cuprinse în aceste cicluri, inegale ca valoare, conţin totuşi de multe ori o autentică poezie şi – pe dea upra teoretizărilor atât de contradictorii – au un adânc sens moral când dragostea dintre soţi este indicată ca elementul esenţial în aplanarea inevitabilelor asperităţi ale vieţii conjugale.

Între timp, Strindberg scrisese – sub influenţa socialiştilor utopici – un alt ciclu de nuvele *Viopier i verkligheten* (*Utopii* în *lealitate*), unde este preocupat de rezolvări sociale care par utopii, dar pot sau chiar au devenit uneori realităţi. De exemplu, în nuvela *Nybyggnad* (*Construcţia nouă*), un cuplu de intelectuali independenţi îşi găseşte, până la urmă, echilibrul familial în sânul unui „*familister*” perfect organizat.

În perioada 1887, preocupările sale ştiinţifice şi lecturile sale medicale (mai ales studii de psihopatologie), îl îndeamnă să serie o serie de miei nuvele şi povestiri pentru ziarele germane şi austriece, intenţionând să le adune într-o culegere intitulată *Vivisektioner* (*Vivisecţiuni*). Aceste mici lucrări sunt în special remarcabile pentru că îmbracă într-o formă literară extremele unor teorii medicale şi psihologice din vremea aceea. De exemplu, nuvelele *Dezmă* şi *De star a* (*Cei mici* şi *Cei mari*), relatează viaţa unui mic cocoşat care reuşeşte în societate speculând tocmai difoz mitatea sa ce stârneşte mila şi viaţa nenorocită a unui pictor, cu o statură uriaşă şi cu concepţii uriaşe, car «eşuează tocmai datorită aversiunii strâmte de grandoarea sa. În*lij amornas kamp* (*Războiul creicrihr*) motorul acţiunii este liipnoza şi sugestia. În *Genvăger* (*Căi rătăcite*), pe aceeaşi linie de observaţie naturalistă, este vorba de complexe de inferioritate, isterie şi spiritism.

După o producţie literară generată de o „temă", o „problemă", după o perioadă socialist-utopică şi una naturalistă şi psihologizantă etc., Strindberg simte nevoia unei eliberări de orice preocupare gravă şi de orice obsesie şi – aflându-se într-uu peisaj idilic în Bavaria – scrie *Hemsoborna* \ o carte pe care o vrea pur suedeză. Cartea aceasta, încrustată ca un cleştar limpede într-un şir de opere întunecate, amare, apăsătoare, este socotită de însuşi Strindberg *„ett intermezzo scherzando mettan drabbningorne*" (*„un intermezzo scherzando între două bătălii*").

Acţiunea romanului se petrece pe o insulă din arhipelagul Jjtockholmu ui (amintind fermecătoarea insulă Kymmendo, unde se retrăsese de mai multe ori Strindberg în cursul vieţii lui zbuciumate). Personajele principale sunt prelucrate destul de vizibil după prototipuri reale (în asemenea măsură încât, după apariţia cărţii, Strindberg n-

a mai fost niciodată la Kymmendo). Astfel, Carisson a fost creat după Eriksson, un pescar în vârstă de 80 de ani care se căsătorise cu o fermieră bogată, cu 23 de ani mai mare decât el; Gusten este copiat după Albert Berg, pescar şi vânător pasionat, fiul gazdelor din Kymmendo; originalul pastor Nordstrom este imaginea stilizată a pastorului Per Erik Blomberg etc…

Romanul acesta este poate opera lui Strindberg cea mai împlinită artistic prin echilibrul şi simplitatea compoziţiei, realizarea personajelor, acuarela fină a peisajului, tragicul care nu durează niciodată prea mult, ironia întâmplătoare care este anihilată de căldură, simpatie, viaţa neîncorsetată de prejudecăţi şi omul care, cu toate căderile şi înălţările sale, nu devine nici damnat, nici supraom, ci rămâne pur şi simplu ceea ce e.

Acţiunea este lineară: văduva Flod, proprietara insulei Hemso, văzând că fiul ci, Gusten, neglijează gospodăria pe calc de năruire, dedicându-se uniatului şi pescuitului, angajează un „om de uscat”, po priceputul şi vicleanul Carisson. Acesta pune gospodăria pe roate şi din dorinţa de parvenire – se însoară cu văduva, punându-l pe Gusten în situaţia de dependenţă. Simţindu-se stăpân pe situaţie Carisson se relaxează din încordarea care-i adusese succesul şi până la urmă pierde totul, Gusten redevenind noul stăpân al insulei.

Carisson este un ţăran tenace, isteţ, priceput la toate şi mai presus de orice arivist. Slăbiciunile lui omeneşti îl împiedică *

să devină un sinistru supraom şi-l duc la sfârşitul său tragic.

Gusten principalul adversar al acestuia este aproape imaginea inversă a lui Carisson. Naiv, timid, lipsit total de simţ practic şi de ambiţii, câştigă partida întrucât viaţa patriarhală din arhipelag trebuie să-şi urmeze cursul ei secular, tulburat, o clipă, de intrusul venetic.

Pastorul Nordstrom, care după studii strălucite la Uppsala devine – după ani întregi trăiţi în arhipelag – un personaj mai mult pescar şi ţăran decât pastor, cu toate atât de aparentele sale slăbiciuni, beţiv, de spiritualizat, cu ţinuta mai mult decât neglijentă, nu-şi trădează în fond misiunea sa evanghelică, crede, este omenos şi judecă cu multă înţelepciune şi bunătate viaţa, pe deasupra barierelor, prejudecăţilor şi convenţiilor.

Bătrânul pezevenghi Rundkvist şi tânărul şi naivul Norman reprezintă, pe plan mai mic. O replică a cuplului Carisson-Gusten.

Madam Flod este o femeie cumsecade, normală, cu înţelepciunea şi slăbiciunile unei văduve, îmbinând la început în chip fericit afacerile de „inimă" cu cele ale fermei.

Celelalte personaje care mai apar în roman, fetele de la fermă, vilegiaturiştii etc... nu au o mare. consistenţă în sine, fiind figuri episodice.

Este curios că Strindberg nu a luat niciodată prea în serios acest roman, socotindu-l printre operele sale minore. *Hemsoboma* rămâne totuşi o capodoperă, nu numai compoziţional, ci şi prin detalii: personajele sunt portretizate cu o maximă economie de cuvinte, din câteva linii sigure, scenele colective (cum ar fi claca de la cositul finului sau masa de nuntă), sunt mici poeme epice, arhipelagul, marea, uscatul şi aerul cu vieţuitoarele lor sunt exuberante, dominante, epopeice. Abundenţa de termeni marinăreşti şi pescăreşti nu numai că nu obosesc dar au o culoare şi o sonoritate aproape euforică. Naturalismul din

Uems & boma este „*deopotrivă lipsit de iluzii şi de indignare*" (S. Bjorck).

Romanul acesta spumegător, exuberant, mustind de umor rustic, cuprinde în el un destin inexorabil de tragedie greacă. Şi dacă reluăm încet lectura primei şi a ultimei

fraze cu care se deschide şi se închide cartea, simţim parcă aripa acestui destin şi agrafele de metal preţios care pecetluiesc scoarţele.

*

În perioada în care Strindberg creează *Ilemsoborna*, este frământat de câteva lucrări autobiografice: *Trämtekvinnans son* (*Fiul servitoarei*), *En däres forsvarstal* (*Pledoaria unui nebun*) şi *Forfattaren* (*Scriitorul*). S-ar putea spune că Strindberg scrie două tipuri de opere autobiografice: acelea în care el însuşi este modelul după care creează personajul principal (cum ar fi Johan din *Trănstekvinnans son*) şi aproape toate celelalte opere, în care şi-a luat un model concret oarecare, atribuindu-i mereu propriile sale particularităţi psihice (cum ar fi avântatul, răzvrătitul şi ezitantul Master Olof). Johan din *Fiul servitoarei* este aşadar Strindberg însuşi, fiu de servitoare, copil lipsit de afecţiune şi torturat de autoritatea dură şi inflexibilă a tatălui său, chinuit de disciplina şcolară, consolat de o mamă pioasă etc. Din acest roman, inegal ca valoare artistică, aflăm o mulţime de detalii despre viaţa lui Strindberg, care şi-a propus, la

— A

87 de ani., să-şi povestească viaţa *„atât de nemincinoasă* cât *poate fi o biografie”*. Natural, ca orice autobiografie şi orice confesiune literară, şi aceasta trebuie privită eu oarecare rezervă, mai ales când este vorba de analize psihologice. În

Pledoaria unui nebun (scrisă în prima. versiune într-o franceză violentă şi colorată), Strindberg o atacă nemilos pe soţia sa, abia păstrând un minimum de deghizament literar şi dându-şi seama că face ceva vinovat. În *Scriitorul* pledează din nou *pro domo*, descriindu-şi viaţa de scriitor.

Din a doua categorie de *„autobiografii indirecte”* menţionăm drama *Fadren* (*Tatăl*) unde, sub influenţa lui Nietzsclie, asistăm la tragedia bărbatului superior care,

datorită tocmai nobleţii sale, este dominat de femeie, fiinţă mediocră şi slabă prin însăşi natura ci, însă dispunând de suficiente resurse ca să-l poată stăpâni pe soţul său.

În 1888 scrie reuşita sa dramă naturalistă *Frdken Julie* (*Domnişoara Julia*). Această domnişoară Julia este ultima descendentă a unei vechi familii aristocrate, cu sângele subţiat Julia îşi impune o puritate aproape maniacă, vrea să-şi omoare căţeaua de rasă din pricina unei împerecheri ignobile, dar într-un moment de exasperare şi de exaltare se oferă valetului Jean, om lipsit de scrupule şi stăpânit de gândul parvenirii. Prăbuşirea morală a domnişoarei Julia culminează prin sinuciderea sugerată şi înlesnită de acelaşi Jean. Tehnica dramatică este de o clasică concentrare, intriga este simplă, esenţială, ritmul este rapid, apropiindu-se sensibil de dramaturgia modernă.

Drama personală a lui Strindberg continuă să se desfăşoare ea însăşi scenic. În 1891 divorţează de Siri von Essen, fiinţă pe care o iubise mai mult decât orice pe lume, dând prilejul unor noi scandaluri, scene patetice şi penibile.

În 1892, Strindberg părăseşte din nou Suedia şi se stabileşte la Berlin, cu speranţa că se va impune ca scriitor german (după cum la Paris sperase un lucru asemănător). Urmează o perioadă foarte agitată, mai puţin prin creaţii literare, cât prin tendinţa de a se elibera de un trecut apăsător printr-o viaţă dizolvantă şi dezordonată. Trăieşte mereu sub impresia unor cabale urzite de către intimii săi. În 1893 se căsătoreşte cu Frieda Uhl, o frumoasă gazetară austriacă, în vârstă de 21 de ani. Aceasta, cultă şi inteligentă, se gândeşte să-i aducă soţului său o celebritate mondială, prin publicarea operelor sale în engleză şi reprezentarea pieselor pe scenele engleze şi americane. Soţii pleacă la Londra, fiind curând decepţionaţi de primirea rece făcută de editorii şi directorii de teatru

englezi. Strindberg are impresia că Frieda vrea să-l domine, că se află în acel *„război al creierilor”* de care pomenise de atâtea ori în scrierile sale. Aşadar, nici această căsătorie nu este şi nu poate fi fericită. Strindberg este iarăşi chinuit de obsesii şi de mania persecuţiei. Nici plecarea la Berlin, apoi în Austria şi pe urmă la Pari. –, nici naşterea micii Kerstin, nu rezolvă nimic. Câteva reprezentaţii cu succes a *Domnişoarei Julia* la Paris, sunt urmate de o tăcere jignitoare. Ultima bizarerie a lui Strindberg la Paris este pasiunea pentru alchimie şi pentru ştiinţele oculte, ocupaţii de care îşi leagă mari speranţe.

După ruptura definitivă cu Frieda Uhl, Strindberg trece prin perioada cea mai grea din viaţa sa, perioadă când are cinci crize de demenţă şi când este internat în secţia de dermatologie a unui spital pentru săraci din Paris. Colonia scandinavă din Paris organizează o colectă pentru acest biet neom, creatorul unei epoci în literatura scandinavă şi dramaturg de geniu. În această perioadă zbuciumată, scrie, în franceză, *Infemo* şi câteva lucrări mai mult sau mai puţin ştiinţifice: *Tipuri şi prototipuri în chimia minerală*, *Stjiva sylvarum*, *Jardin des Plantes* etc.

Trece din nou printr-o criză religioasă în care se apropie de catolicism (după ce fusese pietist, ateu, nihilist, ocultist etc.), renunţând la toate pentru o filosofie proprio şi confuză, atât de contrastantă cu linia clară a capodoperelor sale. După toate aceste frământări, înapoiat în Suedia, geniul său fecund creează *Legendele*, ciclul de drame *Spre Damasc*, drame ciudate, plutind deseori într-o atmosferă halucinantă, amestec straniu de creştinism, ocultism şi fantastice teorii spiritualiste.

Împlinind 50 de ani, poetul Verner von Ileidenstan (autorul versurilor imnului naţional suedez) îi dedică un elogios poem, ceea ce îi ridică moralul şi-l stimulează în munca de creaţie, într-un răstimp scurt scrie patru drame istorice: *Folkungsaga*, *Gustar*) *Vasa*, *Erik al XIV-lea* şi

Gustav Adolf.

În 1901 Strindberg scrie drama *Dddsdansen* (*Dansul morţii*), dramă sumbră şi crudă, distonând cu ultimele lui creaţii şi reamintind atmosfera din *Fadren*. Este vorba din nou de o *„luptă a creierilor"*, lupta conjugală implacabilă dintre cei doi antagonişti dintre care unul vrea să-l domine pe celălalt, să-l nimicească, să se hrănească din el. Ca şi în alte opere, femeia este un vampir, sufletul unui mort care se instalează parazitai într-un corp. Lupta dintre cei doisoţi, căpitanul şi soţia sa, se duce până la epuizare. Ambii au partea lor de vină şi vieţuiesc într-o adevărată comunitate de cruzime şi de suferinţă. Titlu) piesei este inspirat după *Dansul macabru* de Saint Saëns. Strindberg avusese intenţia ca dansul halucinant al căpitanului să fie acompaniat de această muzică. Acţiunea acestei drame apăsătoare începe când soţii se pregătesc să serbeze mmta de argint.

În timp ce Strindberg trăia în atmosfera acestei drame, firea lui dezechilibrată se manifestă din nou într-un contrast surprinzător: sumbrul misogin se îndrăgosteşte ea un adolescent de tânăra şi frumoasa interpretă a rolului feminin principal *dinspre Damasc*, norvegiana ilarriet Bosse, cu care se căsătoreşte cutâxkl provocând, ea de obicei, în manifestările sale private sau publice, scandal şi comentarii veninoase.

După cum tânăra austriacă Frieda Uhl visase să-l facă celebru pe soţul s4 u, tânăra norvegiană visează să-l împace cu omenirea pe genialul şi hirsutul său soţ. Natural, ambele s-au bucurat de un insucces egal. Strindberg nu putea suporta multă % reme pe cineva în preajma sa, socotind acest lucru ca un atentat la libertatea lui de gândire. După alto câteva nuvele şi drame relativ mai senine, corespunzătoare zilelor senine ale mariajului, Strindberg redevine sumbru. După un an se desparte de Harriet Bosse obţinând divorţul în 1904. Scrie – o carte

rea. feroce, *Svarta Fanar* (*Steagurile negre*), în care re. ia, mai veninos, critica socială din *Canwra roşie* şi *Camera gotică*, îndreptată împotriva *„unei epoci putrede şi a mirşai. ilor săi stegari”*, în 1907 creează, eu ajutorul tânărului director diteatru August Falk, Teatrul intim, unde se reprezintă eu succes Fi & *ket*» *iulie*. Pentru acest teatru scrie un ciclu de drame intitulat *Kammatspelen* (*Piese de cameră*), prin analogie cu muzica de cameră, ceea ce constituie un program în sine. Publicul, cel puţin la început, nu a reacţionat favorabil la aceste piese prea dure lipsite de efecte ieftine. Ciclul *Kammarspelen* cuprinde piesele: *Ovăder* (*Furtuna*), *Brânda tomten* (*Casa arsă*), *Spogsonaten* (*Sonata specirelor*) şi *Felikemen* (*Pelicanul*).

În *Ovăder* este vorba de scurgerea zilei lungi a unui domn bătrân, rămas singur în oraş (în timp ce toţi cunoscuţii sunt plecaţi în vilegiatură), confruntat brusc cu trecutul, care, ca orice furtună, trece, lăsând aerul pur în urma sa. Şi aici îl putem uşor recunoaşte pe Strindberg, bătrân de data aceasta. În *Brănda lomhm* incendiul unei case releva toate tainele vechi şi ignobile ale locatarilor săi. În *Spogxonaten* asistăm la o sinistră reuniune a unor persoane onorabile, în care toţi se urăsc şi-şi cunosc amănunţit ticăloşiile ascunse. În *I’elikanen* o bestie de mamă îşi chinuie copiii şi soţul până la moarte şi este la rându] ei chinuită de ginerele-amant şi întreţinut.

Aceste drame întunecate sunt totuşi un model de construcţie dramatică; împreună cu *Froken Julie* şi *Dodendansen* constituie opera sa dramatică cea mai valoroasă din cele 58 de piese pe care le-a scris.

Acest om dezechilibrat şi egoist, dornic de glorie şi lipsit de spirit practic acest om ciudat, contorsionat, lovit de soartă şi neînţeles, cu o viaţă de familie infernală, curios să ştie orice se poate şti, trecând de la pietism la ateism şi de la catolicism la ocultism şi magie, de la chimie la alchimie şi anarhie în toate, a fost totuşi un scriitor de

geniu care a revoluţionat limba şi literatura suedeză şi a deschis drumuri noi lileiaturii universale.

Când împlineşte G3 de ani se bucură de demonstraţii unanime în onoarea sa din partea publicului şi a autorităţilor, iar curând după aceasta, împăcat cu sine şi cu lumea, se stinge din viaţă, având la căpătâi pe fiica sa preferată, Karin.

I se fac funeralii naţionale, la care participă mii de oameni, aducând un ultim omagiu acestui titan, atât de greu de judecat după măsura comună cu care se judecă de obicei oamenii.

FLORIN MURGESCU

TABEL CRONOLOGIC

1849 La 22 ianuarie se naşte într-un cartier al Stockholmului Johan August Strindberg, fiul lui Carl Oscar Strindberg (1811 – 1883), băcan şi apoi comisionar maritim, şi al Eleonorei Ulrika Norling (1823 – 1862), fostă slujnică la un han şi menajeră în casa lui Carl Oscar, după moartea primei soţii a acestuia.

1867 După terminarea liceului din Stockholm, August Strindberg devine student în medicină al universităţii din Uppsala (supranumită „Atena nordului”).

XXXIII

1868 Se înapoiază la Stockholm, din lipsă de bani, şi devine mai întâi învăţător la şcoala primară „Klara” şi apoi preceptor, obţinând astfel mijloacele materiale pentru a-şi continua studiile.

1869 încearcă să devină actor la „Dramatiska leatern” din Stockholm – fără succes însă – şi-şi începe cariera de dramaturg cu drama *Hermione* şi drama *Det sjunkande Hellas* (*Prăbuşirea Eladei*).

1870 Abandonează studiile medicale şi începe studiile umaniste tot la Uppsala. Scrie drama *Fritänkaren* (*Liber cugetătorii*) sub pseudonimul Härved Ulf.

1871 Primeşte o bursă pentru a-şi continua studiile la

Uppsala.

1872 Părăseşte definitiv Uppsala şi îşi câştigă existenţa colaborând la câteva ziare din Stockholm, scrie versiunea în proză a primei sale capodopere, *Master Olof*. versiune în proză care se va reprezenta abia în 1880, fiind primită la început cu o totală şi unanimă dezaprobare. Face o nouă încercare de a deveni actor, tot fără succes.

1873 Ocupă un post de redactor, mai întâi la *Dagans Nyheter* şi apoi la *Svenska Medborgaren*. În toamna aceluiaşi an, renunţând la funcţia de redactor, lucrează ca elev telegrafist în *Sandhamm*.

1874 Devine „amanuens" la Kungliga Bibliotekat (Biblioteca regală) din Stockholm, funcţie pe care o păstrează până în 1882. În această perioadă are posibilitatea să studieze şi să scrie, având asigurate condiţii onorabile de viaţă.

1876 Scrie versiunea în versuri a piesei *Master Olof* care se prezintă în 1878. În acest an întreprinde prima sa călătorie la Paris.

1877 Se căsătoreşte cu Siri von Essen (1850 – 1912), după divorţul acesteia de baronul Carl Gustai Wrangel, căpitan de gardă.

În acest au scrie ciclul de nuvele din viaţa studenţească *Fran F ¡ardingen och Scartbăcken* (*Din Fjardingen şi Svaiihacken*).

1879 Scrie romanul *Roda rummet*. (Camera roşie) carte care îl fac «în scurt timp celebru, în perioada 1879 – 1882 continuă să scrie mult, însă produce opere minore.

1882 Scrie *Det nya riket* (Noua împărăţie) – operă de critică socială care continuă într-un sens *Camera roşie*.

1883 Strindberg pleacă cu soţia şi cu copiii săi în Franţa.

188 i Din Franţa pleacă în Elveţia franceză unde rămâne până în 1885. Tot în cursul anului 1884, în martie, face o scurtă călătorie în Italia, întorcându-se dezamăgit.

În acest an scrie seria de urnele *Utopier i verkâigheten* (Utopii în realitate) şi prima parte din *Gijtas*, lucrare care stârneşte un imens scandal şi un proces care-l obligă să se întoarcă în Suedia.

1885 Scrie partea a doua din *Giftas*, stârnind din nou un mare scandal. Face o nouă călătorie în Franţa.

1886 Se stabileşte în Elveţia germană. În această perioadă scrie romanul autobiografic *Trănstekvinnans son* (*Fiul servitoarei*).

1887 În ianuarie se stabileşte în Bavaria. În toamna aceluiaşi an pleacă în Danemarca. În această perioadă fecundă scrie piesa naturalistă *Fadren Tatăl*) şi romanul *Hemsdborna* (trad. rom*. Întâmplări din Arhipelag*).

1888 Scrie drama *Frdken Iulie* (*Domnişoara Jtdia*).

189.1 Divorţează de Siri von Essen şi pleacă la Berlin în toamna anului următor.

1898 Se căsătoreşte cu ziarista austriacă Frieda llii (1872 – 1943), în acelaşi an pleagă cu soţia la Londra.

1897 Divorţează de Krieda UhL în această perioadă trece prin momentele cele. mai grele ale vieţii sale, cu crize du demenţa, sărăcie, improductivitate, crize de misticism etc. Opera sa *Inferno* este edificatoare în acest sens.

În martie îl găsim din nou la Paris pentru o scurtă perioadă, în acelaşi an scrie *Legendet* (*Legenda*).

1898 începe trilogia *TUI Vammkus* (*Spre Damasc*).

1899 Scrie dramele *Advent* şi *Brott och broti* (*Crimă şi crimă*) începute în L898. În aceeaşi perioadă scrie dramele istorice *Gustav Vena*, *Erik al XIV-/ea* şi *Gmtav Adolf*.

1901 Scrie celebra piy *să doăsdansen* (*Dansul morţii*). În acelaşi an se căsătoreşte cu Harriet Bosse.

1904 Scrie romanul *Gotiska rummen* (*Camera gotică*) pe care scriitorul îl consideră o continuare a

Camerei roşii şi pamfletul de lungă respiraţie *Svarta*

Fanor (*Steagurile negre*).

1907 Scrie ciclul *Kammarspelen* (*Piese de cameră*) cuprinzând celebrele drame *Ovăder* (*Furtuna*), *Brănda tomten* (*Casa arsă*), *Spdgsonaten* (*Sonata speetrelor*) şi *Pelikanen* (*Pelicanul*).

1908 Se mută definitiv în Stockholm, în Brottninggatan 85, locuinţă pe care o numeşte „Turnul albastru" şi în care rămâne până la sfârşitul vieţii.

1912 La 14 mai moare, în plină glorie, lăsând în urma sa două fete şi un băiat din prima căsătorie, o fată dintr-a doua şi o altă fată din cea de a treia căsătorie.

F. M.

CAPITOLUL ÎNTÂI

Unde Carissou îţi ia o slujbă şi se arată a fi un n» mare pişicher

Carisson s-a ivit, ca o pală nebună de vânt, într-o seară de aprilie, şi purta un ulcior de pământ petrecut eu o cureluşă pe după gât. Clara şi Lotten ajunseseră acolo cu barca lor pescărească, cu o velă, ca să-l ia pe e! pe Carisson, de la Dalaro; dar a durat o veşnicie până să se vadă odată şi ei în barcă. Trebuiseră să se ducă la negustor pentru un butoi ou catran şi la farmacie, ca să ia alifie cenuşie pentru porc şi pe urmă la poştă pentru o marcă: apoi au luat-o în jos, spre Fia Lovstrom, din Krok, ca să împrumute cocoşul în schimbul unei jumătăţi de pud de sfoară de dres plasa, iar la urmă s-au împotmolit la han, unde Carisson le-a poftit la o cafea cu pâine. Şi tute că, atunci când au ajuns în barcă, Carisson a vrut să conducă el, dar nu prea putea, pentru că nu mai văzuse până atunci o astfel de barcă, cu pânza dreaptă şi de aceea strigă să se ridice focul, care nici nu exista aici.

Iar pe cheiul vămii stăteau piloţi şi paznici şi se rânjeau la manevra lui, când barca viră la bord şi fu împinsă la vale, înspre Saltsăcken.

— Hei, ai o bortă în barcă 1 strigă împotriva vântului

un elev pilot; astup-o! astup-o! şi în timp ce Carisson se uita ca să caute borta, Clara îl îmbrânci şi îi luă ea cârma? iar Lotten reuşi, cu vâslele, să repună barca în vânt, astfel încât acuma pluteau spre Asposund.

Carisson era un vărmlandez mic şi pătrat, eu ochii albaştri şi nasul coroiat ca un cârlig. Plin de viaţă, poznaş şi curios din fire aşa cum era el, nu se pricepea însă de loc la treburile marinăreşti şi fusese chemat la Hemso să se ocupe de pământ şi de vite, de care nimeni nu mai voia să se îngrijească de când bătrânul Flod îşi dăduse duhul, iar văduva rămăsese singură în gospodărie.

Dar când Carisson voi să înceapă a le trage de limbă pe fete despre starea şi felul treburilor de la fermă, primi nişte răspunsuri potrivit cu firea celor din arhipelag:

— Vezi tu, asta u-o ştiu! Vezi tu, asta n-aş putea-o spune 1 Vezi tu* asta chiar că n-o ştiu!

Aşa că tot prost a rămas f

Din *Vännland*, una clin cele 24 de prefecturi (Ian) ale Suediei, situată în sud.

Barca clipocea printre insule şi recife, iar raţa polară gâgâia în spatele stâncilor şi cocoşul de munte cânta în pădurea de brad; peste *fjitrd* i-uri şi curenţi se lăsa întunericul şi se iveau stelele. Acum ajunseseră la mare deschisă, unde sclipea farul din Huvudskär. Din când în când treceau ras pe lângă o baliză sau pe lângă o geamandură albă, care arăta ea o fantomă; uneori străluceau bucăţi de zăpadă netopită ea o pânză pusă la albit, alteori răsăreau din apa neagră, plutitoarele de la plasele de pescuit, izbindu-se de chilă, când barca trecea peste ele; un goeland tresări speriat din somn. de pe stânca lui şi trezi la viaţă rândunelele de mare şi pescăruşii care făcură gălăgie mai rău decât toţi dracii din iad. iar 111 depărtare, unde stelele coboară în mare, se vedea un ochi roş şi un ochi verde de la un vapor mare care trăgea după el un şir lung de lumini rotunde ce

scăpau prin ventilatoarele salonului.

Totul era nou pentru Carissott şi întreba despre toate; începu să primească răspunsuri, şi atât de multe, încât curând începu să simtă că-i pe pământ străin.

Era „om de uscat”, ceea ce aici înseamnă cam acelaşi lucra cu ceea ce înseamnă pentru orăşeni „om de la ţară”.

Barca plescăi într-o strâmtoare şi intră sub vrut, încât trebuiră să pună mâna pe vâsle. Curând pătrun

— Fiară – porţiune de marccuprinsă între insule şi ţărm.

seră într-o nouă strâmtoare şi zăriră la o casă o lumină ce sclipea printre molifţi şi arini.

— Am ajuns acasă, spuse Clara şi barca se strecură într-un mic golf în care fusese săpat un canal, printre trestiile ce foşniră, lovind barca şi trezind o ştiucă care începu să filosofeze în jurul unui băţ de undiţă.

Dulăul gospodăriei dădu glas şi un felinar începu să se mişte prin faţa casei.

Între timp barca fu fixată la capătul podeţului şi începu descărcatul. Vela fu rulată pe vergă, catargul fu scos şi otgonul de catarg înfăşurat cu parâmele. Butoiul de catran fu rostogolit pe ţărm şi tot felul de puţini, ulcioare, (» şuri şi pachete, apărură la debarcader.

Carisson, privind în jurul său, în semiîntuneric, văzu numai lucruri cu totul noi şi neobişnuite. Dincolo de pod era bazinul de peşte cu scripetele, iar de-a lungul podului, o balustradă plină eu balize, plase, grapine, sonde, otgoane şi undiţe; pe pod se aflau butoaie de heringi, albii, puţini, găleţi, ciubere şi colaci de frângbie; lângă capul podului era un hangar în care atârnau una lângă alta păsări împăiate, ea nadă pentru vânătoarea pe mare; gâşte, pasărea-ficrăstrău, gâşte-scafandru şi bâtlani, iar sub streaşină, pe proptele, fuseseră aşezate pânze şi catarge, vâsle, gafe, tolete de cârmă, ispoale şi târnăcoape pentru despicat sloiurile. Pe ţărm erau pari cu plase pentru

heringi, mari, cât geamurile de biserică, plase pentru cambiile, cu ochiuri de puteai să bagi mâna prin ele şi plase pentru bibani, nou-nouţe şi albe ca broderiile cele mai fine. Drept înainte, de la pod până la casă ducea un fel de alee de castel, alcătuită din două rânduri de turci pe care atârnau năvoadele. Din capătul aieei se apropie un felinar aruncându-şi lumina pe pietrişul care strălucea de cochilii de scoici şi branhii de peşte uscate şi pe năvoadele pe care luceau solzii de heringi ca bruma pe pânza de păianjen. Felinarul mai lumină de asemenea şi un chip bătrân de babă. uscat de vânt şi doi ochi mici şi prietenoşi, zbârciţi de focul plitei, înaintea babei venea dulăul curţii, un animal lăţos, care se descurca tot atât de bine pe mare ca şi pe uscat.

— Ei, aţi venit, dragile mele, le salută bătrâna; l-aţi adus şi pe băiat cu voi, nu r

— Da, am sosit; uite-l şi pe Carisson, mătuşico! răspunse Clara.

Gospodina îşi şterse mâna dreaptă de şorţ şi i-o întinse argatului.

— Bine ai venit, Carisson, să fie într-un ceas bun. Aţi adus cafeaua şi zahărul, fetelor? Aţi strâns şi pânzele în magazie? Ei, haideţi, cred că abia aşteptaţi să mâncaţi.

Şi urcară toţi colina; Carisson tăcut, curios, aşteptând să-şi dea seama cum se va aranja viaţa lui în noua slujbă.

În cameră ardea focul în vatră şi pe masa pliantă era aşternută o faţă de masă curată. Pe ea se afla o sticlă de rachiu, subţiată la mijloc ca o clepsidră, iar în jurul ei ceşti de Gustavberg, cu trandafiri şi nu-mă-uita, o pâine cu lapte, caldă, nişte *skorpor*[2] crocanţi, o farfurie cu unt, zaharniţa şi o cană cu smântână, alcătuind cina, pe care Carisson o găsea dé-a dreptul îmbelşugată şi la care nu se

2 Skorpa — un fel de biscuiţi rotunzi, mici, crocanţi.

aşteptase, aici, atât de departe de orice „fală şi pohfală”. Dar nici camera nu arăta prea rău, când o examină la lumina pâlpâitoare a focului din vatră, care se încrucişa cu aceea a lumânărilor – din sfeşnicile de alamă – lumină care se răsfrângea în lustrul cam şters al scrinului de mahon, se oglindea în cutia lăcuită a pendulei şi în pendulul de alamă, sclipea în ferecătura de argint a lungilor puşti de vânătoare cu ţeava de Damasc şi scotea în relief literele aurii ale cotoarelor cărţilor bisericeşti, ale psaltirilor, almanahurilor şi ghidurilor de îndrumări practice pentru ţărani.

— Apropie-te, Carisson, îl pofti bătrâna, iar Carisson, care era un copil al vremurilor noi, nu se lăsă rugat de două ori ci se aşeză imediat pe o banchetă în timp ce fetele îi luară cufărul şi i-l duseră în bucătărie, care era de cealaltă parte a vestibulului.

Bătrâna luă oala cu cafea din cârlig, o lăsă să se limpezească, o agăţă din nou la foc, punând-o să dea un pic în clocot, reînnoindu-şi invitaţia, de data aceasta cu precizarea că el, Carisson, trebuie să se tragă mai aproape de masă.

Argatul se aşeză, îşi învârti şapca în mâini şi căută să bage de seamă dincotro bate vântul, ca să ştie cum să-şi aşeze pânzele, fiind cu totul evident că hotărâse să se pună bine eu cei în cauză, dar neştiind încă dacă baba-i dintre cei care suportă să te bagi în vorbă, nu îndrăznea să-şi dea drumul la gură. până ce nu se dumirea pe ce ţărm se află.

— E grozav de frumos scrinul ăsta, îşi dădu el cu părerea, arătând cu degetul rozetele de alamă.

— Hm! zise baba, dar n-are mare lucru în el.

— Ei, lasă că ştiu eu ce spun, o linguşi Carisson, băgându-şi degetul mic în gaura cheii de la capac: trebuie să fie plin!

— Deh. mai înainte, când l-am adus acasă de la licitaţie, se aflau în el o mulţime de şilingi: banii ne-au

trebuit însă pentru înmormântarea lui Flod şi a mai avut nevoie şi Gustav. la încorporare, iar de-atunci n-a mai mers de loc bine gospodăria. Şi-n afară de asta, Flod a mai clădit şi casa cea nouă, care nu-i bună la nimic, aşa, că au venit toate una după alta. Ja zahăr. Carisson. şi bea o ceaşcă de cafea.

— Cum. eu să încep? se izmeni argatul: Da. Încă nu s-a întors nimeni acasă, răspunse femeia. Podoaba mea ele băiat a plecat cu puşca pe mare şi mi l-a mai luat şi pe Norman cu el, aşa că nu mai poţi face nicio treabă ca lumea. Dacă încep să gonească după o pasăre, apoi lasă baltă şi vitele şi peştele; vezi tu, Carisson, de aceea ai fost chemat aici, ca să pui mâna pe Mie. Şi de aceea aş vrea să mai faci ceva: să stai cu ochii şi pe băiat. Nu mai iei o *skorpa*, Carisson?

De, vezi dumneata, mătuşă, dacă-i vorba să fac ceva ca lumea, şi dacă-i vorba ea ceilalţi să mă asculte, atunci trebuie să se fac» rânduială şi trebuie să am şi eu spete, pentru că eu cunosc băieţii, când ajungi să te tutuieşti şi să te baţi pe burtă eu ei… aruncă Carisson ancora, începând să se orienteze puţin pe teren. În ceea ce priveşte treburile pescăreşti, în astea nu mă bag, pentru că nu mă pricep de loc, dar în privinţa pământului, acolo-s la mine acasă şi acolo vreau să conduc eu.

— Bine, toate astea le vom rândui mâine, e duminică şi putem vorbi la lumina zilei. Acuma mai ia o ceşeuţă, Carisson, că pe urmă trebuie să te duci la culcare.

Baba îi mai turnă o picătură şi Carisson luă clepsidra lăsând să se scurgă cam un sfert în ceaşca lui. Şi după ce trase o duşcă bună, se simţi dispus să reia convorbirea care căzuse baltă şi care-l mişcase cât se poate de plăcut. Însă femeia se sculase de la masă ca să aţâţe focul, fetele intrau şi ieşeau, iar dulăul lătra prin curte, abătând atenţia în afară.

— Uite, au venit şi băieţii acasă, zise bătrâna.

Acuma se auzeau voci pe-afară şi potcoavele bocancilor pe pietre; printre balsaminele1 de la fereastră, Carisson privi în curte şi zări, la lumina lunii, două năluci cu puşca pe după umăr şi desagă în spate.

Câinele latră în viestibul şi peste câteva clipe se deschise uşa camerei. Intră cu paşi apăsaţi fiul bătrânei, cu cizme de apă şi haină de dimie; şi cu mândria sigură de sine a vânătorului norocos, aruncă pe masa de lângă uşă taşca de vânătoare şi o legătură cu gâşte.

— Bună seara, mamă, ţi-am adus carne 1 salută el, fără să-l remarce încă pe noul venit.

— Bună seara Gusten, aţi întârziat cam mult, îi răspunse bătrâna, aruncând fără voia ei o privire mulţumită spre minunatele gâşte în straiele lor negre ca tăciunele şi albe cum e creta, cu pieptul trandafiriu şi gâtul verde ca marea. Aţi avut zi bună la vânat, după câte văd. tei, ia uită-te încoa, ăsta-i Carisson pe care-l aşteptam!

Băiatul aruncă o privire cercetătoare, cu ochii lui mici şi pătrunzători, umbriţi de gene blond-roşcate şi expresia feţei i se schimbă, din deschisă ca până atunci, devenind reţinută.

— Bună seara Carisson, spuse el timid.

— Bună să-ţi fie inima, răspunse argatul, folosind un ton degajat, gata să treacă la unul de superioritate. de îndată ce se va lămuri ce-i cu flăcăul.

Gusten se aşează la locul de cinste, cu coatele sprijinite pe pervazul geamului. Primi de la maică-sa o ceaşcă de cafea, în care puse imediat rachiu şi bău, privindu-l pe furiş pe Carisson care luase păsările şi le examina.

— Grozave-s păsările astea, zise Carisson, apăsându-le pe piept, ca să-şi dea seama dacă-s grase. Bun trăgător, după câte pot eu să văd; lovitura a nimerit chiar unde trebuia I

Gusten răspunse printr-un rânjet batjocoritor, dându-

şi imediat seama că argatul habar n-are de vânătoare pentru că lăuda împuşcătura care nimerise în aripi făcând pasărea improprie pentru momeală.

Dar Carisson îi dădu înainte cu pălăvrăgeala, lăudă genţile de vânătoare din piele de focă, preţui puşca şi făcu tot ce putu ca să pară şi mai nepriceput în treburi pescăreşti, decât era în realitate, dacă nu mai rău.

— Unde l-ai lăsat pe Norman? întrebă bătrâna, căreia începuse să i fie somn.

— Trebuie să ducă uneltele în şură, răspunse Gusten, dar vine şi el acuşi.

— Rundkvist s-a şi culcat, ei, era şi timpul. Carisson trebuie să fie şi el obosit, pentru că vine de la drum. îi arăt eu unde poate dormi, dacă vine cu mine.

Carisson ar mai fi stat bucuros, ca să vadă cum se goleşte clepsidra, însă aluzia era prea directă ca să mai poată îndrăzni să cadă în ispită. Şi bătrâna îl conduse în bucătărie, întorcându-se îndată la fiul ei, care-şi căpătase iarăşi expresia senină.

— Ei, ce zici de el? întrebă bătrâna; îmi pare cinstit şi supus.

— De, ştiu eu? răspunse tărăgănat Gusten. Să nu crezi asta, mamă, prea vorbeşte mieros, puşlamaua!

— Mai las-o şi tu; poate fi un om de treabă, chiar dacă pălăvrăgeşte prea mult.

— Crede-mă, mamă, ăsta-i un pişicher cu care o să avem mult. de furcă până om scăpa de el. Dar nu face nimica; trebuie să-şi muncească pâinea şi nu să se gudure pe lângă mine, că nu-i merge. Bine, bine, tu nu crezi niciodată ce spun eu, însă ai să vezi tu, ai să vezi! Şi-o să-ţi pară rău, numai că o să fie prea târziu! Parcă bătrânul Rundkvist n-a fost tot aşa? Curgea numai miere de pe buzele lui, în schimb îi lipsea o spinare zdravănă, aşa că a trebuit să-l ţinem în cârcă atâta vreme şi încă o să-l mai ţinem până la groapă. Flecari din ăştia, care-s tari doar cu

gura, sunt buni numai la strachina cu mâncare. Crede-mă, mamă!

— Gusten, Gusten, eşti ca şi taică-tău, niciodată nu crezi c-or fi pe lume şi oameni buni şi ceri prea multe de la toţi! Rundkvist nu-i marinar, e tot om de uscat, dar cunoaşte multe lucruri la care noi nu ne pricepem şi pe urmă, marinari tot nu mai găsim, pentru că se duc la marină, sau la vamă, sau se fac piloţi, aşa că aici vin doar oameni de uscat. Vezi tu, măi băiete, trebuie să te mulţumeşti cu ce găseşti.

— Ştiu prea bine că nimeni nu mai vrea să fie argat; toţi aleargă după coroane[3] şi aici se strânge doar scursura uscatului. Să nu crezi cumva că vin aici, pe insule oameni aşezaţi; nu vin decât cei care au motivele lor şi de aceea îţi zic eu iarăşi: fii cu ochii pe el!

— Tu să ţii ochii deschişi, Gusten, replică bătrâna, şi să ai grijă de avutul tău, pentru că într-o bună zi al tău va fi, şi-ar trebui să mai stai pe-acasă şi râu toată ziua – bună ziua pe mare; măcar nu mai sta în calea celor ce muncesc, cum faci tu uneori.

Gusten începu să jumulească o gâscă şi răspunse:

— Ei, mamă, dar şi ţie îţi place să ai friptură pe masă, după ce toată iarna am dus-o numai cu carne de porc sărată şi peşte uscat, aşa că nu mai vorbi degeaba. De altfel, eu nu umblu prin cârciumi şi trebuie să am şi eu o plăcere a mea. Mâncare avem, ca să ne săturăm, avem şi ceva bani la bancă, gospodăria nu se năruie; iar dac-o lua foc, n-are decât, pentru că e asigurată.

— Da, nu se năruie gospodăria, ştiu eu asta, însă se cam strică toate; gardurile trebuie drese, şanţurile curăţate, acoperişul grajdului e putred şi plouă peste vite; niciun podeţ nu-i întreg, bărcile sunt uscate ca iasca, plasele trebuie cârpite, beciul de lapte trebuie acoperit din

---

3 Krona — monedă suedeză ; 1 Krona= 100 ore.

nou. Vai-vai-vai, aşa de multe trebuie făcute şi niciodată nu se face nimic. Acuma însă o să le pună el toate pe roate, aşa nu mai merge; acuma, când Carisson a venit să facă rânduială, o să vedem noi dacă el e omul care ne trebuie.

— Bine, bine, lasă-l să facă de toate! se burzului Gusten, plimbându-şi mâna prin părul scurt, care-i stătea ca nişte ţepi. Uite-l şi pe Norman! Hai să iei o ceşcuţă, Norman!

Norman, mic de stat şi lat în spate, cu părul de un blond aproape alb, cu mustăţile mijind albe şi cu ochii albaştri, intră în cameră şi, după ce dăduse bună seara gospodinei, se aşează lângă tovarăşul său de vânătoare. După. ce amândoi eroii îşi scoaseră din buzunare pipele de lut şi le umplură eu tutun negru, începură şi ei, vânătoreşte, la ceaşca de cafea cu rachiu, să depene, împuşcătură cu împuşcătură, toate faptele lor de pe ţărmul mării Au mai pipăit şi păsările eu degetul, ca să caute rănile, au numărat alicele, au comentat focurile pierdute şi au făurit noi planuri pentru alte isprăvi.

În acest timp Carisson se afla în bucătărie, ca să-şi ia în primire culcuşul.

Era o încăpere deschisă până în coama casei şi semăna cu o navă întoarsă cu carena în sus, plutind pe încărcătura alcătuită din toate bogăţiile lumii. Sus. sub acoperişul afumat, atârnau de grinzi năvoade şi scule de pescuit; mai jos, erau scânduri şi stinghii de bărci puse la uscat; fuioare de in şi de elnepa, frânghii, fier moale lucrat, funii de ceapă, luminări de seu, lădiţe eu alimente; pe o grindă erau aşezate, într-un şir lung, păsări de momit, proaspăt împăiate, pe o alta erau aruncate blăni de oaie, tăbăcite; pe o a treia atârnau cizme impermeabile, haine tricotate, albituri, cămăşi şi ciorapi; şi între grinzi erau frigări de pâine cu biscuiţi găuriţi, beţe cu piei de ţipar, prăjini cu sfori de sondat şi undiţe.

Lângă ferestruică era masa de lemn nevopsit, şi

lângă pereţi trei bănci care se puteau lărgi pentru dormit, acoperite cu cearşafuri foarte curate, însă grosolane.

Pe una dintre ele i-a arătat bătrâna lui Carisson locul său şi, după ce s-a depărtat cu luminarea, noul venit a rămas în lumina roşietică ce mai răzbătea de la jarul din sobă şi de la o mică rază de lună ce se răsfrângea pe podea şi pe rama geamului. Din motive de bună-cuviinţă. nu se folosea lumina la culcare, pentru că şi fetele îşi aveau culcuşul tot în bucătărie, iar Carisson începu să se dezbrace în semiobscuritate, îşi scoase haina şi cizmele şi luă ceasul din buzunarul vestei, ca să-l întoarcă la lumina jarului din sobă. Băgase cheiţa în gaură şi începuse s-o învârtă nu tocmai melemânatic, căci ceasul funcţiona doar duminica sau eu ocazia vreunei sărbători, când auzi de sub o plapumă o voce groasă şi înfundată:

— Mă, să fie-al dracului, are şi ceas 1

Carlson tresări, se uită în jos şi, zări, la lumina jarului, un cap zburlit, cu nişte nelu strălucitori, sprijinit pe două braţe păroase.

— O dată ce nu te priveşte pe tine. ce mă tot toci la cap? răspunse el. ca să răspundă ceva”.

— De două ori toacă popa la biserică, dacă vrei să ştii, deşi eu nu dau neam pe-acolo. Oricum, parc un băiat jant. il, are şi saftian la carâmbii cizmelor!

— Da, aşa aş zice, şi am şi galoşi, dacă vrei să ştii.

— Iisuse Cristoase! are şi galoşi, atunci cu siguranţă că face cinste eu o înghiţitură!

— Da, fac şi asta, dacă-i cazul, răspunsei Carisson fără ezitare, căutând ulciorul de lut. Fii bun şi cinsteşte!

Scoase dopul, trase o duşcă şi-i oferi celuilalt ulciorul.

— Dumnezeu să te răsplătească, ăsta zic şi eu că-i rachiu adevărat. Noroc şi bine-ai venit la noi I Acuma eu am să-ţi spun tu, Carisson, şi tu să-mi spui mie Rundkvist, zurliul, pentru că aşa mi se spune de obicei.

Şi după asta se băgă sub plapumă.

Carisson, care se dezbrăcase între timp, se strecură şi el în pat, după ce-şi agăţase ceasul de solniţă şi-şi aşezase cizmele în mijlocul podelei, ca să iasă în evidenţă saftianul roşu al carâmbilor. Era linişte în încăpere şi după un timp se auzi sforăitul lui Rundkvist din colţul său de lângă sobă. Carisson stătea treaz şi cugeta la viitor; ca un cui i se înfipseseră în cap cuvintele bătrânei, că el trebuie să fie cumva superior celorlalţi şi că el ar trebui să pună ferma pe picioare. În jurul acestui cui i se învălmăşeau toate gândurile, de parcă ar fi avut un cucui în cap. Stătea aşa şi se gândea la scrinul de mahon, la părul blond-roşeat al băiatului şi la ochii lui bănuitori. Se vedea pe sine cu o legătură mare de chei pe un inel de oţel, zornăindu-i în buzunar, vedea cum vine cineva şi-i cere bani, cum el îşi ridică şorţul de piele, mişcă piciorul drept, îşi bagă mâna în buzunar şi simte cheile pe coapsă; caută prin legătura de chei, ca şi cum ar scărmăna câlţi şi, când pune mâna pe cheia cea mai mică, cea care merge la scrin, o bagă în broască aşa cum băgase degetul cel mic aseară, însă broasca, ce părea un ochi cu pupilă, devine rotundă, mare şi neagră ca gura ţevii de puşcă, iar la celălalt capăt al ţevii vede ochiul roşu, de băbuşcă, al băiatului ţintindu-l exact, fix, ca şi cum ar fi vrut să-şi apere aurul.

Cineva umblă la uşa bucătăriei şi Carisson tresări din aţipeala lui. În mijlocul camerei, unde lumina lunii făcea să se profileze pe zid geamul, se aflau două trupuri îmbrăcate în alb care curând se cufundară într-un pat ce scârţâi zdravăn, ca o barcă ciocnită de un pod putred; pe urmă se aşezară sub cuvertură şi râseră pe înfundate, până se potoliră.

— Noapte bună, fetiţelor, se auzi vocea mieroasă a lui Rundkvist. Visaţi-mă, dacă vreţi să vă iubesc!

— Da, chiar de asta ne arde nouă acum, răspunse Lotten.

— Taci, nu-i mai răspunde ticălosului ăstuia, o preveni Clara.

— Vai ce drăguţe sunteţi… of! Dacă aş putea să fiu şi eu tot aşa de drăguţ… aşa… ca voi! oftă Rundkvist. Doamne, Doamne, îmbătrâneşti şi nu mai poţi ce-ţi dă ghes inima, iar viaţa asta nu mai e decât o zdreanţă. Noapte bună, copilelor şi băgaţi de seamă la Carisson, pentru că are ceas şi cizme de saftian! Da, da, ce norocos mai e şi Carisson ăsta. Norocul vine şi pleacă, norocos e cine a luat fata. Ce vă tot hliziţi acolo, în cotlonul vostru? Ascultă, Carisson, n-ai putea să-mi mai dai o înghiţitură, e groaznic de frig aici, trage de la sobă.

— Nu-ţi mai dau nimic, acuma vreau să dorm, îl repezi Carisson, care fusese stingherit din visele lui despre viitor, în care nu era vorba nici de vin, nici de fete, ci de organizarea cât mai reuşită a situaţiei sale de „superior”.

Se făcu din nou tăcere şi doar din discuţia vânătorilor mai răzbătea câte un zvon de povestire prin cele două uşi, iar vântul de noapte stârnea din când în când portiţa sobei.

Carisson închise iar ochii şi auzi în aromeala lui vocea şoptită a Lottei recitind ceva, la început neclar şi care se înşirui treptat în cuvinte legate unele de altele, din care desprinse: „*şinuneducepenoiântsjiuucincizl Mveştedecelrăucăehilachnpărăţiaşiputerea şimurireaamin*! Noapte bună. Clara! Somn uşor”.

După puţin timp, din patul fetelor se auziră sforăituri, iar Rundkvist trăgea adevărate salve, de tremurau geamurile, fie în glumă, fie în serios. Carisson însă rămase pe jumătate treaz şi nici el singur nu mai ştiu dacă-i treaz sau doarme, până ce simţi că se ridică cuvertura şi un trup muşehiulos şi asudat se strecură lângă el.

— Eu sunt, Normau! auzi el lângă sine o voce şi pricepu că este argiitul, pe care trebuia să-l aibă ca tovarăş de pat.

— Ia te uită, s-a întors vânătorul acasă, scârţâi basul

ruginit al lui Rundkvist. Şi eu care credeam că-i Caile care a ieşit să împuşte ceva sâmbătă seara.

— Sigur că tu ştii să tragi, Hundkvist, tu care n-ai pus niciodată mâna pe puşcă, îl repezi Norman.

Diminutiv de la Karl.

— Eit să nu ştiu? replică bătrânul, vrând să aibă el ultimul cuvânt.

— Eu pot să împuşc graurul negru cu ţeava de suflat, chiar de aici, din aşternut.

— Aţi stins focul? interveni vocea prietenoasei a ţărănoii, vorbind din vestibul.

— Da, da, răspunseră ei în cor.

— Atunci, noapte bună!

— Noapte bună, mătuşă!

La început se auziră ici şi colo respiraţii adânci, gâfâieli apoi totul se transformă într-un sforăit general.

Carisson însă mai rămase o vreme pe jumătate treaz şi numără geamurile, pentru ca visul să devină un vis adevărat.

CAPITOLUL AL DOILEA

Unde-i vorba despre hodina şi truda duminicii, păstorul cel bun şi oile rătăcite, becaţele care-şi primesc partea ce li se cuvine şi argatul care primeşte o cameră

Cinci Carisson se trezi ele cântocul cocoşilor în dimineaţa de duminică, toate paturile erau goale, felele, în jupoane, stăteau lângă sobă, iar soarele strălucitor bătea din plin în bucătărie.

Carisson îşi trase repede pantalonii şi ieşi în carto ca să se spele. Tânărul Normau era de-acum afară pe un butoi de heringi, iar atotştiutorul Rundkvist, îmbrăcat într-o cămaşă de noapte curată, mare cât un cearşaf, şi încălţat cu cizmele cele bune, îl tundea. Carisson se spălă cu o pojghiţă de săpun verde, lângă v oală de fier fără suport, care-i fusese indicată drept lighean.

În fereastra camerei apăru figura pistruiată şi plină

de săpun a lui Gusten care, cu tot felul de grimase groaznice, stând în faţa unui ciob de oglindă curioşii»

cut sub numele de „privitorul duminical”, plimba în sus şi în jos briciul sclipind în soare.

— Mergeţi azi la biserică? întrebă Carisson, în chip de bună-dimineaţa.

— Nu, nu prea intrăm noi aşa des în Casa Domnului, răspunse Rundkvist; avem de vâslit două mile încolo şi tot atâtea încoace, şi nu trebuie să necinstim ziua de odihnă cu o trudă nefolositoare.

Lotten ieşi la rândul său şi spălă cartofii, iar Clara merse în cămara de provizii ga să aducă peşte sărat din bordeiul de iarnă sau cavoul familiei, în care erau depozitaţi pentru nevoile curente ale casei toţi peştii mici, indiferent de soiul lor, rămaşi din năvoade şi din bazinul cu peşte, şi care nu puteau fi păstraţi. Zăceau aici, claie peste grămadă eleni pal în laolaltă cu ocheane roşii, bibani, ştiuci mici de prăjit, cambiile. lini, ţipari şi toţi aveau ceva vătămat, branhii zdrenţuite, un ochi scos, o înţepătură de furcă în spinare, o rană deschisa în burtă şi aşa mai departe. Fata luă un pumn de peşti, îi spălă de sare cât putu mai bine şi depuse toată adunătura în tigaie.

În timp ce gustarea de dimineaţă era pe foc, Carisson se îmbrăcase şi jxmrise să dea o raită prin curte, să cerceteze puţin proprietatea.

Casă, alcătuită propriu-zis din două clădiri, era aşezată pe o înălţime, în partea de sud, la capătul unui *vik* lung şi puţin adânc care pătrundea atât de mult în insulă încât de acolo nu mai vedeai marea

1 Golf asemănător cu un fiord miniatural.

deschisă şi puteai să te crezi lângă un lac mic din interiorul uscatului. Pantele dealului coborau într-o vale acoperită de luncă, păşuni şi locuri îngrădite, încadrate de o pădure de mesteceni, anini şi stejari, în partea de nord a golfului, o colină înaltă, acoperită cu brazi, apăra insula de

vânturile reci, iar în partea sudică a acesteia alternau rânduri de molifţi şi pădurici de mesteacăn cu mlaştini şi cu bălţi între care apărea ici şi colo câte o palmă de ogor.

Pe colină, lângă casa locuită, era magazia de provizii şi la oarecare depărtare se înălţa casa mare, o clădire din grinzi, vopsită în roşu, cioplită grosolan, destul de mare, pe care şi-o clădise bătrânul Flod pentru situaţii speciale şi care acum era nelocuită, pentru că văduva nu voia să stea acolo singură şi-i părea inutil să facă prea multe focuri, în dauna pădurii.

Ceva mai departe, spre imaş, era grajdul şi şopronul; lângă un grup de stejari uriaşi îşi aveau locul umbrit pivniţa şi baia de abur; iar în fund de tot, pe pajiştea din sud, se putea zări acoperişul unei fierării părăginite.

Jos, spre ieşirea din golf, se înşirau şoproane până la podeţ, unde era şi debarcaderul.

Fără să admire frumuseţea peisajului, Carisson părea că este totuşi impresionat de tabloul dinaintea sa. Golful bogat în peşte, pajiştile netede, ogoarele uşor înclinate, apărate de vânt, pădurea deasă, crânguri de arbori cu trunchiul înalt, totul însemna un venit bogat, dacă o mână harnică s-ar fi priceput să şi folosească puterile şi să scoată la lumina zilei comorile ascunse în pământ.

După ce se învârti un timp, fu întrerupt din gândurile sale de un „hei” răsunător, pornit din fereastra casei, repercutat pe deasupra golfului şi a strâmtorii şi imediat trimis înapoi dinspre şură, imaş şi fierărie, în acelaşi ton.

Fusese Clara care-i strigase la gustarea de dimineaţă şi îndată cei patru bărbaţi se aşezară în jurul mesei din bucătărie, pe care se aflau cartofi fierţi şi peşte sărat, unt, pâine de secară şi rachiu – pentru că, în definitiv, era duminică. Bătrâna se învârtea în jurul lor şi le ura poftă bună, aruncând din când în când câte o privire spre plita] se care clocotea fiertura pentru păsări şi porci.

Carisson luase loc în capul mesei, Gusten se aşezase

pe o latură, Rundkvist pe cealaltă şi Norman în coada mesei, încât nu se putea şti cine are locul de cinste, dacă nu cumva ai fi crezut că-s patru preşedinţi în şedinţă. Carisson conducea totuşi discuţiile şi-şi accentua opiniile bătând cu furculiţa în masă. Vorbea despre agricultură şi creşterea vitelor; Gusten însă, sau nu răspundea sau vorbea despre peşti şi vânat, sprijinit de Norman, iar Rundkvist stătea ca un observator imparţial şi mai arunca, din când în când, paie pe foc, dacă lupta ameninţa să se învăpăieze şi sufla în foc, când ameninţa să se stingă, înţepa în dreapta şi pişcă în stânga, arătând onoratei societăţi că unul era mai prost ca celălalt şi că doar el singur dacă mai are ceva minte.

Gusteu nu-i răspundea niciodată direct lui Carisson, ci se adresa totdeauna vecinului, iar Carisson văzu că nu trebuie să se aştepte din parte-i la niciun fel de prieteşug.

Norman, cel mai tânăr, simţea că e mai bine să se ţină de stăpân, cu care era de altfel cel mai sigur.

— Păi de ca să ţii porci, când n-ai lapte la fermă, asta nu prea-i o socoteală bună, îşi dădu cu părerea Carisson: şi n-ai cum să ai lapte, dacă nu semeni trifoi de cu toamna. Agricultura cere circulaţie; trebuie să circule mereu, una după alta.

— Da, da, tot aşa-i şi eu peştele, vezi tu, Norman, se întoarse Guşteri către vecinul său; înainte de a se fi terminat cu cambulele, nu ne putem gândi să punem plasele pentru heringi şi prinsul cambulelor ou începe înainte de puitul ştiucii. Aşa se leagă una de alta şi când îşi ia valea una, se bagă alta. Nu-i aşa, Norman, ce zici?

Norman aproba zelos şi repeta refrenul, pentru mai multă siguranţă când îl observă pe Carisson că se pregăteşte pentru alt subiect:

— Aşa-i, aşa-i, când îşi ia valea una. se bagă alta.

— Cine şi-o bagă? se înfipse Rundkvist, iar Carisson care era cu coada unei ocheane între dinţi, şi se străduia

să ia din nou Cuvântul, trebui să se alăture rânjetelor celorlalţi, provocate mai mult de bucuria răutăcioasă de-a fi scos de pe rol agricultura, decât de gluma propriu-zisă. Încurajat de aprobarea celorlalţi. Rundkvist abătuse discuţia de la subiectul abordat, aşa încât nicio vorbă serioasă nu-şi mai găsea ascultători.

După ce se sfârşi micul dejun, veni bătrâna şi-i rugă pe Carisson şi pe Gusten s-o urmeze, ca să dea o raită prin curte şi pe ogoare, să se sfătuiască în privinţa împărţirii muncii şi să chibzuiască ce s-ar putea face ea să pună pe picioare ferma; pe urmă trebuiau să se strângă în bucătărie, ea să citească predioa.

Rundkvist se lungi pe banca de lângă sobă şi-şi aprinse o pipă, Norman îşi luă armonica şi se aşeză pe prispă iar ceilalţi ieşiră în curte. Carisson băgă de seamă, cu oarecare satisfacţie, că situaţia fermei este mai rea decât nădăjduise ei.

Douăsprezece vaci zăceaţi în genunchi şi mâncau muşchi şi paie, pentru că nutreţul se terminase. Toate încercările de a le ridica în picioare rămăseseră zadarnice şi după ce el şi cu Gusten mai încercară să le scoale cu o scândură băgată pe sub burtă, le lăsară în plata Domnului.

Carisson clătină din cap cu mult înţeles, ca un medic care pleacă de la căpătâiul unui muribund, păstrându-şi sfaturile bune şi ¡» opunerile de îndreptare pentru mai târziu.

Cu perechea de boi era încă şi mai rău, pentru că abia terminaseră aratul de primăvară, iar oile abia puteau să roadă scoarţa goală a crengilor de mult văduvite de frunze.

Porcii erau slabi, ca nişte câini de vânătoare; găinile rătăceau prin curte, bălegarul era aruncat peste tot, iar apa curgea în pârâiaşe, pe unde nimerea.

După ce totul fu parcurs şi găsit într-o situaţie jalnică, Carisson lămuri că nu se mai putea face nimic alta

decât să opereze cu cuţitul.

— Şase vaci care dau lapte fac mai mult decât douăsprezece care flămânzesc! Carisson examina pe îndelete aspectul vacilor, indică, cu multă siguranţă, pe cele şase care trebuiau puse la îngrăşat, după care se duse la măcelar.

Gusten ridică obiecţii, însă Carisson asigură şi susţinu că trebuie să fie tăiate! E tot aşa de sigur că trebuie omorâte, după câte este el de sigur că trăieşte I

Şi pe urmă va trebui să se facă o altă rânduială. Mai întâi şi-ntâi, trebuie să se cumpere fân bun, uscat, înainte de-a mâna vitele la pădure.

Când Gusten auzi că-i vorba de cumpărat, protestă cu cea mai mare energie, zicând că trebuie cheltuiţi doar banii pe care-i va produce el cu ferma, dar bătrâna îl făcu să tacă, lămurindu-l că nu se pricepe la lucrurile astea.

Şi după câteva dispoziţii mai puţin importante, provizorii, părăsiră curtea şi plecară pe ogoare.

Aici erau întinderi întregi în paragină.

— Vai-vai-vai, oftă compătimitor Carisson, văzând un pământ atât de bun, lucrat cu metode aşa de învelite – vai de mine, ce copilărie! Nimeni pe lume nu mai lasă câmpul în paragină; când poţi pune trifoi şi-l poţi cosi în fiecare an, de ce să-l laşi la câte doi ani?

Gusten era de părere că recolta anuală sleieşte pământul, care are nevoie de odihnă, ca şi oamenii, dar

Carisson îl lămuri că semănătura de trifoi îngraşă pământul în loc să-l sleiască, şi-l fereşte de buruieni.

— Cine a mai auzit una ca asta: semănături care îngraşă, opină Gusten, care nu putea înţelege explicaţia lui Carisson despre felul cum îşi iau ierburile hrana mai ales „din aer”.

Pe urmă cercetară şanţurile de irigaţie şi le găsiră pline cu apă de infiltraţie, în întregime năpădite de buruieni şi cu scurgere proastă. Grânele crescuseră ca

nişte pete, de parcă ar fi fost aruncate cu pumnul, iar buruienile se lăfăiau în voie printre lanuri. Livezile erau nesăpate, iar frunzele vechi acopereau şi înăbuşeau iarba, lipite grămadă ca nişte plăcinte. Gardurile erau gata să cadă, podeţele cam lipseau, adică toate erau în paragină, aşa cum i le înfăţişase bătrâna. lui Gusten în convorbirea din seara trecută. Gusten însă nu ascultă critica întemeiată a lui Carisson, respingând-o ca pe ceva de prisos, ca o cicăleală supărătoare despre lucruri trecute, temându-se de munca multă care-i stătea în faţă şi de cheltuielile care ar fi trebuit să le facă maică-sa.

Pe urmă, când se îndreptară spre staulul viţeilor, Gusten rămase în urmă, iar când ceilalţi intrară în pădure, el dispăru. Femeia strigă de câteva ori după el, „hei”, însă nu primi niciun răspuns.

— Bine, bine, n-are decât să plece, bombăni bătrâna; vezi, aşa-i treaba cu Gusten „totdeauna a fost lăsător şi trândav, când nu-i vorba de mare şi de puşcă. Dar nu trebuie să-l judeci prea aspru, Carisson, pentru că nu-i chiar aşa de rău cum pare. Asta-i din cauză că taică-său avea de gând să scoată ceva mai deosebit din el, nu voia să-l facă argat şi de aceea l-a lăsat să facă ce-o vrea; când era de vreo doisprezece ani, avea barca lui şi bineînţeles şi puşcă; de atunci nu s-a mai putut înţelege nimeni cu el. Acuma însă pescuitul – a început să nu mai facă parale şi de aceea am fost silită să mă gândesc la pământ, care-i mai sigur decât marea; şi-ar fi mers toate bine dacă Gusten s-ar fi priceput să conducă oamenii, dar el se înhăitează mereu cu băietani, aşa că nu-i de nicio treabă ca lumea.

— Da, aşa-i mătuşică, e drept că nu-i prea bine să te amesteci cu tot felul de oameni, prinse ocazia Carisson; şi de asta voiam să-ţi spun, mătuşă, aici, între patru ochi, că dacă vrei ca să fiu eu un fel de ştab printre ei, ar trebui să mănânc în cameră şi să dorm singur în odaia mea, pentru că altfel nu mai poate fi vorba de niciun fel de respect şi n-

am s-o mai pot scoate la capăt.

— De, Carisson, în ceea ce priveşte mâncatul în cameră, zise ţăranca neliniştită, sărind un pârleaz, nu prea ţine. Azi nu mai merge aşa cu oamenii, nu mai îngăduie să mănânci în altă parte decât împreună cu ei» în bucătărie; nici Flod n-a îndrăznit s-o mai facă, ca să nu mai vorbim de Gusten; dacă am încerca, ar începe tărăboiul în privinţa mâncării şi s-ar pune în contra. Nu, nu putem face asta. Cât priveşte dormitai în odaia ta, asta-i altă gâscă, vedem noi cum facem; de altfel mă gândesc că şi aşa dorm prea mulţi în bucălărie, iar Normau, cred eu. ar fi prea mulţumit ca să doarmă singur şi să nu mai împartă patul cu altul.

Carisson găsi că-i mai bine să se mulţumească cu jumătate de victorie şi să amâne tratativele pentru altă dată.

Acum ajunseseră în pădurea de brazi, unde mai rămăsese printre bolovani o dâră de zăpadă murdărită de praf şi cetină; sub soarele înţepător de aprilie brazii începuseră deja să asude răşină; la picioarele lor înfloreau ghioceii iar sub tufele de alun, anemone albastre străpungeau frunzişul putred. Din muşchi se ridica un abur cald. Printre trunchiurile de copac se zăreau fire de păianjen tremurătoare, plutind sclipitor dinspre gardul viu spre luncă, şi în depărtare se vedea suprafaţa albastră a gol t ului, încreţită de o briză uşoară; veveriţele săreau prin crengi de brad, iar ghionoaia verde ciocănea şi ţipa.

Femeia umbla cu paşi mărunţi pe potecă, printre cetine şi rădăcini, iar Carisson, care mergea în urma ei, îi vedea apărând şi dispărând, de sub marginea rochiei, în mersul ei clasiic „talpa încălţămintei şi îşi zicea că în ajun i se păruse c-ar fi mult mai bătrână.

— Mătuşă, dar sprintenă mai mergi, găsi potrivit Carisson să-şi manifeste sentimentele sale primăvăr atice.

— Ei, nu mai spune: s-ar Zice că vrei să-ţi baţi joc de o femeie bătrână.

— Nu, nu, eu cred totdeauna ce spun, o asigură Carisson cu o expresie sinceră şi dacă trebuie să mă ţin după dumneata, au să mă treacă toate năduşelile.

— Oricum, nu mai avem mult de mers, răspunse bătrâna, oprindu-se ca să mai răsufle. Aici poţi să vezi şi tu, Carisson, cum e peste tot pădurea; mai ales vara, ţinem acolo vitele, când nu suit afară, pe ostrov.

Carisson aruncă o privire competentă spre pădure şi văzu câţiva stânjeni de lemn bun de foc şi nişte trunchiuri de copac bune, căzute peste cioate.

— Dar prost mai e îngrijită pădurea, Doamne, Doamne; zac aici, laolaltă, vlăstare tinere şi coroane mari de copac, încât nici mama dracului n-ar putea să se mai descurce!

— Da, Carisson, vezi singur în ce stare sunt toate aici şi pe toate le las în seama ta, ca să faci şi să dregi cum te-oi pricepe mai bine; sunt sigură că ai să ştii să le pui pe picioare, nu-i aşa, Carisson?

— Desigur, am să fac tot ce-mi va sta în putinţă, dacă şi ceilalţi îşi fac datoria şi în privinţa asta dumneata ar trebui să mă sprijini, mătuşă, o prelucra Carisson, simţind că va întâmpina greutăţile unui caporal pus să comande oameni mai vechi în serviei decât el.

În timp ce cumpănea neîntrerupt în ce fel ar vrea să obţină şi să păstreze autoritatea – o condiţie indispensabilă pentru înflorirea fermei, ajunseră acasă. Acum trebuia citită predica, dar niciun bărbat nu era vizibil. Cei doi vânători erau în pădure cu puştile, iar Rundkvist se ascunsese, probabil, ca de obicei, într-un colţişor însorit, cum se întâmpla întotdeauna când trebuiau să asculte cuvântului Domnului. Carisson asigură că se putea descurca şi fără auditoriu. Dacă fetele deschideau uşa spre bucătărie, puteau să prindă şi ele elte un cuvânt, printre clocotele oalelor. Iar când bătrâna îşi exprimă îngrijorarea că nu va putea citi, Carisson se arătă cu totul şi cu totul

gata să ia toate pe seama sa.

Dumnezeule, Doamne, citise de atâtea ori în viaţa lui predica în casa procurorului, încât să n-aibă nicio grijă 1

Femeia căută în almanah textul zilei respective în care, astăzi fiind a doua duminică după Paşti, se vorbea despre păstorul cel bun. Carisson luă de pe etajeră predicile lui Luther şi se aşeză pe un scaun, în mijlocul camerei, socotind că de acolo ar putea fi văzut de-o întreagă adunare. Apoi deschise cartea de psalmi şi începu, cu glas ridicat, parcurgând toată gama, cum îi auzise el pe vânzătorii ambulanţi de biblii şi cum făcea şi el acum, începând să predice textul:

— „În vremea aceea zise Iisus iudeilor: «Eu sunt păstorul cel bun. Păstorul cel bun îşi dă viaţa pentru oi; dară cel plătit, care nu este păstor, şi ale cărui oi nu sunt ale lui, când vede lupul venind, lasă oile şi fuge.»”.

Un minunat sentiment al răspunderii personale puse stăpânire pe cititor când pronunţă cuvintele: „Eu sunt păstorul cel bun”, şi aruncă o privire, plină de înţeles, spre fereastră, ca şi cum i-ar fi căutat pe cei doi simbriaşi fugiţi, Rundkvist şi Norman.

Bătrâna îşi dădu asentimentul din cap, îndurerată, şi luă pisica în poală de parcă şi-ar fi deschis braţele către oile pierdute.

Iar Carisson citi mai departe, cu voce emoţionată şi tremurătoare, ca şi cum ar fi fost ceva scris de el însuşi:

— „Dară cel plătit fuge – da, el fuge, mai brodă Carisson – căci el este plătit – strigă el – şi nu-i pasă de oi. Eu sunt păstorul cel bun. Eu îmi cunosc oile mele şi ele mă cunosc pe mine”, completă el pe de rost, ca şi cum ar fi rostit o sentinţă din catechism. Pe urmă coborî glasul, închise ochii, de parcă l-ar fi durut adânc răutatea oamenilor şi, suspinând, accentuând puternic şi privind în lături, dădu de înţeles că ar cunoaşte anume mişei tăinuiţi, însă nu vrea să facă el pe acuzatorul: „Mai am şi alte oi,

care nu sunt din staulul acesta; şi pe acelea trebuie să le aduc la mine. Ele vor asculta de glasul meu ” Şi cu un zâmbet transfigurat, profetic, plin de speranţe, de consolare, şopti: „Şi va fi o turmă şi un păstor”.

— Şi un păstor! repetă ca un ecou bătrâna, ale cărei gânduri se îndreptau în cu totul altă direcţie decât ale lui Carisson.

Pe urmă trecu la cartea de predici; îşi aruncă o privire peste pagini şi făcu o strâmbătură când văzu că e „lungă porcăria”, însă îşi făcu curaj şi se apucă de treabă. Tratarea subiectului nu se potrivea pe de-a întregul cu intenţiile sale; şi ţinea mai curând de concepţia simbolic-creştină, încât interesul său nu mai era atât de viu ea la text. Străbătu coloanele în goană nebună şi viteza crescu la întorsul foilor, când putu să întoarcă câte două deodată, fără ca femeia să-şi dea seama de ceva.

Totuşi, când văzu că se apropie sfârşitul, moderă ritmul, ca să nu pară „amin”-ul prea brusc. Cu toate acestea, era prea târziu; la ultima întoarcere de pagină scuipase prea tare pe degetul mare şi trăsese trei foi deodată, pomenindn. se pe nepregătite, la „amin”, în partea de sus a paginii care urma, izbindu-se de „amin” ca şi cum s-ar fi izbit cu capul de perete. Femeia se trezi la şoc şi privi somnoroasă la ceas, din care cauză Carisson repetă „amin”-ul garnisit un pic eu „în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh şi din voia Mântuitorului nostru Iisus Cristos”.

Ca să mai rotunjească sfârşitul şi să mai răscumpere ce stricase, citi un *Tatăl nostru*, atât de rar şi de pios încât bătrâna, care şedea în soare, aţipi din nou or capul în piept şi găsi destul timp să se trezească îi vreme ce Carisson, ca să evite vreo explicaţie neplăcută, îşi sprijini capul în mâna stângă, pentru a spune în gând o rugăciune pe care nu era îngăduit s-o întrerupi.

Bătrâna. care se simţea la rândul ei vinovata, voi să

se arate cât a fost de atgntă, comentând cu cuvinte proprii frazele prinse din zbor, dar Carisson o întrerupse cu explicaţia peremptorie, conform textului de bază şi propriilor cuvinte ale Mântuitorului că, nici mai mult nici mai puţin, trebuie să fie o turmă şi un păstor! Unul exclusiv, unul pentru toţi, unul, unul, unul!

Între timp Clara îi chemă la masa de prânz şi din adâncul pădurii se auzi de două ori „hei” ca semn; le recunoaştere, secundat de trosnetele puştilor, iar rlin fierărie răsună, ca dintr-un stomac înfometat, „po”, sunetul atât de original al lui Rimdkvist, pe care nimeninti-l putea confunda.

Curând după asta se zăriră oile rătăcite, călcând cu pas uşor şi grăbindu-se spre masă, unde întâmpinară reproşurile bătrânei că au lipsit de la lectura spirituală; aceşti inocenţi nu rămăseseră fără răspuns, afirmând că nu auziseră chemarea, pentru că altfel ar fi venit cu siguranţă.

Carisson păstră o demnitate potrivită cu masa de duminică, în timp de Rundkvist vorbea într-o încâlcită limbă idiomatică despre „rimarcabele pogrese” ale agriculturii, încât Carisson pricepu că acesta fusese deja atras şi încorporat în partidul de opoziţie.

După masă, unde felul principal era alcătuit din nişte gâşte sălbatice gătite cu lapte şi cu boabe de piper, fiecare bărbat îşi căută un locuşor pentru dormit, numai Carisson îşi luă din cufăr cartea sa de psalmi şi se aşeză afară, pe colnic, unde se afla un bolovan mare, uscat, întors cu spatele spre fereastră, pentru cazul că ar fi aţipit un pic, iar ţăranca socoti că face ceva foarte lăudabil faţă de felul în care se risipea de obicei timpul duminica după masă.

Când i se păru lui Carisson că a trecut un timp suficient ca meditaţia lui să pară verosimilă, se ridică şi intră în cameră fără să bată, exprimându-şi dorinţa de a-şi vedea odaia de dormit. Ţăranca voia să-l amâne pentru mai târziu, pretextând că odaia trebuie curăţată şi aşa mai

departe, dar Caiisson nu se lăsă înduplecat, aşa că bătrâna îl conduse în pod unde, în fund de tot, sub acoperiş, fusese înjghebată o cămăruţă pătrată, cu o ferestruică acuma tăinuită de un rulou cu dungi albastre. Camera era înzestrată cu un pat, o mesuţă lângă fereastră şi o carafă de apă pe masă. Pe perete atârna ceva ce părea a fi nişte haine, acoperite cu o pânză albă protectoare, iar mai de aproape se dovediră chiar a fi haine, căci ici se zărea un guler, colo un crac. Jos era o poliţă plină cu încălţăminte bărbătească şi femeiască laolaltă, iar în colţ, lângă uşă, un lădoi zdravăn ferecat cu şild de aramă ciocănită.

Carisson trase în sus ruloul şi deschise fereastra ca să primenească aerul prea închis, mirosind a umezeală, camfor, piper şi pelin, după care îşi puse şapca pe masă, lămurind că aici se poate dormi bine, iar la temerea femeii că frigul ar putea să-i dăuneze, o asigură că e obişnuit să doarmă în camere ucânoălzite, avantaj de care i-ar fi imposibil să benei ieioze în bucătăria încălzită.

Ţăranca socotea că se cam grăbeşte şi voia să scoată mai întâi hainele*, ca să nu se îmbibe de fum de tutun, însă Carisson îi promise că nu va fuma şi o rugă să lase lucrurile la locul lor: el nici n-are să se uite la ele şi-n ceea ce-l priveşte, mătuşica nu trebuia să-şi facă nicio grijă cu dereticatul şi aranjatul.

Seara se va culca liniştit în pat, iar dimineaţa îşi va vărsa singur apa de spălat şi-şi va face patul, încât nimeni nu trebuie să mişte niciun deget pentru el, înţelegând perfect cât de grijulie trebuie să fie mătuşica pentru avutul ei, căci aici părea să fie o grămadă de lucruri grozave.

După ce-a năucit-o de tot pe bătrână, Carisson coborî, îşi urcă cufărul şi ulciorul cu racliiu. îşi atârnă haina într-un cui lângă fereastră şi îşi rândui cizmele de apă la un loc cu celelalte.

Pe urmă ceru o consfătuire, la care era necesară şi prezenţa lui Gusten, întrucât acum trebuia împărţită

munca şi fiecare urma să-şi primească sarcina.

Gusten, adus eu oarecare dificultate, s-a lăsat greu înduplecat să stea un timp în cameră, neluând totuşi parte la dezbateri şi răspunzând cu obiecţii la întrebările care i se puneau, făcând doar greutăţi, eu un cuvânt, aşezându-se de-a curmezişul.

Carisson căută să-l câştige prin măguleli, să-l copleşească cu competenţa sa, să-i insufle consideraţie pentru superioritatea celui mai vârstnic, însă nu făcea decât să toarne apă peste foc. În sfârşit, ambele părţi osteniră şi Gusten dispăru pe neobservate, fără să se fi stabilit ceva.

Între timp se lăsase seara şi soarele pieri în vălurile de ceaţă care se ridicaseră pe cer şi-l acoperiseră cu norişori albi; aerul era călduţ. Carisson rătăci la întâmplare de-a lungul arăturii şi ajunse la ţarcul vitelor; merse mai departe printre tufele de alun înverzite şi încă străvezii pe jumătate, care formau un fel de tunel ce ducea spre ţărmul mării în socul unde lemnul tăiat aştepta să vină cumpărătorul cu iahtul.

Deodată se opri zărindu-i, printre tufe, pe Gusten şi pe Norman care se urcaseră pe o «tastă şi, cu puştile la ochi, se uitau şi pândeau în toate părţile.

— Sst! acuşi vine ăla! şopti Gusten, însă destul de tare ca să audă şi Carisson care, crezând că-i vorba de el, se ascunse într-un tufiş.

Dar pe deasupra brazilor tineri veni în zbor o pasăre, încet şi greoi ca o bufniţă, cu aripile aiâmând moale şi imediat după ea, o alta.

— Knorr-orr-orr-vâp, se auzi prin aer şi pe urmă pang! pang! din amândouă puştile, din care alicele şi fumul ieşeau snop.

Trosni ceva în ramurile unui mesteacăn şi o becaţă se rostogoli la o aruncătură de piatră de Carisson.

Trăgătorii se repezisă şi prinseră prada, ceea ce dădu

naştere la o mică dispută.

— Asta şi-a primit porţia, zise Norman, începând să smulgă penele de pe pieptul pasării calde încă.

— Mai ştiu eu pe unul căruia i-aş da o porţie! zise Gusten, care, cu toată febra vânătoarei, avea şi alte preocupări. Gândeşte-te, secătura asta o să aibă camera lui!

— Nu mai spune! se miră Norman.

— Da, da, şi acuma se apncă să facă ordine la fermă! Parcă n-am şti noi mai bine decât el ce-nseamnă să faci ordine! Asta-i chestia: mătura nouă mătură mai bine! Cât timp e nouă, se înţelege; dar n-are decât să aştepte, i-arăt eu lui mătură! Nu-s eu ăla care să coboare pânzeie în faţa unui vagabond ea ăsta! Doar să se apropie şi-i arăt eu ce n-a mai văzut! Sst! vine altul acuma.

Puşcaşii încărcat a armele şi se întoarseră repede la pânda lor, iar Carisson se strecură prevăzător, spre casă, hotărât să ia o poziţie ofensivă, de îndată ce va fi destul de bine înarmat.

Seara, când intră în odăiţa lui, trase perdeaua şi aprinse lumânarea, simţindu-şi pentru prima oară inima strânsă, pentru că era singur; încerca şi o oarecare teamă faţă de cei de care se izolase. Până acum fusese obişnuit să fie în societatea altora, la orice oră din zi sau noapte, să-i audă mereu şi să fie ascultat când vorbeşte. Acuma era linişte în jurul său, atâta linişte încât el, din obişnuinţă, aştepta să i se vorbească şi i se părea că aude voci care nu existau, iar capul său, care până acuma scăpa de gânduri prin vorbă, se umplu de un surplus de gânduri nefolosite, care germinau şi voiau să iasă la lumină într-o formă oarecare, sfărâmând învelişul, producându-i o indispoziţie în trup, încât somnul nu voia de loc să se arate.

Începu şi el să umble în ciorapi, încoace şi încolo, prin odăiţa strâmtă, între fereastră şi uşă, concentrându-şi toată atenţia asupra muncii care trebuia făcută în ziua

următoare; orândui în minte toate treburile şi le repartiză. prevăzând împotrivirile şi învingând greutăţile, iar după o oră de muncă avea mintea limpede, capul în perfectă ordine şi liniat ca un registru, în care toate conturile erau trecute la locul lor şi însumate, încât puteai să-ţi dai seama de situaţia exactă dintr-o privire.

Pe urmă se băgă în pat şi când se văzu singur între cearşafuri curate şi proaspete, fără teamă că ar putea cineva să vină şi să-l tulbure în timpul nopţii, se simţi mai stăpân pe sine, ca un butaş care a început să dea rădăcini şi-i gata să fie despărţit de tufa-mamă şi să-şi trăiască propria lui viaţă, luptând singur, cu greutăţi mai mari, dar şi cu o bucurie mai mare.

Şi astfel adormi ca să întâmpine tăria dimineţii de luni şi săptămâna de muncă.

CAPITOLUL AL TREILEA

tinde argatul pune atuul pe masă. devine stăpân şi-i moaie pe tinerii cocoşi

Plătica îşi depunea icrele, ienuperul înmugurea, mălinul înflorea; CJarisson puse sămânţă de primăvară acolo unde semănătura îngheţase, tăie şase vaci, cumpără fân uscat pentru celelalte, încât se puseră pe picioare şi putură fi lăsate la pădure; lua măsuri, dădea dispoziţii, lucra el însuşi cât doi, având darul să-i antreneze pe toţi şi să înfrângă orice rezistenţă.

Născut la o fermă din Vărmland, din părinţi destul de incerţi, vădise încă de timpuriu o repulsie făţişă faţă de munca fizică, în schimb o extraordinară dibăcie de-a-se sustrage acestei supărătoare urmări a „căderii în păcat”.

În afară de asta, dotat eu dorinţa vie de a cunoaşte toate laturile activităţii omeneşti şi de a se familiariza cu ele, nu rămânea niciodată într-un loc mai mult decât era-necesar. De îndată ce învăţa ceea ce voia, îşi care. ta o nouă activitate şi în felul acesta, trecu de la meseria de fierar la aceea de agricultor, făcu pe grăjdarul, făcu

negustorie, fu ajutor de grădinar, muncitor la căile ferate, cărămidar şi în sfârşit vânzător ambulant de biblii.

În urma acestor dese schimbări, căpătă o anumită adaptabilitate, un dar de a se descurca în toate situaţiile, de a citi gândurile oamenilor, de a le înţelege intenţiile, de a le ghici dorinţele ascunse. Într-un cuvânt, era o forţă care domina mediul în care se găseşte; iar varietatea cunoştinţelor sale îl făcea mai potrivit pentru a ordona şi a conduce un tot, decât de a se supune cuiva mai puţin capabil şi de a se potrivi ea o roată la căruţa care trebuie să-l poarte.

Aruncat, printr-o întâmplare, în noul său post. şi-a dat repede seama că poate îi folositor, că poate smulge un venit din ceea ce era acuma fără valoare, că va fi apreciat şi socotit indispensabil. Astfel, străduinţa sa avea un mobil precis iar speranţa fermă în răsplată, constând dintr-o îmbunătăţire a situaţiei sale, acţiona asupra lui ca o forţă activă. El lucra pentru ceilalţi, aparent şi incontestabil, însă, în acelaşi timp îşi făurea propriul său noroc şi se pricepea s-o facă în aşa fel. Încât dădea impresia că-şi dăruia timpul şi puterile doar în interesul celorlalţi, dovedindu-se în asta mai deştept decât un altul care ar fi vrut să încerce, dacă s-ar fi simţit în stare.

Cea mai mare piedică care-i stătea în cale era Gusten, care cu vădita plăcere pentru neprevăzut şi nesiguranţă a pescarilor şi vânătorilor, avea o repulsie de neînvins pentru tot ce era ordonat, tot ce era sigur. Socotea că munca pământului poate aduce. În cel mai bun caz, atât cât fusese calculat; niciodată mai mult, deseori însă cu mult mai puţin. În schimb, dacă puneai năvoade sau plase mari, puteai o dată să nu prinzi nimic, dar altă dată puteai prinde de şapte ori mai mult decât te-ai fi aşteptat. Dacă ieşeai în larg după ţipari, putea să ţi se întâmple să prinzi o focă; stăteai pe stâncă o jumătate de zi după gâşte, şi se putea să-ţi pice altceva în bătaia puştii;

totdeauna te alegeai cu ceva şi de cele mai multe ori cu un cu totul alt lucru decât cel la care te aşteptai. De altfel, se mai socoate încă vânătoarea, acum când nu mai este apanajul claselor de sus, ca ceva mai distins şi mai bărbătesc decât mersul după plug ori după căruţa cu bălegar, şi lucrul acesta e atât de înrădăcinat în popor, încât n-ai să găseşti niciun argat căruia să-i placă să mâne un car cu boi, fie că boul mai e şi jugănit, fie că încă din vechime calul se bucură de o stimă superstiţioasă.

O altă piatră în drum era Rundkvist. De fapt un bătrân şmecher, care, la rândul său. Încerca să dobândească raiul pământesc, parte prin evitarea muncilor grele, sau mai curând prin somn adânc după-amiaza şi duşti zdravene de rachiu, parte prin pretinsa cunoaştere a unor lucruri tăinuite, parte prin capacitatea de a lua în glumă lucrurile serioase, parte făcând chiar pe slabul de minte sau neputinciosul, mai ales când era vorba de munci grosolane şi care, compătimit, se alegea cu o cană de cafea cu rachiu, sau cu o jumătate de *skălpund* de tutun de prizat. Altfel, se pricepea să ia sânge oilor şi să castreze purceii, pretindea că ştia să găsească izvoare cu bagheta magică şi să ademenească bibanii în plasă: vindeca bolile uşoare ale altora, păstrându-le însă pe ale sale; prezicea vreme frumoasă când apărea luna nouă, după ce plouase două săptămâni încheiate şi oferea ca jertfă gologanii altora, punându-i sub un bolovan mare pe ţărm, când trebuiau să vină bancurile de heringi. Putea însă să atragă şi blesteme, dădea el de înţeles, cum ar fi de pildă să crească buruieni pe ogorul vecin, să facă vacile sterpe, să facă vrăjitorii şi altele asemănătoare, ceea ce înconjura persoana sa de o anumită teamă, aşa că era mai bine să fii prieten cu el.

Meritul său, pe care într-adevăr îl avea şi pentru care devenise necesar, consta în aceea că putea să facă pe fierarul şi pe tâmplarul, însă talentul său necontestat de a

face tot ceea ce sare în ochi îl ridica împotriva lui Carisson ca pe un rival periculos, căci ceea ce făcea Carisson la grajd sau pe ogor nu se prea vedea.

Mai rămânea Norman, un muncitor destoinic, care trebuia scos de sub influenţa puternică a lui Gusten şi recâştigat pentru munca sistematică a fermei.

Carisson avea aşadar o muncă foarte complicată şi pe deasupra trebuia să desfăşoare şi o măiestrie diplomalică importantă, era însă cel mai deştept dintre toţi şi de aceea a şi biruit.

N-a început lupta cu Gusten; l-a lăsat într-ale sale, după ce l-a atras de partea lui, prin avantaje, pe fostul său aliat, Norman. Şi nici n-a fost prea greu, pentru că Gusten era, ca să vorbim deschis, cam meschin şi Norman lua parte la aventurile lui vânătoreşti, folosit mai mult ca vâslaş şi niciodată nu putea să tragă primul foc. Dacă era vorba de tras o duşcă, Gusten trăgea pe furiş trei, încât, avantajele pe care i le oferea Carisson, cu o simbrie mai bună, o pereche de ciorapi, o cămaşă şi alte mărunţişuri pe care le obţinea, ca şi puterea, în creştere, a acestuia, care promitea mai mult decât cea în declin a lui Gusten, l-au dus grabnic la cădere. Din cauza asta se mai răciră şi bucuriile vânătoreşti ale lui Gusten, pentru că nu era prea amuzant să iasă singur pe mare; şi nevoia de societate îl făcu să se alăture muncii celorlalţi.

Pe Rundkvist l-a curăţat de solzi cu multă dificultate, pentru că peştele era bătrân şi înrăit, însă a ajuns curând şi el în bazin.

În loc să mai ducă jertfă gologani, Carisson l-a pus să dreagă lanţurile şi să schimbe sforile la toate năvoadele şi iată că prinsul heringilor mergea mai bine ca până atunci; în loc să umble cu ramura de vâsc, care creştea pe alţi arbori, şi să caute noi izvoare, Carisson l-a pus să-l zideascâ pe cel vechi, să sleiască fântâna, să-i facă ghizduri, să monteze o pompă, după care aruncă vâscul la

gunoi; în loc să descânte vacile şi să arunce ioc pe deasupra lor, puse să le îngrijească mai bine şi să le aştearnă paie uscate sub ele. Dacă Rundkvist a făcut caiele, Carisson a făcut cuie; s-a priceput Rundkvist să făurească o grapă, Carisson a făcut şi rariţă şi tăvălug.

Când Rundkvist se văzu astfel înlocuit şi alungat din vizuina lui de cârtiţă, începu să facă iarăşi lucruri care săreau în ochi. Începu să dichisească prin jurul casei: se ocupa de toate lucrurile acelea pe care oamenii, fie din lene, fie din cauza întunecimii, le lăsaseră „să cadă” prin ogradă în timpul iernii; făcu curte găinilor şi pisicilor şi puse o clanţă nouă la uşă.

— Ia te uită ce cumsecade e Rundkvist, cum s-a silit el să pună o clanţă nouă la dărăpănătura asta de uşă, le auzi Carisson pe fete vorbind în bucătărie; ei, ce să mai spui, e drăguţ…

Carisson însă venea ca o săgeată după el şi într-o dimineaţă soba din bucătărie era văruită; în altă dimineaţă, găleţile de apă erau vopsite în verde, cu o dungă neagră şi o inimă albă; pe urmă, în altă zi, stivui lemnele de foc sub şopronul pe care-l construi în dosul magaziei de provizii, Carisson învăţase de la duşman să cucerească o mare putere, bucătăria, şi odată cu noul corp de pompă deveni invincibil.

Rundkvist era totuşi neclintit şi viclean, aşa că, într-o sâmbătă noapte, vopsi privata în roşu ţipător. Dar Carrisson care-i furase meseria, îl atinse pe Norman cu o litră de rachiu şi în noaptea de Sfânta Treime bătrâna auzise fâşâind şi lipăind pe lângă pereţii casei, însă pentru că îi era prea somn ca să se scoale văzu abia a doua zi dimineaţă că toată casa era roşie ca focul, cu pervazurile ferestrelor şi jgheaburile de tablă albe! Şi cu asta, forţele lui Rundkvist s-au epuizat; nu mai mergea, la vârsta lui, să se ia la luptă prin muncă. Râdeau de gustul său artistic, pentru că îşi începuse înfrumuseţările cu closetul, iar

Norman, ca un adevărat renegat, făcu un banc despre Rundkvist, care a circulat multă vreme şi care suna cam aşa: „Trebuie să iei lucrurile de la capătul cel mai potrivit, a spus Rundkvist şi s-a apucat mai întâi să vopsească privata”.

Rundkvist cedă, însă sta la pândă. ca să mai găsească ceva nou sau să încheie o pace avantajoasă.

Gusten îi lăsa în plata Domnului socotind în sinea lui că fac foarte bine ceea ce fac. „Semănaţi voi, că vin eu şi culeg 1”.

Până acum activitatea lui Carisson nu avusese încă timp să dea vreun rezultat palpabil, pentru că banii care picaseră din vânzarea vacilor stătuseră vreo două zile în scrin şi când fuseseră număraţi, făcuseră o foarte bună impresie, însă în curând rulară din nou şi lăsară un gol dezolant în urma lor.

Între timp se apropie şi miezul verii. Carisson avusese o mulţime de treburi de făcut şi puţin timp de plimbare. Acuma însă, într-o duminică după-masă, umblând prin curte şi uitându-se în toate părţile, atenţia îi lu’ atrasă de casa mare, care sta părăsită, şi cu obloanele trase. Curios din fire, îşi îndreptă paşii într-acolo şi apăsă clanţa. Uşa era descuiată. Intră în vestibul şi dădu de bucătărie; merse mai departe şi intră într-o cameră mare, de-a dreptul boierească; avea perdele albe, un pat cu polog, cu ornamente de alamă; o oglindă cu rama sculptată şi aurită iar sticla şlefuită cu faţete – pricepea el că-i ceva fin – sofa, scrin, sobă de teracotă, exact ca într-o casă boierească. În cealaltă parte a vestibulului era o cameră tot atât de mare, cu şemineu, masă de sufragerie, solde, ceas de perete. îl cuprinse uimirea şi un sentiment de respect, care sentiment st; combină cu o compătimire dispreţuitoare faţă de proprietarii cu totul nepractici, când mai văzu că locuinţa are încă două camere, cu mai multe paturi cu aşternuturi.

„Of, of, of, – gândi el tare, aţi tea paturi şi niciun sezonist!”

Îmbătat la gândul veniturilor care urmau să pice, se duse repede la bătrână şi-i arătă ce risipă se face, neîncliinind vilegiaturiştilor casa.

— Vai de mine, dragul meu, cine crezi tu c-ar vrea să vină aici? se înspăimântă bătrâna.

— De unde ştii. mătuşă? Ai încercat să închiriezi? Ai dat vreun anunţ?

— Asta înseamnă doar să arunci banii în mare I socoti madam Flod.

— Şi năvoadele tot în apă se aruncă, răspunse Carâsson, dar dacă vrei să câştigi ceva, aşa trebuie să faci i

— N-avem decât să încercăm. Însă nu vine niciun sezonist aici, conchise ţăranca, care încetase să-şi mai facă iluzii.

După opt *zile*, văzură un domn distins care venea prin livadă, privind în toate părţile. Se apropie şi o luă pe poteca care dă în curte, unde fu întâmpinat doar de un dulău, pentru că oamenii, care mai înainte stătuseră grămadă în faţa uşii ca să caşte gura la străin, din obişnuinţă, timiditate sau şiretenie se pitiseră în odăi sau în bucătărie. Abia când străinul ajunse în prag, Carisson ieşi afară, ca cel mai îndrăzneţ.

Noul venit citise un anunţ... Da, da, – aici era! şi îndată îl pofti în casa mare. Străinul fu foarte mulţumit şi Carisson îi mai făgădui tot felul de îmbunătăţiri, însă domnul trebuia să se hotărască imediat, pentru că se mai anunţaseră şi alţi chiriaşi, iar sezonul era înaintat. Străinul, care părea captivat de frumuseţea locurilor, se grăbi să arvuneze casa şi după politicoase şi reciproce informaţii despre situaţia familiară şi economică, îşi luară rămas bun.

Carisson îl conduse până la poartă şi pe urmă năvăli

în casă depunând în faţa stăpânei şi a fiului ei un bilet de zece coroane al băncii de stat şi un bilet de cinci coroane al băncii particulare.

— O, dar e groaznic să iei atâţia bani de la oameni, mormăi bătrâna.

Gusten însă găsi că-i foarte bine; şi pentru prima oară îşi exprimă deschis aprecierea faţă de Carisson, când acesta le povesti cum îl presase pe domnul acela, spunându-i că mai sunt şi alţi interesaţi.

Banii pe masă, ăsta era lucrul important pentru Carisson care începu a le vorbi mai de sus după reuşita prin care devenea clară priceperea sa în afaceri negustoreşti. Dar nu era vorba numai de banii gheaţă pentru chirie, ci şi de ce-o să mai pice în plus; va ploua cu tot felul de avantaje, pe care Carisson le zugrăvi în culori vii ascultătorilor săi.

Vor vinde peşte, lapte, ouă, unt; nici lemnele de foc nu se vor da pe degeaba, ca să nu mai vorbim de drumurile la Dalard, cu câte o coroană bucata. Şi vor putea să le vândă câte un viţel, o oaie, o găină neouătoare, cartofi şi verdeţuri. Of, of, ofcâte nu se puteau face cu un domn atât de jantil ca acela!

În ajun de Sfântul Ion sosiră aşteptaţii peştişori de aur. Erau domnul, doamna, o fată de şaisprezece ani şi un băiat de şase ani, precum şi două servitoare. Domnul era violonist în capela curţii, avea o bună situaţie, fiind în acelaşi timp un om prietenos, în vârstă cam de vreo patruzeci de ani. Era neamţ de felul său şi întâmpina oarecare dificultate ca să-i înţeleagă pe cei de pe insulă, din care cauză se mulţumea de obicei să dea din cap aprobator şi să zică *„schön”* la tot ce i se spunea, câştigându-şi curând reputaţia unui domn foarte amabil. Nevastă-sa era o doamnă foarte serioasă, care avea grijă de casă şi de copii şi care, printr-o purtare demnă, ştia să se impună servitorilor iară să stârnească furtună sau să fie

nevoită să recurgă la corupere”.

Carisson, deoarece era cel mai puţin timid şi cel mai vorbăreţ, preluă reprezentanţa faţă de străini, gândindu-se că-i şi cel mai îndreptăţit, deoarece el îi adusese aici şi nimeni dintre ceilalţi nu avea destulă îndrăzneală şi sociabilitate ca să-l conteste. Dar sosirea orăşenilor pe insulă nu rămase fără nicio influenţă asupra modului de-a vedea şi al moravurilor locuitorilor în general. Să vezi zilnic oameni îmbrăcaţi ca de sărbătoare, care prăznuiesc în fiecare zi duminica, se plimbă, vâslesc fără niciun scop, pescuiesc fără să aibă nevoie de peşte, fac baie, fac muzică, risipesc timpul ca şi cum n-ar avea griji, ca şi cum n-ar exista muncă pe lume, toate astea nu le-a trezit la început niciun fel de invidie, ci numai o uimire tăcută, că viaţa poate fi trăită şi astfel, admiraţie pentru oamenii care pot să-şi organizeze viaţa atât de plăcut, atât de liniştit şi atât de distins, fără să se poată spune că fac vreo nedreptate sau că-i jecmănesc pe săraci. Pe nesimţite şi pe tăcute locuitorii din Ilemso începură să-şi făurească visuri tainice şi să arunce priviri lungi şi furişe spre casa cea mare; dacă vedeau prin livadă rochii de vară în culori deschise, rămâneau fermecaţi de privelişte, ea de ceva tare frumos; zăreau ei un văl alb pe o pălărie de paie italienească, o panglică roşie în jurul unei talii subţiri, într-o barcă în golf, printre brazi, rămâneau tăcuţi, jinduind după ceva necunoscut pe care nu-l ştiau., pe care nu îndrăzneau să-l spere, dar care-i atrăgea.

Vorbăria şi tapajul din bucătărie şi din odaia mare, cedară locul unui fel de a fi mai liniştit; Caiisson apărea zilnic într-o cămaşă curată, albă şi umbla în zi de lucru cu şapca de pânză albastră, luând din ce

În ce mai mult înfăţişarea şi apucăturile unui intendent; purta un creion după ureche sau în buzunarul de la piept şi fuma deseori o ţigară uşoară.

Gusten în schimb se retrăgea şi se ţinea departe, ca

să nu dea prilej de-a fi comparat; vorbea cu acreală despre orăşeni în general, trebuia mai des ca înainte să-şi amintească sie însuşi şi celorlalţi despre banii de la bancă şi făcea ocoluri ca să evite casa mare şi rochiile deschise.

Rundkvist umbla cătrănit la obraz, şi se învârtea mai mult pe lângă bucătărie, dădea dracului pe toată lumea, de-ar fi fost şi regina-mamă, iar Normări îşi luă din nou la purtare capela soldăţească, se încinse peste haină şi începu să dea târcoale pe la fântână. pe unde obişnuiau să vină seara şi dimineaţa fetele care slujeau la boier.

Mai rău a fost pentru Clara şi pentru Lotten, care, se văzură neglijate de tot sexul tare din pricina slujnicelor boierilor, care erau numite în scrisori „mamzeie" şi mergeau la Dalaro cu pălărie. Clara şi Lotten trebuiau să umble desculţe, pentru că ograda era murdară şi pantofii s-ar fi stricat prea repede, iar în livadă şi în bucătărie era prea cald ca să stea încălţate. Umblau cu rochiile lor de culoare închisă şi niciodată nu puteau, din cauza sudorii, funinginii şi pleavei, să-şi pună vreo panglicuţă albă, iar Clara, care făcuse o încercare cu manşetele, sfârşi rău, fiind descoperită şi supusă la rânjetele lor interminabile, pentru că a vrut să rivalizeze cu celelalte. În schimb, duminica, fetele erau ca scoase din cutie şi începură să meargă la biserică cu lin zel neaşteptat, ceea ce nu se mai văzuse de ani de zile, numai ca să aibă prilejul să-şi pună cele mai bune rochii.

Carisson avea mereu treabă la profesor şi se oprea o clipă şi pe verandă, cinci era cineva acolo, întreba cum o mai duce, prezicea vreme bună, propunea excursii şi dădea sfaturi şi informaţii în privinţa peştilor de mare, iar din când în când primea câte un pahar eu bere sau coniac, din care cauză ceilalţi începură să zică, cu jumătate de glas, că-i un lingeblicle.

Sâmbăta, când bucătăreasa boierilor trebuise să meargă la Dalaro după cumpărături, se ei ondăniseră între

ei pentru a hotărî cine s-o conducă. Carisson decise pur şi simplu în avantajul său, pentru că micuţa eu ochii negri şi chipul alb îi făcuse o impresie adâncă, iar când bătrâna începu a se împotrivi ca el, Carisson, care era cel mai necesar şi mai important om de la fermă să facă micile comisioane, Carisson răspunse că profesorul îl rugase în mod expres să ducă, personal, la poştă scrisorile mai importante. Gusten, care împotriva voinţei lui, dorea să facă pe vâslaşul, demonstra că putea foarte bine să ducă şi el scrisorile la poştă, însă Carisson îl lămuri, hotărât, că nici nu poate fi vorba ca fiul proprietăresei s-o facă pe argatul, pentru că cine ştie ce-ar mai vorbi lumea pe urmă! Şi aşa a rămas, cum a hotărât Carisson.

Ca să baţi drumurile la Dalaro, nu era un lucru lipsit de avantaje, fapt pe care isteţul argat îl şi prevăzuse. Mai întâi şi-ntâi, te aflai singur cu o fată pe mare, pălăvrăgeai şi glumeai eu ea nestingherit; pe urmă, trataţiile şi bacşişurile; la Dalaro aveai ocazia să iei legătura cu negustorii, prin recomandarea utiut client, ceea ce atrăgea întotdeauna după sine o mică strângere de mână, ici im rachiu, colo o ţigară de foi, ca să nu mai vorbim de consideraţia pe care o căpăta i când făceai comenzi în numele profesorului şi când apăreai, în zi de lucru, bine îmbrăcat şi în societatea unei madmoastie din Stockholm.

Drumurile la Dalaro se iveau însă numai o dată pe săptămână şi nu stinghereau mersul regulat al treburilor, căci Car Îs son era destul de şmecher ca în zilele când era plecat să le dea băieţilor de lucru în acord, încât trebuia să sape atâţia şi atâţia *famni* să tragă atâtea brazde, să taie atâţia copaci, după care erau liberi iar perspectiva de-a fi liberi mai devreme în ajun de sărbătoare, îi făcea pe argaţi să accepte bucuroşi asemenea înţelegere. În ocazii de astea, când lucrul era măsurat şi controlat mai târziu, Carisson folosea creionul şi carnetul de note pe care-l introdusese, apărând mereu în postura de intendent şi

lăsând munca să treacă pe umerii celorlalţi. Între timp se instala în odaie ca în propria sa locuinţă de burlac. Fumatul fusese de mult introdus şi pe masa de lângă fereastră aşezase o călimară verde de buzunar, toc şi creion, câteva tpli ele Jrârtie de scrisori, un sfeşnic şi suport pentru chibrituri, toate rânduite cu dichis, încât arăta ca un adevărat birou. Fereastra dădea spre casa cea mare şi aici stătea el în clipele lui de odihnă, pândind mişcările boierilor. punânin-şi la vedere ocazional şi îndemânarea în arta scrisului. Seara se aşeza! a fereastra larg deschisă, îşi sprijinea coatele pe pervaz şi-şi fuma pipa sau vreun chiştoc rătăcit prin buzunarul de la vestăcitind din când în cine! câte o revistă, ceea ce-i dădea aerul, privit de jos, ei i ar fi însuşi proprietarul fermei.

Când se întuneca şi aprindea lumina, st[4] trântea în pat şi fuma. Atunci începeau visele, mai bine vis planurile, clădite pe circumstanţe încă nesurvenite. dar a căror posibilitate putea H transformată în realitate de cel mai mic bobârnac.

Într-o seară, în timp ce stătea lungit pe spate şi pufăia vălătuci negii de fum. ca să alunge ţânţarii, cu ochii la cearşaful alb care acoperea hainele, acesta se desprinde şi pică la pământ. Ca umbra unui şir de soldaţi apăru toată garderoba răposatului, în flanc câte unul, până la zid: înainte spre fereastră şi înapoi către uşă, după sensul în care se mişca flacăra lumânării, ce oscila din cauza curentului, părându-i-se că-l vede pe mort în toate nălucile pe care le desenau hainele pe covoraşul cu pătrăţele. Acu venea în bluză de pânză albastră, groasă şi pantaloni gri de catifea reiată, cu genunchiere, aşa cum stătea la elrmă pe barcazul său când ducea peştele la oraş, şi când se ducea pe urmă seara la „Bara de alamă” în Statsgăm şi bea grog cu negustorul de peşte, acu era în redingotă

4 Vamn ~ veche unitate de măsură de lungime, egală cu circa 1,0 metri.

lungă şi neagră, cu pantaloni largi, negri, aşa cum se ducea la biserică să se spovedească, aşa cum se îmbrăcase la nuntă, la înmormântărî şi la botez; acolo atârna haina neagră de blană de oaie pe care şi-o punea când stătea pe mal şi trăgea năvodul, toamna şi primăvara; dincolo se lăfăia marea haină de blană de focă, care mai purta încă urmele chiolhanului de la Crăciun, când a tras o ultimă duşcă de vin cald, stând în picioare, îmbrăcat cu blana; uite şi fularul de lână verde, roşie şi galbenă cum se răsuceşte ca marele şarpe de apă aici, pe podea, ascunzându-şi capul în carâmbul unei cizme.

Carisson simţea cald sub cămaşă, când se închipuia în blana frumoasă şi mătăsoasă, cu o căciulă din blană de focă încreţită, lunecând cu sania pe gheaţă, în vizită la vecinii care-şi primesc de Crăciun oaspeţii cu focuri aprinse pe ţărm şi cu pocnete de puşcă; şi pe urmă, în camera de oaspeţi, încălzită, lepădându-şi şuba şi rămânând în haine negre, salutându-l şi tutuindu-l pe pastor, ocupând locul cel mai de cinste, din capul mesei, în timp ce argaţii rămâneau în uşă sau se înghesuiau la pervazul ferestrei.

Imaginea acestor atât de dorite lucruri preafericite fu atât de vie, încât Carisson se ridică în picioare şi fără să ştie nici el cum, se băgă în blană şi stătu în mijlocul camerei, mângâind mânecile cu mâna; parcă urlă ceva în el când simţi gulerul blănii gâdilându-i obrazul. Pe urmă îşi puse redingota neagră şi o încheie, puse oglinda de bărbierit pe scaun şi se uită în ea, ca să vadă cum îi vine haina la spate; îşi petrecu o mână pe sub rever şi se plimbă încolo şi-ncoace prin cameră. O senzaţie de bogăţie i se transmise parcă de la haina de stofă mătăsoasă; iar când ridică poalele hainei şi se aşeză pe marginea patului, simulând o vizită la nişte străini, îl cuprinse ceva larg, rotund.

În timp ce era cufundat în aceste vise îmbătătoare,

auzi afară voci care pălăvrăgeau şi când ascultă mai atent, recunoscu vocea Idei – bucătăreasa cea frumoasă – împletindu-se cu aceea a lui Norman; cei doi mergeau unul lângă altul, ba chiar se şi giurgiuleau. Simţi un cui în inimă şi atârnând în cuier, sub cearşaf, redingota şi blana, înarmat cu o ţigară aprinsă, coborî repede treptele.

Preocupat continuu de planuri serioase, de viitor, şi cu totul copleşit de treburi, Carissorx evitase până acum orice intrigă amoroasă cu fetele, pentru că ştia câtă pierdere de timp îţi lua o treabă ca asta şi mai ştia de asemenea că dacă deschidea focul, nu mai avea nicio siguranţă c-ar fi putut să-şi susţină punctul slab, dificil de apărat, iar dacă ar fi fost împins pe acest teren, apoi atunci s-ar fi terminat cu prestigiul şi autoritatea lui.

Dar acuma, când frumuseţea recunoscută se expunea colea, când învingătorul avea atât de mult de câştigat, se simţea obligat să-şi ascută pintenii şi să-şi sumeţească creasta; cu ferma hotărâre de-a face pe cocoşul, se îndreptă spre lemnărie, unde jocul era de-ac-uma în plină desfăşurare. I se părea supărător, după cum îşi dădea bine seama, faptul că trebuie să se măsoare cu unul ca Norman; cel puţin să fi fost

Gustea; însă locrnai cu Norman, puştiul ăsta stângaci! De, are să încaseze ce merită I

— Bună seara, Ida, începu el, fără să pară că-l vede pe rival, care involuntar îi cedă locul de lângă gard, pe care Carisson îl şi ocupă de îndată.

Şi astfel începu lupta, folosind în aşa măsură uşurinţa lui de-a vorbi, încât Norman nu mai putu să strecoare nicio vorbuliţă, în timp ce Ida aşeza vreascuri în coşul de lemne. Dar Ida era capricioasă ca fazele lunii şi arunca spre Norman cuvinte piezişe, pe care Carisson le prindea din zbor şi le trimitea înapoi cu frumoase şi meşteşugite întorsături de frază. Însă, frumoasa noastră, căreia îi plăcea această luptă, îl rugă pe Norman să-i facă vreo

câteva surcele, înainte ca fericitul să dea ocol ca să iasă pe poartă, Carisson se şi caţără peste ostreţele ascuţite ale gardului, îşi scoase briceagul, alese o bucată de lemn de brad uscat şi începu s-o facă bucăţele; după câteva minute surcelele erau în coşul de lemne pe care îl luă cu degetul mic şi-l duse de-a dreptul în bucătărie, unde-l urmă şi Ida, iar el se opri în pervazul uşii. lăţindu-şi spinarea în aşa fel încât nimeni să nu mai poată intra şi nici ieşi. Norman care nu avusese fericirea să mai primească nicio însărcinare, mai dădu un pic târcoale pe la lemnărie, făcu consideraţii ipohondrice despre uşurinţa succeselor în viaţă a celor neruşinaţi, până ce găsi cu cale s-o ia din loc şi, de pe ghizdul fântânii, dădu drumul jeluirii sale printr-un *schottisch* pe tare-l cântă la armonică.

Tonurile dulci, pornite din claviatura de metal, străbătură aerul des al serii, trecând pe lângă santinela de la uşă şi ajunseră la tronul mizericordiei de la plita bucătăriei, deoarece Ida îşi aduse deodată aminte că trebuie să se ducă la fântână după apă de băut pentru profesor. Carisson se luă după ea, de data asta totuşi cumva nesigur în lupta pe un teren unde era cu totul străin. Ca să nimicească opera „chemării" vrăjite, luă cana de aramă din mâna Idei şi începu să-i murmure şoapte tandre, cât putu el de languroase şi de armonioase, – ca şi cum ar fi vrut să pună în cuvinte muzica ademenitoare şi să dea la o parte soloul, reducându-l doar la un simplu acompaniament, însă, tocmai când ajunseră ei la fântână, auzi vocea mătuşii strigându-l din casă. Îl chema pe Carisson şi după ton se simţea că era vorba de ceva important. Mai întâi se supără şi se gândi să nu răspundă, însă pe Norman îl împinse necuratul să răspundă cu voce răsunătoare:

— E aici, mătuşă! Vine îndată!

Dându-l dracului în gând, de mii de ori pe muzicantul cel făţarnic învingătorul trebui să se smulgă din braţele

iubirii şi să-şi dea prada, pe jumătate dobândită, celui mai slab, care trebuia să-i mulţumească doar întâmplării pentru norocul său în dragoste.

Mătuşa mai strigă o dată şi Carisson răspunse eu voce îmbufnată că vine cât o putea de repede.

— Carisson, vrei să intri şi să bei o cafeluţă cu rachiu? îl întrebă femeia, care şedea pe prispă şi-şi umbrea ochii cu mâna, ca să vadă mai bine, în lumina slabă a amurgului de vară, dacă vine singur.

Carisson, de altfel, ar fi băut bucuros ceva, însă în momentul acela ar fi vrut ca toată cafeaua şi tot rachiul să fie unde ştia el, – dar nu putea să refuze; şi în acompaniamentul marşului tiraliorilor din Norrkoping, cântat de Norman, care trimitea notele încolo, peste fântână, plin de bucuria victoriei şi parcă în bătaie de joc, trebui şi el să intre în casă. Bătrâna era mai apropiată decât de obicei, iar Carisson o găsi mai bătrână şi mai urâtă ca oricând; şi cu cât era ea mai prevenitoare, cu atât se indispunea el mai mult: ceea ce o făcu până la urmă pe femeie de-a dreptul tandră.

— Vezi tu, Carisson, spuse ea în sfârşit, turnându-i cafea, vorba-i că trebuie să chemăm oamenii la fin săptămâna viitoare, şi de aceea am vrut să vorbesc mai întâi cu tine, se înţelege.

Acuma armonica tăcu, în tonul unui acord în care se topeau trei note, iar Carisson, încremenit, deveni neatent şi încercă să spună câteva vorbe, cam fără şir.

— Da, da, da, bine, săptămâna viitoare facem clacă la fân!

— Aş vrea, continuă femeia, să pleci sâmbătă cu Clara şi să poftiţi lumea la clacă, şi aş mai ţine să mergi şi tu pe la vecini, să mai vezi lumea, să te arăţi îmbrăcat frumos, pentru că, deh, asta nu strică niciodată.

— Păi, sâmbătă n-aş prea putea, răspunse Carisson brusc, trebuie să mă duc la Dalaro pentru profesor…

— Ei, o dată poate şi Norman să facă treaba asta, obiectă ţăranca şi se întoarse cu spatele la argat, ca să n-o vadă ce mutră face.

În clipa aceea răsunară, din acordeon, câteva note dulci, întrerupte de pauze, dând impresia că sunetele se îndepărtează uşor şi se sting în noaptea de vară, când *mulge-caprele* îşi începe pe tăcute activitatea sa nocturnă.

Carisson asudat ele sudoarea morţii, turnă în el cafeaua cu rachiu, simţind un pietroi pe piept, ceaţă în cap şi o slăbiciune cumplită.

— De unde să poată Norman, îndrugă el; Norman nu se poate descurca în toate afacerile profesorului şi… şi apoi acesta nici n-are încredere în el.

— O fi, însă eu l-am întrebat pe profesor, i-o tăie bătrâna, şi mi-a spus că n-are nimic de trimis sâmbăta asta.

Se sfârşise pentru Carisson; bătrâna îl prinsese ca pe un şoarece şi nu mai găsea nicio gaură prin care să se strecoare.

Iar minţile lui umblau prin alte părţi, încât abia mai putea să şi le adune pentru defensivă. Acest lucru îl observă şi bătrâna şi de aceea se grăbi să bată fierul cât e cald.

— Ascultă Carisson, nu trebuie să mi-o iei în nume de rău dacă-ţi spun ceva verde, în faţă; că doar e spre binele tău.

— Poţi să-mi spui tot ce-ţi place, mătuşă, şi pe dracu’ dacă vrei, pentru că acuma toate-s una pentru mine, izbucni Carisson, care auzea, pierzându-se în pădure, melodiile tot mai languroase ale acordeonului.

— Uite, Carisson, vreau să spun doar că ar trebui să te respecţi mai mult şi să nu te mai amesteci cu slujnicele, pentru că până la urmă, toate astea duc la poveşti neplăcute; da, da, ştiu eu ce ştiu, şi mai cunosc şi eu câte ceva: asta ţi-o spun din toată inima, Carisson. Fetele astea

de la oraş sunt obişnuite să aibă totdeauna un cârd de bărbaţi după ele, altfel nu sunt mulţumite şi mai se giurgiulesc, mai se fandosesc; iar dacă pleacă cu unul la pădure, cu altul se duc în livadă şi dacă iese ceva rău. atunci pune laba pe acela pe care-l poate păcăli mai bine. Aşa se întâmplă întotdeauna, crede-mă, Carisson!

— Ce-mi pasă mie ce fac ceilalţi?

— Ne, ne! n-o lua aşa, îl îmbună bătrâna, dacă un băiat ca tine trebuie să se îndească la însurătoare într-o bună zi, apoi nu trebuit să se amestece nici cu slujnicele şi nici cu altele de teapa lor: aici. pe insule, sunt destule fete bogate, e bine s-o ştii, iar dacă eşti înţelept şi ştii să te porţi, poţi să ajungi proprietar mai curând chiar decât gândeşti; iată de ce nu trebuie să fii încăpăţânat şi să iei aminte la ce-ţi spun eu, când te rog să mergi la vecini şi să-i pofteşti la claca de fân. Gândeşte-te că n-aş fi încredinţat eu oricui o treabă ca asta, să meargă cu poftitul în numele nostru, şi că iar o să mi-l ridicân cap pe băiat, însă nu-mi pasă, pentru că dacă ţin la cineva, apoi îl şi sprijin, să se ştie bine lista!

Sufletul lui Carisson începu să se liniştească şi întrezări oarecare avantaje în faptul că va acţiona în numele fermei; era însă prea mânios ca să renunţe la plăcerea sa pentru ceva încă nesigur şi simţi nevoia să se asigure de un gaj, înainte de a se angaja în această afacere.

— Nu mă pot duce la oameni în halul în care sunt şi n-am niciun fel de haine mai bune, aruncă el undiţa.

— Nu stai chiar aşa de prost cu hainele, zise bătrâna, dar dacă ăsta-i tot baiul, găsim noi un mijloc.

Mai departe n-a mai vrut Carisson să se lanseze în discuţie, însă se decise, de pe această poziţie, să schimbe jumătatea de făgăduială cu o alta şi reuşi, după o discuţie meşteşugită, să obţină ca Norman, fiind indispensabil pentru ascuţitul coaselor şi repararea căruţelor pentru în

să rămână acasă, iar barca la Dalaro s-o conducă Lotte.

*

E ora trei dimineaţa, o dimineaţă de iulie, la începutul lunii. Fumul iese din c-oşuri şi cafeaua e pusă la foc; toată casa e trează şi-i în agitaţie, iar afară, în curte, e instalată o masă lungă, aşezată pentru cafea. Cosaşii care sosiseră de cu seară, se culcaseră în podul cu fin şi în şură; acum. doisprezece bărbaţi înalţi din arhipelag, în cămăşi albe şi cu pălării de paie, stau în faţa casei, înarmaţi cu coase şi cute. Ăştia-s unul din Avassa şi celălalt din Svinnockam, aproape bătrâni, cu spinarea gheboşită de vâslit; ăsta-i din Aspe), are o barbă uriaşă şi-i cu un cap mai înalt decât ceilalţi, are privirea adâncă şi îndurerată de pustietatea insulei sale stâncoase, de dureri fără nume şi fără jeluire; aici e cel din Fjălângam, colţuros şi răsucit ca un pin pipernicit crescut pe ultimul recif, cel din Fiversătrao, slab, tăbăcit de vânt. vioi şi uscat ca o pojghiţă de pe boaba de cafea: cei din Kvarnoarae, reputaţi constructori de bărci, cei din Langviksskărarne, socotiţi vânătorii cei mai buni de foci, ţăranul din Arno eu copiii săi. Şi în jurul lor roiau fete în cămăşi cu mâneci scurte, cu pieptare, îmbrăcate în rochii de bumbac luminoase şi eu bâsmăluţe pe cap, îşi aduseseră cu ele greble, vopsite în toate culorile curcubeului şi arătau mai mult ca cei care merg la o petrecere şi ou la muncă. Bătririii le mmgââau cu dosul degetelor talia şi le spuneau familiarităţi: flăcăii. În schimb, stăteau la distanţă at-uma. dimineaţa devreme şi aşteptau seara, cu întunericul ei. dansul şi xauzica. ca să joace jocul dragostei. Soarele răsărise de un sfert de oră. dar încă nu trecuse de virfurile dealurilor, ea să soarbă rouă de pe iarbă; în cadrul său de stuf vmle-pal, golfuleţul lucea ca oglinda şi de acolo se auzeau gâgâitul gişte1or sălbatice şi piuitul puilor nou-născuâi: goelanzii pescuia» obleţi, plutind, albi ca zăpada, cu aripile întinse, ca îngerii, de gips de la biserică. În stejarul din fâneaţă se treziseră

coţofenele, pălăvrăgeau şi-i btrieau pe oamenii în cămăşi albe cu Bunicile surnese. care mişunau jos, în curte, în faţa casei: cucul cânta în dumbrava, arsător, ca şi cum, alunei crud va apărea prima căpiţă de fân, vremea drăgoslirii ar fi pe sfârşite; prepeliţa scormonea şi ciugulen prin lanul de secară; în curte dulăul sărea şi se agita în jurul vechilor cunoscuţi; mâiiecile cămăşilor albe ale bărbaţilor şi ale bluzelor femeilor sclipeau în soare, întinzându-se pe deasupra mesei, unde ceştile şi farfuriile, paharele şi cănile zornăiau în timpul gustării.

Gusten, timid de obicei, făcea pe gazda şi se simţea în siguranţă printre aceşti vechi prieteni ai tatălui său, mânuind sticla de rachiu şi nebăgându-l în seamă, câtuşi de puţin, pe Carisson. Acesta însă legase prieteşug eu toţi, în vizita pe care-o făcuse ca să-i poftească la clacă şi se simţea în largul său, ca o rudă mai în vârstă sau ca un oaspete şi nu făcea fasoane. Cu zece ani înaintea lui Gusten şi cu un fizic mai avantajat, mai bărbătesc, l-a înghesuit cu uşurinţă pe acesta care niciodată n-ar fi putut părea decât un copil înaintea oamenilor care se tutuiseră cu tatăl său.

Între timp se băuse cafeaua, soarele urcase şi veteranii se puseră în mişcare, cu coasele pe umeri, urmaţi de băieţi şi de fete.

Iarba era înaltă până la brâu şi deasă ca o blană încât Carisson trebui să caşte bine ochii la munca pe fâneaţă: cum să se descotorosească de frunzele şi iarba de anul trecut, cum să niveleze muşuroaiele de cârtiţă, să vadă locurile degerate şi să le stropească cu must de bălegar. Pe urmă îi aranjă pe cosaşi cum îşi aranjează un căpitan trupa, dădu locul de cinste bătrânilor, iar el rămase la urmă, ca să nu se amestece cu mulţimea. Apoi începu bătălia: două duzini de mâneci albe de cămăşi aşezate într-un şir, ea lebedele plutind toamna, cu coasele una lângă alta. Conform unui dispozitiv de răspândire, ea un stol de

rândunici de mare, împrăştiate capricios, zvârâite încolo şi-ncoace, însă totuşi laolaltă, veneau fetele, fiecare cu grebla, fiecare înergând în urma cosaşului său.

Împrejurul coaselor aerai vuia şi Iarba, plină de rouă, cădea în mănunchiuri; aflai acolo, una lângă alta, toate florile verii, care se aventuraseră dincolo de pădure şi de păşune: mărgărite, laptele-cucului, piciorul cocoşului, hasmaţuchi, trifoiaş, garofiţe, măzăriehe, hreniţă, untişor, lumânărica, trifoi şi toate ierburile şi buruienile fineţii. Mirosea tare dulce, ca mierea şi ca mirodeniile, iar albinele şi bondarii zburau în roi, din cauza cetei omorâtorilor; cârtiţele se strecurau în măruntaiele pământului când auzeau cum pâiâia acoperişul lor fragil, n ipârca se târa înspăimântată prin şanţ şi se strecura într-o gaură, ca un capăt de scotă; deasupra câmpului de luptă se agita o pereche de ciocârlii al căror cuib fusese strivit de potcoava unui bocanc; în ariergardă, mărşăluiau graurii, scormonind şi ciugulind tot felul de miei lighioane ieşite la soarele fierbinte.

Prima bătălie se dăduse până la linia ogoarelor şi acuma luptătorii stăteau, răzimaţi în coada coasei, contemplând distrugerea din urma lor, ştergându-şi sudoarea de pe rama dinăuntru a pălăriei şi trăgând o nouă priză de tutun din tabachera de alamă, în timp ce fetele se grăbeau să ajungă pe linia „frontului”.

Pe urmă au luat-o cu munca de la început, în marea cea verde, plină de flori, mare cu valuri de lumină schimbătoare, sub schimbătoarea briză a dimineţii, arătându-şi când culorile pestriţe, luminoase, dacă tulpinile ţepene şi capetele florilor cată în sus, în unduirea ierbii fragede, ce se încovoaie ca faţa încreţită a apei, când lăţindu-se ca oglinda verde a apei liniştite.

E sărbătoare în aer şi o asemenea întrecere printre muncitori, încât mai degrabă cazi doborât de săgeţile soarelui, decât să laşi coasa din mână. Carisson o avea ca

greblaşă pe Ida, bucătăreasa profesorului, şi cum el era ultimul, putea, fără să-şi expună picioarele, şi din fanfaronadă, să se întoarcă şi să-i arunce fetei elte un cuvânt; Normau însă era sub o strictă supraveghere atât clin faţă cât şi lateral şi de îndată ce încerca să arunce vreo uitătură dulce spre sud-est, Carisson şi venea pe urmele lui şi auzea, în spate, strigătul de avertisment, mai curând neprietenos decât binevoitor: „Atenţie la picioare, mă!”

Când s-au făcut ceasurile opt, pajiştea din jurul izvorului arăta ca un ogor proaspăt arat, neted ca-n palmă şi cu brazde lungi de iarbă; se contemplă apoi opera şi se judecară rezultatele.

Cel pe care căzu ponosul lu’ Rundkvist, căci după câte se putea vedea, pe partea secerată de el parcă ar fi jucat ielele hora; Rundkvist însă se apără, zidiid că a trebuit să se uite mereu după fata care i s-a dat în grijă; că doar nu de ieri sau de azi are el la secerat o fată care merge în urma lui.

Nu după mult, Clara strigă după ei să vie la o gustare, în curte; sticlele cu rachiu sclipesc în soare şi se dă cep la un butoiaş cu bere, cartofii fumegă pe o piatră iată, heringii năduşesc în castron, untul e pe masă, pâinea tăiată, rachiul turnat aşa că gustarea se porneşte zdravăn.

Carisson a primit laude şi e triumfător; Ida e binevoitoare şi el o copleşeşte pe faţă cu atenţii, iar ea, ea e frumoasa zilei. Bătrâna, care aleargă de ici-colo cu castroane şi farfurii, le dă mereu târcoale la amândoi, atât de des încât Ida bagă de seamă. Carisson însă ou, până ce nu-i dă baba un cot în spinare, şoptindu-i:

— Carisson, ar trebui să faci pe gazda şi să-i mai ajuţi pe Custen; trebuie să te arăţi ca la tine acasă aici!

Carisson are ochi şi urechi doar pentru Ida şirăspunde bătrânei cu o glurnă. Iată însă că vine Lina, fata de la copii, şi-i aminteşte Idei că trebuie să se întoarcă

acasă ca să se apuce de treabă, tar băieţii rămân întristaţi şi mişcaţi, pe când fetele nu s-ar putea spune că par prea dezolate.

— Cine o să strângă după mine acuma, când nu mai am nicio fată? izbucni Carisson, prefăcându-se disperat, ca să-şi ascundă necazul.

— Toate că vrea să meargă mătuşa? spuse Rundlevist, despre cart; se pretindea că a te ochi şi la spat e.

— Să grebleze mătuşa! strigară flăcăii în cor. Mătuşa să iasă la fân şi să grebleze 1

— Doamne Iisuse Cristoase, cine-a mai văzut femeie bătrâna în rând cu fetele! Nu, niciodată în viaţantea, cât oi trăi I Asta-i acum! Ce, sunteţi nebuni?

Dar opoziţia bătrânei îi aţâţă şi mai rău.

— Se mulţumeşte el şi cu bătrâna, şopti Rundkvist, făcându-l pe Norman să mustăcească, iar pe Gusteu să se întunece ca noaptea.

Nu mai era nimic de făcut, aşa că, însoţit de strigăte şi râsete, Carisson fugi spre casă ca să-i aducă bătrânei grebla uitată pe undeva, prin pod; femeia însă se luă după el strigând: (

— Nu, pentru numele lui Dumnezeu, să nu te duci să răscoleşti prin lucrurile mele! Şi amândoi dispărură, în remarcile gălăgioase şi muşcătoare ale celor rămaşi pe loc.

— Mi se pare, rupse Rundkvist tăcerea care se lăsase, mi se pare că durează cam mulţi Du-te după ei, Norman, şi vezi ce & – a întâmplat!

Aprobările furtunoase îl înconjurară pe ambiţiosul bătrân să i dea drumul înainte:

— geor fi făcând acolo, sus? Mă întreb şi eu. ea omul. Nu, nu, nu mai merge aşa; sunt de-a dreptul neliniştit. O. ţi-e şi cai oamenii!

Lui Gusten i se învineţiră buzele, silindu-se să râdă şi el ca ceilalţi.

— Dumnezeu să rea ierte, continuă Rundkvist pe aceiaşi ton, dar nu mai. pot sta aşa, trebuie să mă duc să văd ce tac…

Iaca însă că bătrâna şi Carisson apar în uşa vestibulului, aducând grebla mult căutată. Era splendidă şi avea pictată pe ea două inimi şi *anno 1852*. Odinioară fusese grebla de logodnică a bătrânei. greblă pe care Flod însuşi o meşterise şi-i băgase boabe de mazăre în mâner, ca să sune cinci o mânuieşti. Amintirea bucuriilor trecute părea că împrospătase sufletul femeii, dându-i o dispoziţie foarte bună, căci fără nicio urmă de sentimentalism ea se referi la anii trecuţi, spunând:

— Ehei, a trecut o bucată de vreme de când a făcut Flod grebla asta…

— Şi de când te-ai suit şi tu în patul de mireasă, mătuşica, adăugă cel din Svinnockar.

— Ei, poate că te mai urci o dată, îşi dădu cu părerea cel din Avassa.

— Purcel de şase săptămâni şi văduvă de doi ani, să nu iei niciodată pe garanţie, o necăji cel din Fjällängam.

— Cu cât e iasca mai uscată, cu atât arde mai tare, puse paie pe foc cel din Fiversătrao.

Şi fiecare dintre ei puse pe foc câte o surcică, iar bătrâna zâmbea veselă, pentru că nu merită să te superi din te miri ce.

Acuma lucrau în imaşul mlăştinos unde coada calului şi pipirigul creşteau ca o pădure de pini, iar apa se ridica până la earâmbul cizmelor bărbaţilor. Fetele îşi scoseseră ciorapii şi ghetele şi le puseseră pe ostreţele gardului.

Iar bătrâna grebla şi se ţinea după Carisson mai bine decât celelalte; multe glume s-au mai făcut pe seama celor doi „tineri”, cum li se zicea.

S-a făcut amiază şi pe urmă seară. Lăutarul venise cu vioara lui, hambarul fusese golit de lucruri şi măturat, iar nodurile cele urâte din scânduri, astupate cu smoală. Şi

când soarele apuse, începu dansul.

Carisson deschise jocul cu Ida, care avea o rochie neagră, cu decolteu pătrat, un jabou alb şi guler Maria-Stuart, arătând ca o doamnă, invidiată de fetele de ţăran, deşteptând vechi temeri, răceală şi admiraţia copiilor.

Carisson era singurul care cunoştea noul dans, valsul, şi de aceea Ida îl acceptă bucuroasă, dans după dans, după o încercare neizbutită de vals în trei timpi, cu Norman, din care pricină, acesta, uzurpat în drepturile sale, avu nefasta idee să-şi ia armonica, atât ca să-şi descarce inima chinuită, cât şi ca să mai întindă un ultim laţ pentru a prinde superba şi nestatornica păsărică pe care crezuse că o ţine în mână în ultimele săptămâni şi care acum stătea pe acoperiş, giugiulindu-se cu altul.

Carisson găsi însă acompaniamentul inutil, deoarece pentru serbare fusese tocmit un lăutar adevărat, zicând că armonica astmatică nu se potriveşte de fel cu vioara cea sprintenă de picior, decât că încurcă tactul şi dezorganizează dansul. Ademenit de ocazia favorabilă de a-şi doborî rivalul, mai ales că se părea că opinia generală despre inutilitatea armonicii se şi formase, Carisson îşi umplu plămânii şi ţipă cât îl ţinu gura, peste capetele mulţimii, la nefericitul îndrăgostit, ghemuit într-un colţ:

— Ei, bre! lasă naibii sacul ista de chiele şi du-te afară, în curte, să-ţi lepezi vânturile, dacă te-ai umflat cu trifoi!

Opinia publicului se concretiza apăsător pentru păcătos într-un rânjet aprobativ; Norman însă, care avea capul plin de rachiu şi pe care jaboul Idei îl fermecase cu o putere nebănuită, nu era deloc dispus, să se lase intimidat de provocare.

— Ei, bre I îl imită el pe Carisson, folosind dialectul acestuia, ceea ce producea întotdeauna un efect comic în faţa suedezilor de prin partea de sus. Ieşi bre în curte, să-ţi scutur di purici chielea ta di porc!

Carisson nu socoti însă situaţia atât de gravă încât să recurgă la pumni şi se menţinu încă pe domeniul inofensiv al ascuţimii de limbă.

— Ce fel de porc ciudat o mai fi şi aista, cu purici în blană?

— O fi porc de Vărmland, după câte socot eu 1 răspunse Norman.

Asta atingea onoarea naţională şi tot ăşteptând până în ultima clipă să-i vină în minte vreo vorbă nimicitoare, Carisson porni drept spre inamic, îl înhăţă de vestă şi-l trase afară, în curte.

Fetele se îmbulziră în uşă, ca să vadă mai bine încăierarea şi nimeni nu simţi nevoia să se bage între ei.

Norman era mic şi îndesat, Carisson mai mare şi mai bine dezvoltat. Într-o clipă îşi azvârli haina de pe el, vând să şi-o cruţe, şi luptătorii se pregătiră de înghesuială; Norman, cu capul înainte, cum învăţase de la băieţii care erau piloţi; Carisson îi trase un picior zdravăn în burtă şi-l aruncă pe movila de bălegar ca pe un arici desfăcut.

Rallbiise, strigă Normau, iueapabil să se mai apere eu pumnii.

Carisson spumega de furie şi aşteptând în zadar sij găsească nişte insulte, îi puse un genunchi în piept şi-i umflă obrajii de palme adversarului, care tot scuipând şi muşcând, se pomeni până la urmă cu o mână de pala în gură.

Las’ că-ţi curăţ eu râtul! şi cu şomoiogul de paia scos din bălegar, Carisson îl frichinui pe adversar până ce începu să-i dea sângele pe nas. Însă acest lucru deschise gura lui Norraan, care tremurând de roania, îşi lansă tot stocul de insulte în obrazul învingătorului, neputincios totuşi să lege limba celui învins.

Muzica tăcuse, dansul încetase şi spectatorii făcuseră destule remarci asupra bătăliei eu pumnii şi cu cuvintele, asistând şi contemplând cu acelaşi interes indiferent, ca la

tăierea unei vite sau ca în faţa unui dans. eu toate că bătrânii găsiseră că atacul lui Carisson nu se desfăşurase chiar după vechile obiceiuri ale luptei. Însă deodată se auzi un strigăt care-i făcu pa oameni să tresară şi să-i smulgă din atmosfera festivă;

— Scoate cuţitul! strigă cineva, nu se ştie cine anume.

— Cuţirul! răspunse mulţimea... Fără cuţit 1 Jos cuţitul I

Şi luptătorii fură înconjuraţi; Norman, care reuşisg să-şi scoată briceagul fu dezarmat şi apucat de picioare, iar Carisson dat de o parte.

— Termen peiorativ, de argou, provenit de la *Railbcy*, lucrător la căile ferate.

— Puteţi să vă bateţi, băieţi, dar fără cuţite, puse capăt luptei bătrânul din Svinnockam.

Carisson îşi puse peste vesta sfâşiată haina şi o încheie bine, iar Normau plecă cu o mânecă de cămaşă atârnând în jos până la picioare, ca o zdreanţă. Cu faţa bine învineţită, murdar, plin de sânge, socoti că-i mai bine să dispară după colţul casei, ca să nu fie nevoit să dea ochii cu fetele în halul în care se afla.

Cu siguranţa veselă a învingătorului şi a celui mai puternic, Carisson se arătă iar la petrecere şi după ce trase o duşcă de rachiu, reînnodă jocul cu Ida, care-l întâmpină cu căldură şi chiar cu admiraţie.

Dansul mergea din plin ca o batoză; se lăsase seara; rachiul trecea de la unul la altul şi atenţia la ceea ce făcea şi zicea fiecare, scăzu din ce în ce mai mult. De aceea Carisson putu să iasă afară din hambar cu Ida şi să ajungă până la gard, fără să i se pună vreo întrebare nelalocul ei, dar tocmai când fata trecea peste pârleaz şi Carisson se rezema de gard auzi, prin întuneric, vocea bătrânei:

— Carisson! Unde eşti, Carisson? Vino şi dansează cu cea care ţi-a greblat!

Carisson însă nu răspunse, ci se lăsă în jos strecurându-se în dumbravă, tăcut ca o vulpe.

Bătrâna îl zărise totuşi şi mai zărise şi basmaua albă a Idei, pe care fata şi-o înnodase pe talie, ca să-şi păzească rochia de mâinile asudate. După ce mai strigă încă o dată, tot fără răspuns, plecă după ei, trecu peste pârleaz şi intră în dumbravă. Poteca trecea pe sub aluniş, în plin întuneric şi baba zări doar ceva alb, care se topea în negreală, iar până la urmă dispăru în fundul lungului tunel. Vru să fugă după ei, însă auzi în aceeaşi clipă alte voci lângă pârleaz. Una mai groasă şi alta mai sonoră, iar amândouă vorbind înfundat şi apropiindu-se, Vorbind în şoaptă, Gusten şi Clara săriră şi ei peste pârleazul care pârâi sub călcătura nesigură a băiatului. Acesta o prinse pe fată cu braţele lui puternice, ea să nu cadă. Bătrâna se ascunse într-un tufiş, în timp ce ei se ţineau de talie, mergeau dansând, fredonând şi sărutându-se, după cum şi ea odinioară dansase, cântase şi se sărutase. Din nou se îrţâi pârleazul şi, sărind ea un tăuraş, veni băiatul din Kvarno cu fata din Fjällang, Fata, tocmai când se afla sus pe pârleaz, roşie la obraz de dans şi cu un surâs de dăruire, arătându-şi toată dantura albă, îşi ridică braţele în sus şi încrucişându-şi-le pe ceafă, ca şi cum ar fi fost gata să cadă, cu un strigăt dezlănţuit, care-i tăia respiraţia, cu nările în vânt, se aruncă, fără sprijinul niâiiuloi. jos, în braţele băiatului, care o prinse, sărutând-o pătimaş şi o duse în beznă. Bătrâna stătea în aluniş şi privea pereche după pereche, cum vin, pleacă şi iar vin, ca în tinereţea ei, şi focul cel vechi, tăinuit sub cenuşa a doi ani, se înteţi din nou.

Între timp, încetul cu încetul vioara tăcuse de tot, era trecut de miezul nopţii şi zorile începuseră să se iveească delicat, departe, pe deasupra pădurii din nord: vuietul dinspre hambar se mai subţie şi câteva strigăte izolate din livadă arătară că dansatorii s-au izolat şi că plecarea acasă a cosaşilor era imioentă.

Trebuia deci să iasă la lumină ca să-şi ia rămas-bun. Când ieşi din aluniş, unde întunericul începuse să se subţie, încât se putea distinge verdele frunzelor, îi zări pe Carisson şi pe Ida urcând încet coasta, mână în mână, ca şi cum s-ar fi avântat într-o polcă. Ruşinată, temându-se să nu fie întâlnită aici, „la iarbă verde”, se întoarse şi trecu grăbită pârleazul, ca să ajungă acasă înaintea plecării oamenilor. De cealaltă parte a pârleazului dădu însă de Rundkvist care-şi frecă mâinile când o văzu, iar ea îşi ascunse faţa 111 şorţ, ca să nu se vadă că se ruşinează.

— Doamne, Dumnezeule, ai fost şi dumneata, mătuşă, în dumbravă? Ei, ei, bine-am spus eu: nu mai poţi să ai nicio încredere în bătrânii ăştia când e vorba de…

Ca să nu mai audă nimic, aproape că fugi până în casă, unde era aşteptată şi unde o întâmpinară cu chiuituri prelungi, strângeri de mână, mulţumiri pentru omenie şi rămas-bun.

Şi când, din nou, totul se linişti iar cei dispăruţi fuia strigaţi din pădure şi din livadă, fără însă să fie toţi găsiţi, bătrâna plecă să se culce, pândind şi ascultând multă vreme, ca să-l audă pe Carisson cum urcă scările către camera lui.

CAPITOLUL AL PATRULEA

Unde se face puţin tărăboi pentru nuntă, iar baba-i peţită de dragul gologanilor

Fânul era sub şopron, secara şi griul puse la păstrare; vara era pe sfârşite şi fusese o vară foarte bună.

— Are noroc, derbedeul! zicea Gusten despre Carisson, care nu fără motiv contribuise la ridicarea bunei stări.

Apăruseră heringii şi toţi bărbaţii, cu excepţia lui Carisson, erau pe mare. Familia profesorului trebuia să se întoarcă acasă, pentru deschiderea stagiunii de operă.

Carisson se însărcinase el cu împachetatul aşa că umbla toată ziua cu creionul după ureche; bea bere la

masa din bucătărie, la tejgheaua cârciumei, pe banca din verandă. Ba mai primea o pălărie de paie aruncată, ba o pereche de pantofi de pânză uzaţi, o pipă, un muştiuc, ţigări de foi începute, cutii şi sticle goale, un băţ de undiţă şi cutii Liebig, sfoară de undiţă, dopuri, cuie, tot ceea ce nu mai putea Îi folosit sau nu se mai putea lua; căzuseră atâtea firimituri de la masa bogatului, încât cei plecaţi lăsau în urmă regrete serioase, începând cu Carisson, care-şi pierdea iubita şi terminând cu găinile şi porcii, care urmau să nu mai primească niciun fel de mâncare festivă de la masa boierilor. Mai puţin crudă era durerea celor două fete neglijate, Clara şi Lotten care, cu toate că primiseră atâtea cafele bune, când aduceau laptele, simţeau totuşi că va veni şi pentru ele primăvara, după ce toamna le îndepărtase pe cele două rivale din târgul dragostei.

În după-amiaza când a venit pachebotul ca să-i ia pe boieri, a fost mare emoţie pe insulă, pentru că niciodată până atunci nu mai venise vreiin vapor acolo. Carisson, care dirija îmbarcarea, comenta şi perora în timp ce vaporul încerca să atingă debarcaderul. Ajuns aici, Carisson se aventură pe un sloi de gheaţă, care nu-l putea ţine, mai ales că era străin de treburile marinăreşti; şi tocmai în acest moment de mare fanfaronadă, când i se aruncă o frânghie şi când el tocmai voia să-şi arate îndemânarea în faţa Idei şi a boierilor, un colac de cablu îi căzu de sus, drept în creştet, încât îi smulse şapca şi i-o aruncă în mare; voind să apuce cablul şi să prindă din zbor şi şapca, nimeri cu piciorul într-o crăpătură, făcu câţiva paşi de dans şi căzu, sub ploaia de înjurături a căpitanului şi salva de râs batjocoritor a marinarilor de pe punte. Ida se întoarse supărată de comportarea neîndemânatecă a eroului, gata-gata să plângă de ruşine pentru el. Cu un scurt rămas-bun se despărţi de Carisson, iar când acesta voi să-i ţină mâna şi să-i vorbească despre viitoarea vară,

despre scrisori şi adresă, pasarela îi fu trasă de sub picioare, se clătină şi şapca udă îi căzu pe ceafă, în timp ce timonierul de pe puntea de comandă urlă la el’s

— Nu mai dai drumul o dată la parâmă, mă?

O nouă ploaie de înjurături usturătoare căzu ca grindina peste nefericitul îndrăgostit, până să libereze capătul parâmei. Vaporul se retrase din strâmtoare şi ca un eline, al cărui stăpân pleacă în călătorie, Carisson alergă pe ţărm, sărind peste pietroaie, poticnindu-se de rădăcini, ca să ajungă pe promontoriu, unde-şi avea puşca ascunsă sub un tufiş de anin, pentru a-i mai putea saluta o dată. Însă. probabil că a călcat cu piciorul stâng când s-a dat jos din pat, pentru că tocmai când vaporul trecea prin dreptul său şi el, cu puşca ridicată în aer, voia se tragă, împuşcătura n-a pornit. A azvârlit puşca în iarbă, şi-a scos batista şi-a fluturat-o, a sărit pe ţărm şi-a agitat din nou batista sa albastră de bumbac, a strigat ura de i s-a tăiat respiraţia, însă nimeni de pe vapor nu i-a răspuns; nicio mână nu s-a ridicat, nicio batistă n-a fluturat. Ida dispăruse! Perseverent, înfuriat, sări peste pietroaie, se zvârli în apă, năvăli printre tufişurile de arini, ajunse la un gard şi aproape că zbură peste el, încât se zgârie tot de crăci; şi în sfârşit, tocmai când vaporul era gata să dispară după promontoriu, dădu de un golfuleţ; fără să se mai gândească, sări în apă, flutură încă o dată batista, scoţând un ultim ura disperat. Pupa vaporului se vârî printre brazi şi Carisson zări pălăria profesorului fâlfâind în semn de rămas-bun; de după promontoriul împădurit: se ivi în aer, steagul *albastrugalhen*-[5] cu goarna poştală pe el, hmecând pentru ultima oară printre arini; pe urmă dispăru cu totul sub fumul lung şi negru, care se lăsa pe apă ca un crep de doliu şi întuneca aerul.

Carisson plescăi prin apă până la ţărm şi merse, cu

5 Steagul suedez reprezintă o cruce galbenă pe fond albastru.

paşi mici. până la puşcă. Se uită cu o privire rea la ea. ca şi cum ar fi fost cineva care l-ar fi trădat; o scutură, îi schimbă capsa şi trase.

Pe urmă se înapoie la debarcader. Revăzu tot incidentul: cum dansase ca o paiaţă pe punte, ea un fel de Vasilache; auzi hohotele de râs şi înjurăturile, îşi aminti recea şi încurcaţi privire şi strângere de mână a Idei; simţi din nou mirosul de cărbune de pământ şi ulei de maşină, mirosul de friptură de la bucătărie şi mirosul de vopsea proaspătă. abordajului. Vaporul plecase de aici în lumea lui şi luase cu el orăşenii care-l dispreţuiseră, care-l aruncaseră într-o clipită de pe treapta cea mai înaltă, pe care abia se căţărase nu de mult şi nu puţin şi… parcă i sui un nod în gât… şi îi alungaseră toată fericirea şi bucuria verii aceleia. Privi o clipă jos, în apă, unde zbaturile roţilor amestecaseră noroiul, pe deasupra căruia zăceau fulgi de funingini şi ochiuri de ulei, strălucind în toate culorile curcubeului, ca un ochi vechi de geam; toate murdăriile posibile le lăsase în urma sa monstrul acela care spurcase într-o clipită apa verde şi limpede: dopuri de bere, coji de ouă, coji de lămâie şi chiştoace de ţigări de foi, chibrituri arse, bucăţi de hârtie, cu care se juca albitura şi plevuşcă; era ca şi cum toate rigolele oraşului şi-ar fi împroşcat injuriile şi spurcăciunile deodată.

Parcă l-ar fi scuturat un fior şi se gândi că dacă ar voi cu tot dinadinsul să-şi câştige iubita, ar trebui să pătrundă prin străduţe şi rigole, acolo unde sunt salarii mari şi haine fine, felinare cu gaz şi vitrine, fete cu jabou, manşete şi ghete înalte cu nasturi, acolo unde se găsesc toate atracţiile. Însă el ura oraşul, unde era cel din urmă, unde dialectul său pocit provoca rânjete, mâna lui grosolană nu putea să facă o muncă mai fină, şi unde cunoştinţele sale multilaterale nu puteau produce nimic. Şi mai trebuia să se gândească şi la ceea ce spusese Ida, că niciodată nu se va căsători cu un argat, iar fermier n-o să poată ajunge

niciodată! N-o să poată? în golf bătea briza şi un vânt uşor ce creştea din ce în ce, agita apa care începu să se izbească de pilonii podului, trăgând la fund funinginea şi limpezind luminosul cer de seară. Şoaptele arinilor, cadenţa valurilor, ciocnirea bărcilor, îl treziră din visare şi luându-şi puşca pe umeri, porni spre casă.

Drumul trecea pe sub aluniş şi urca pe o coastă, deasupra căreia atârna un perete stâncos acoperit cu brad, un loc pe care nu-l cercetase niciodată.

Fermecat de noutatea priveliştii, se căţăra printre ferigi şi zmeuriş şi ajunse curând pe o stâncă mare, pe care era instalată o baliză. În apusul soarelui, toată insula se întindea dedesubtul său şi cu o privire circulară cuprinse pădurile, ogoarele, pajiştile şi casele: iar dincolo de insula sa, vedea, pierzându-se în marea largă, şirul de insule, de recife şi de insuliţe. Asta de aici era o bucată de pământ frumos iar apa, copacii, stâncile, toate ar fi putut să fie ale lui, dacă ar fi întins doar mâna – doar una singură – şi s-o tragă înapoi pe cealaltă, care se întindea după prostie şi după sărăcie. Nu era nevoie de niciun duh care să-l ispitească şi să-l roage în genunchi, în faţa tabloului acestuia, cu tentele roz ale încântătorului apus de soare; apa albastră, pădurile verzi, ogoarele galbene şi casele roşii, lucind toate ca un curcubeu, ispitire suficientă şi pentru cineva cu mai puţină ascuţime a înţelegerii decât argatul nostru.

Intrigat de neglijenţa intenţionată, pentru că după cinci minute de la tandra despărţire uitase să-i mai facă semne de rămas bun, rănit, ca şi cum ar fi fost ciomăgit, de grosolăniile peste măsură de ordinare ale orăşenilor, captivat de priveliştea pământ uhu gras, de apele pline de peşte, de casele călduroase, se hotărî – va merge acasă şi va face o ultimă tentativă, sau două, ca să pună la încercare inima aceea falsă, care poate îl şi uitase – şi pe urmă va lua pentru sine tot ce se poate lua fără să furi.

Când s-a întors în curte şi a văzut casa mare, pustie, cu perdelele trase, cutiile goale şi tot felul de ciurucuri împrăştiate peste tot, a simţit că i se pune un nod în gât, ea şi cum s-ar fi înecat c-o bucată de măr, şi după ce şi-a adunat într-un sac amintirile despre oaspeţii trecători din vară, s-a strecurat cât a putut de discret în camera lui. O dată comoara ascunsă sub pat, „s-a aşezat la masa de scris, a luat hârtie şi toc şi şi-a pus totul în ordine ca să scrie o scrisoare. La început, a revărsat un torent de cuvinte, parte propria lui creaţie, parte luate din *Analele lui Afzelius* şi din *Cântece populare suedeze*, pe care le citise la un inspector, în Vărmland, lecturi care făcuseră o adâncă impresie asupra lui.

„Dragă şi iubită Pretină! – începu el scrisoarea. Singursingurel stau în mica mea odăiţă şi tânjesc tare după Ida mea; îmi aduc mereu aminte când veni aici când noi semănăm secara de primăvară şi cwul cânta în ocolul vitelor, ţi acuma este toamnă, iar băieţii a plecat pe mare după heringi; n-ar trebui să mă întreb atâta depre ea, pentru că Ida a plecat în lume şi nici n-a vrut să-mi facă semne de pe vapor, care domnul profesor a fost al îi de drăguţ şi a făcut semne de rătnas-bun de pe pupă, când a ajuns lângă promontoriu; e pustiu ca într-o peşteră după plecarea ei şi din pricina ei totu-i doar jale ţi chin. Dacă şi-ar mai aminti ce mi-a făgăduit Ida la ultimul dans de la cositul finului, cad eu ştiu. prea bine asta, de parcă aş fi scris-o undeva, şi eu mai sunt şi acela care ştie să se ţină de vorba pe care a făgăduit-o, cum nu prea ar cam şti toţi, însă mi-e totuna şi chiar dacă mă întreb dacă şi unii oameni s-ar ţine de vorbă tot ca mine, sau nu, eu tot mă ţin, şi eu nu uit, asta chiar că pot pentru ca să spun”.

Îşi aşternuse toate jeluirile şi-şi dăduse la iveală amărăciunea; acuma însă apăru frica de rivalii necunoscuţi şi de ispitele oraşului şi ale salonului lui Bems şi cu sentimentul propriei lui neputinţe de a se împotrivi

înspăimântătoarei căderi în păcat, se simţi cuprins de cele mai nobile simţăminte şi-i răsăriră deodată în minte amintiri din perioada când fusese vânzător ambulant de „biblii. Se simţi înălţat, sufleteşte, sever, moral, răzbunătorul care pedepseşte, ca şi cum gura Altuia (cu literă mare!) ar fi vorbit prin el:

„Când mă gândesc la Ida. cum umblă ea singură prin oraşul cel amăgitor şi n-are o mină cate s-o sprijine, care să poată ml/dvra de in ea primejdia şi ispita, şi când mă gândesc la toate prilejurile păcătoase de radere în păcat şi în desfrm, prilejuri. rare fac drumul larg şi piciorul sprinten, simt ca un cui în inimă şi-mi dau seama de ceea ce am făcut nedrept în fafalui Dumnezeu şi a odtnenilor, că i-am întins Idei mrejele păcatului, când uş fi rrut să fiu penirv ea ca un lată şi. Tda ar fi trebuit să se sprijinepe bă Mitul Carhson, ca ps ari tală adevărat”…

Lu cuvintele „tată” şi „bătrânul Carisson” se înduioşă nespus, şi-i aminti de ultima înmormântare la care participase.

„… un tată care întotdeauna a avut indulgenţă şi iertare în inimă şi pe buze, şi cine ştie câtă vreme bătrânul Carisson (îi plăcea vorba asta, ce mai!) o a hălădui pe aici. cine ştie dacă zilele lui nu sunt numărate, ca picăturile de apă în mare şi stelele pe cer şi poate că mai înainte de a-ţi da prin gând, va fi fântd uscat şi poate că atunci cineva, care acuma nici nu vrea să ştie, îl va îngropa în ţarină, dar noi trebuie să sperăm şi să ne rugăm, ca să mai apuce iar ziua, când florile va răsări pe pământ şi turturelele se va auzi iarăşi pe meleagurile noastre, atunci va fi vreme de veselite şi bucurie pentru mulţi care acum se ieluieşte şi suspină, după cum, spune psalmistul…”

De fapt, nu prea ştia ce spusese psalmistul şi trebui să caute în ladă *Biblia*. Dar erau peste o sută de psalmi din care putea să aleagă şi Clara tocmai îl strigase la masa de seară, încât fu nevoit să ia la nimereală ceva mai de la

început, scriind astfel’s

„Locuinţele sunt îmbelşugate şi grase, încât picură din ele; şi toate nălţimtle. iur-hiiprejur se veselesc; ţarcul e plin de oi şi văile sunt îndesate de semănături. Încât peste tot e veselie şi ciniec”.

Cânt a recitit, a găsit că-i o aluzie fericită la avantajele vieţii de ţară, faţă de viaţa orăşenească şi cum ăsta era puncta! cel mai vulnerabil, hotărî să nu împingă lucrurile mai departe, ci să şase vorbele să vorbească pentru sine.

f, 3

Pe urmă cugetă asupra celor ce vor trebui scrise mai departe; se simţi însă flămând şi obosit şi nu putu să-şi ascundă faptul că, ţinând seama de cei din jurul său, e tot una ce scrie, pentru că Ida, oricum, rămânea departe, până în primăvara viitoare.

Din care pricină semnă scrisoarea „*devotat şi Afectuos*” şi coborî în bucătărie ca să ia masa deseară. Se întunecase şi începuse să bată vântul. Bătrâna veni neliniştită şi se aşează la masă, unde doar Carisson singur se aşezase şi aprinsese o lumânare de seu. Fetele, tăcute şi aferate, se agitau între masă şi plită.

— Am să-ţi dau nişte rachiu în seara asta. Carisson. zise bătrâna; văd că-ţi trebuie.

— Da, da, n-a fost de loc uşor să car la bord toate lucrurile alea, răspunse Carisson.

— Ai nevoie de odihnă acuma, adăugă bătrâna, şi plecă după clepsidră. Bate groaznic vântu în seara asta şi bate dinspre răsărit; să vedem cum au s-o scoată la cap cu năvoadele băieţii noştri, la noapte.

— Ei, aici chiar că nu-i pot ajuta cu nimic; nu pot să mă lupt cu vremea rea, puse paie pe foc Carisson. Săptămâna viitoare o să se facă frumos şi mă gândesc să iau barca şi să mă duc la oraş, ca să vorbesc eu însumi cu negustorii.

— Daa? Asta ai tu de gând, Carisson?

— Da, mă gândesc că băieţii nu ştiu să ceară cât trebuie pe peşte şi cine ştie ce încurcături or mai îi pe acolo.

Bătrâna începu să bată cu degetele în masă şi se gândi că are el cu totul alte motive, decât peştele, ca să plece la oraş.

— Hm 1 zise ea. Şi desigur, Carisson, ai să fii atât de drăguţ ca să-i dai bună ziua şi domnului profesor, nu? /

— Ei, poate că fac şi asta, dacă am timp, fiindcă au uitat un coş pentru sticle când au plecat de-aici…

— Grozav de cumsecade oameni, în orice caz… Nu mai vrei un rachiu, Carisson?

— Mulţumesc mult, mătuşă! Da, da, oameni subţiri şi cred c-au să vină din nou aici, cel puţin după elte am auzit-o eu pe Ida.

Simţea o nespusă plăcere să-i rostească numele şi punea în ăsta toată superioritatea lui. Bătrâna îşi simţi inferioritatea şi neajutorarea ei, prin comparaţie, aşa că i se urcă o roşeaţă în obraji şi o flacără în ochi.

— Credeam că s-a sfârşit totul între tine şi Ida, spuse abia şoptind bătrâna.

— Ei, parcă de asta-i vorba acuma, răspunse Carisson, care simţea prea bine că aruncase undiţa şi că parcă s-ar fi prins ceva în cârlig.

— Şi, zi aşa, vă însuraţi?

— S-ar putea şi asta, când o veni vremea; însă mai întâi şi-ntâi trebuie să pun şi eu unele condiţii.

Obrajii bătrânei ardeau şi mâinile ei slabe frământau faţa de masă, cum frământă cearşaful un bolnav cu febră mare.

— Aşa că, ai de gând să pleci de la noi? îndrăzni ea să întrebe, cu o voce uscată şi tremurătoare.

— Păi, odată ş-odată tot o să trebuiască, răspunse Carisson, mai curând sau mai târziu trebuie să-şi aibă

fiecare culcuşul său şi nu poţi să tot trudeşti pentru alţii.

Clara aduse la masă coleaşa şi Carisson simţi o dorinţă imperioasă să glumească cu ea.

— Ei, Clara, nu ţi-e frică de întuneric, să stai aşa singură-singurică la noapte, acum că băieţii nu-s acasă? Nu vrei să cobor şi să-ţi ţin de urât?

— Ba n-am nicio nevoie! răspunse Clara.

Pentru moment se făcu linişte în bucătărie. Se auzea de afară, cum mugeşte furtuna prin pădure, cum smulge frunzele mestecenilor, zgâlţâie gardul şi scutură cocoşul de tablă de pe casă şi streaşina. Din când în când, câte o pală de viat răzbătea prin coş şi – ridica trâmbe de foc şi de lum prin gura sobei, încât Lotten trebuia să-şi ţină mâna la ochi şi la gură. Şi când vânint se domolea câte o clipă, se auzea mugetul adânc al mării izbindu-se de promontoriu. Deodată dulăul începu să dea glas în curte şi lătrăturile se îndepărtară, ca şi cum câinele s-ar fi repezit la cineva, întâmpinându-l prietenos sau ameninţându-l.

— Fii aşa de bun şi du-te să vezi cine poate să fie, îi spuse bătrâna, lui Carisson care tocmai se ridicase.

Ieşit pe uşă dădu de un întuneric atât de adânc încât îl puteai tăia cu cuţitul şi vântul îl izbi o dată, ridicându-i părul în cap ca pe nişte fustei de mazăre.

Strigă câinele, dar lătratul se auzea departe, lângă izvor şi se recunoştea acuma că-i un lătrat vesel.

— Au venit musafiri, spuse el bătrânei, care rămăsese 111 uşă; cine-ar putea să fie? Mă duc eu să văd. Ei, Clara, aprinde felinarul şi adă-mi şapca! Luă felinarul şi luptându-se cu vântul înaintă prin livadă, se luă după lătrat şi intră în pădurea de pini care despărţea livada de plajă. Lătrăturile încetaseră şi prin vâjâitul şi freamătul pădurii de conifere se auzea cineva păşind, eu potcoave la tocuri, prin mărăciniş, sfărânrând pietricelele care serâşneau; se distingeau paşi care pleoscăiau prin băltoace şi înjurături care răspundeau manifestaţiilor de bucurie ale câinelui.

Hei! Cine-i acolo? strigă Carisson.

— Pastorul! răspunse o voce răguşită şi în aceeaşi clipă Carisson zări o scânteie provocată de potcoava care ciocnise o piatră, iar din hăţiş năvăli pe potecă un om lat în spate, cu şubă. scund, cu un chip grosolan, ars de vânt. Încadrat de barbă şi favoriţi, cu ochi mici şi pătrunzători, umbriţi de nişte sprânceue ca muşchiul de pe ziduri.

— Ce iei de dracul să vă ia. de drum mai aveţi fi voi pe insula asta! mârâi el în chip de salut.

— Doamne, Iisuse Cristoase, domnul pastor a ieşit pe o vreme ca asta, de să nu dai niciun câine afară! răspunse Carisson, plin de respect, înjurăturilor de bun-găsit ale oaspetelui său. Dar unde vă este barca?

— E, pe-aici, ştiu eu, o aduce în port Robert. Haide să intrăm odată sub un acoperiş că mi-a trecut vântul prin toate ciolanele în noaptea asta! Hai, înainte marş!

Carisson mergea înainte eu felinarul şi pastorul după el, urmat de dulău, care sărea din când în când prin tufişuri, ea să ia urma vreunui cocoş de munte ce se salvase în mlaştină.

Bătrâna ieşise în întâmpinare, în curte, ghidându-se după lumina felinarului, şi când îl recunoscu pe pastor, se bucură şi-i ură bun-venit.

Omul plecase la oraş cu peştele şi-l prinsese furtuna pe drum, încât trebuiră să tragă undeva, la ţărm, pe noapte; înjura şi blestema că nu poate să ajungă la timp cu peştele, căci parcă „ieşiseră toţi dracii ca să pună laba pe noi, bieţi muritori care mergeam pe apă”.

Bătrâna voi să-l conducă în cameră, însă el merse de-a dreptul în bucătărie, apropiindu-se de focul din plită ca să se usuce. Căldura şi lumina se păru că nu-i priesc prea mult pastorului, pentru că începu să strâmbe din ochi, ca şi cum ar fi vrut să se învioreze, după care îşi scoase din picioare cizmele de piele unse cu grăsime, şi pline de apă. Carisson îI ajută, aducându-i o haină veche de pânză

groasă, verde-cenuşie, căptuşită eu blană de oaie şi în curând pastorul stătea într-o vestă mare de lână şi în ciorapi, la capătul mesei pe care bătrâna o golise şi o pregătise pentru cafea.

Cine nu-l cunoştea pe pastorul Nordstrom n-ar fi bănuit niciodată că omul acesta din arhipelag îndeplineşte o funcţie spirituală; în aşa măsură treizeci de ani de păstorit în arhipelag îl transformară pe distinsul predicator de capelă de odinioară, când fusese hirotonisit la Uppsala. Salariul, extrem de redus, îl obiigase să se întreţină din roadele mării şi ale pământului şi când acestea nu erau suficiente, trebuia să se adreseze bunăvoinţei enoriaşilor săi, cu care el, prin vorbe bune, se acomoda după împrejurări, obligat să-şi ţină viaţă. Bunăvoinţa se manifesta mai ales prin cafele cu rachiu şi gustări care trebuiau consumate pe loc şi nu puteau aşadar să îmbunătăţească situaţia parohului, având în curând o influenţă defavorabilă asupra stării fizice şi morale a beneficiarului. Unde mai pui că oamenii din arhipelag, fie dintr-o experienţă scump câştigată, gândind că în primejdiile mării Dumnezeu îl ajută pe acela care ştie să se ajute singur, fie dintr-o incapacitate înnăscrită de a stabili o relaţie strictă între vântul din est şi confesiunea de la Augsburg f, nu prea aveau mult de-a face cu mica bisericuţă de lemn, pe care ei o construiseră şi drumul la biserică, deseori contracarat de vânturi potrivnice şi vâslitul anevoios, devenise un fel de târg, unde întâlneau cunoscuţii, puneau la cale afaceri ţi ascultau anunţurile oficiale.

1 Confesiunea de la Augsburg, formulare redactată de Phâiipp Nlelanchton, conţinâritl, Iu 38 de articole, profesiunea de credinţă a luteranilor. A fost prezentată la Dieta de la Augsliuxg în J530.

Iar pastorul reprezenta singura autoritate locală cu care veneau în contact, mai ales că poliţaiul locuia

departe, pe uscat, şi niciodată nu se recurgea la el pentru litigii, care se rezolvau, de la om la om, cu câte o ciomăgeală zdravănă sau cu rachiu.

Acuma pastorul, după cum s-a mai spus, plecase la oraş, cu barca, să vândă peştele, pe care el însuşi îl scosese din mare şi după cum s-a văzut, a fost abătut din drum de vânt şi de furtună. Cu puşca bine protejată într-o husă de piele de vită, cu săculeţul de mâncare şi molitfvelnicul într-o taşcă de piele de focă, ud şi murdar, ajunsese la lumină şi căldură, şi după ce-şi frecase ochii, luase loc la masă. Nicio urmă de latină sau de greacă* nu se mai putea zări, la lumina focului şi a celor două luminări, pe chipul său, amestec de ţăran şi marinar. Mâinile lui albe odinioară, obişnuite cu răsfoitul cărţilor, în tinereţea sa, erau cafenii şi scorţoase, cu pete galbene hepatice, din cauza apei sărate şi a arşiţei soarelui, aspre şi bătătorite de ani, scote şi vâsle; unghiile erau pe jumătate mâncate şi tivite cu negru din cauza contactului cu pământul şi cu uneltele; lobii urechilor erau păroşi şi găuriţi de cercei de plumb, împotriva gutei şi reumatismului; din buzunarul de piele, cu care era prevăzută bluza de lână, atârna un lănţue din păi împletit care ţinea cheiţa ceasului, făcută dintr-un metal oarecare galben şi având încrustată o cornalină; ciorapii de lână uzi aveau o gaură în dreptu! degetului mare, iar picioarele care se tot agitau pe sub masă, parcă ar fi vrut să camufleze avaria; haina era galben-brună, din pricina sudorii, şi prohabul era întredeschis, probabil din lipsa unui număr suficient de nasturi.

Pastorul scoase o pipă de rădăcină din buzunarul pantalonilor şi în tăcerea generală, plină de respect, o scutură de marginea mesei, încât un mic muşuroi de cârtiţă din cenuşă şi tutun acru, se forma pe podea. Dar mâna nu era prea sigură şi îndesatul pipei nu se făcea tocmai cum trebuie, prea cu de-amănuntul, ca să nu

trezească nelinişte.

— Ce-i cu dumneavoastră în seara asta, domnule pastor? Parcă nu vă simţiţi tocmai bine? se îngrijoră bătrâna.

Pastorul îşi înălţă capul, care-i căzuse în jos, şi se uită de jur-împrejurul tavanului, ca şi cum ar fi căutat acolo pe vorbitor.

— Eu? zise el. împingând o nouă priză de tutun pe lângă gura pipei. Pe urmă dădu din cap, ca şi cum ar fi vrut să fie lăsat în pace şi se cufundă în gânduri melancolice şi fără o formă definită.

Carisson, care se lămurise despre ce-i vorba, îi suflă bătrânei:

— E cam beat. Şi plin de respect se gândi să intervină, luând oala de cafea şi turnându-i o cană pastorului, după care puse alături ulciorul de rachiu; înclinându-se. îl pofti să se mulţumească cu ce se vede.

Cu o privire nimicitoare, bătrânul îşi înălţă capul său cărunt, ca şi cum ar fi vrut să-l sfărâme pe

Carisson, şi dând la o parte, cu silă, cana de lângă el, şuieră cuvintele:

— Ce, eşti la tine acasă, măi argat? pe urmă se întoarse spre bătrână:

— Dă-mi o ceaşcă de cafea, madam Flod!

Şi se cufundă într-o tăcere adâncă, poate gândindu-se la măreţia sa trecută şi la apucăturile neruşinate ale oamenilor din popor de acuma.

— Lua-te-ar dracu’ de argăţoi 1 Ieşi afară şi dă-i o mână de ajutor lui Robert!

Carisson mai încercă cu binişorul, însă pastorul i-o tăie imediat cu: – Ştii ce eşti tu, mă? făcându-l să dispară pe uşă.

— Ai plasele în mare? o întrebă el pe bătrână, care încerca să găsească scuze pentru argat, după ce pastorul trăsese o duşcă din cană.

— Da, domnule pastor dragă, îşi deschise bătrână ecluzele şi întinse toate mrejele. Nu mai pot să dorm de la şase, de când a început furtuna şi îl cunosc eu pe Gusten. Mai curând s-a scufundat, decât să lase plasele neridicate în zori.

— Ei, fleacuri, se descurcă el destul de bine! o consolă pastorul.

— Nu spuneţi aşa, domnule pastor! E mare lucru cu plasele astea, costă şi o grămadă de bani, dar măcar dacă s-ar întoarce băiatul acasă, aşa că…

— N-o fi el aşa prost să colinde toată marea, pe vremea asta, nu?

— De, tocmai la asta mă aştept din partea lui; vezi asta a moştenit-o de la taică-său, să întreacă măsura mai mult decât trebuie şi mai curând şi-ar da viaţa decât să lase să se piardă plasele.

— Vezi, madam Flod, dacă-i făcut el aşa, atunci nici dracu' nu-l mai poate ajuta! De altfel, pescuitul merge foarte bine; noi am fost până la Alkobbarne, am aruncat şase plase şi am scos optsprezece *valar*[6].

— Ei, şi era gras?

— Te cred! Gras ca untul. Da ia spune-mi, madam Flod, ce-i cu vorbele care umblă pe aici, cică te-ai gândi să te remăriţi? O fi adevărat, ai?

— Doamne sfinte! izbucni în râs bătrâna, aşa se spune? Nici nu-ţi trece prin gând câte mai pot scorni şi oamenii ăştia!

— Hm, nici mie nu-mi place să mă calce nimeni pe coadă, însă dac-o fi adevărat ce se zice, c-ar fi vorba de argat, atunci ar fi păcat de băiatul dumitale.

— Oh, nu-i nicio primejdie pentru băiat; alţii au avut un tată vitreg şi mai rău.

— Ah, va să zică tot aşa e, cum am auzit. Arde aşa de

---

6 Grup de 80 de bucăţi.

rău trupul ăsta bătrân, încât nu te mai poţi ţine? De, ce să-i faci! Carnea îşi cere drepturile ei, he, he, he, he, he!

— Vă rog să mai serviţi o ceşcuţă de cafea cu rachiu, domnule pastor, îl întrerupse bătrâna, pe care convorbirea asta despre dragoste începuse s-o cam jeneze.

— Mulţumesc, madam Flod, eşti foarte amabilă! Mulţumesc! Unul simplu, mai curând. Dar trebuie să mă duc la culcare şi mă gândesc că nu mi-ai pregătit patul, ai?

Lotten fu trimisă să pregătească patul în cămăruţa lui Carisson, după ce se hotărâse ca aceasta să doarmă cu Robert în bucătărie.

Pastorul căsca zdravăn de tot, şi tot freca un picior de altul, îşi trecea mâna pe frunte şi peste chelie, de parcă ar fi vrut să-şi alunge nu ştiu ce supărări, până ce capul îi căzu jos şi îşi găsi în sfârşit un sprijin cu bărbia de marginea mesei.»

Bătrâna, văzând cum stau lucrurile, puse prudent mâna pe dânsul, îl bătu uşor pe umăr şi-l rugă cu voce mişcătoare;

— Domnule pastor dragă! Nu ne citiţi câteva cuvinte, înainte de a ne duce la culcare? Gândiţi-vă la o biată bătrână şi la băiatul ei, care-i pe mare 1

— Câteva cuvinte, da, bine! Bine! Dă-mi, te rog, cartea – ştii doar unde-i locul ei, colo, în sacul cu merinde!

Bătrâna luă săculeţul de piele şi scoase din el o carte neagră, cu o cruce aurie pe ea, pe care o folosea ca pe un fel de casetă de voiaj, din care femeile bătrâne şi bolnavii obişnuiesc să fie invitaţi ca să ia picături întăritoare; şi reculeasă, ca şi cum ar fi adus o bucăţică de biserică în casa sa umilă, transportă cartea cea plină de taine, cu precauţie, cu amândouă mâinile, ca pe o pâine fierbinte, dădu apoi încet la o parte din faţa pastorului cana, şterse cu şorţul o porţiune de masă şi aşeză lucrul slint în faţa capului îngreuiat de somn.

— Domnule pastor dragă, şopti bătrâna, în timp ce

furtuna bubuia prin coşul sobei, cartea e aici.

— Bine, bine, răspunse pastorul ca prin somn, întinse mâinile fără să ridice capul, pipăi după ceaşca de cafea şi nimeri cu degetul în toartă, încât ceaşca se propti pe dos şi rachiul se scurse în două pârâiaşe de pe masa unsuroasă.

— Vai, vai, vai se jelui bătrâna, salvând cartea, asta nu-i bine de loc; domnul pastor e somnoros şi trebuie să se ducă la culcare!

Pastorul şi sforăia de-acum, cu mâinile odihnindu-se pe colţul mesei, cu degetul mijlociu întins într-un gest timp, ca şi cum ar fi arătat către un ţel invizibil, care nu poate fi deocamdată atins.

— Cum, Doamne iartă-mă, o să-l cărăm în pat de-aici? se jelui bătrâna către fete. Era tare neajutorată, pentru că dacă l-ar fi trezit pe cel care dormea, ştia prea bine cât se înfurie când e băut şi-l scoli, iar pe de altă parte, să-l lase în bucătărie, nu mergea, din cauza fetelor, şi ca să-l bage în camera ei, iar nu se putea, pentru că ar fi dat prilej la bârfeli. Cele trei femei se apropiară de el, ca şoarecii care se învârtesc în jurul pisicii ca să-i atârne clopoţei la gât, şi niciunul nu îndrăzneşte.

Între timp focul din sobă se stinsese, vântul răzbătea prin fereastră şi prin zidurile neetanşe, iar bătrânul, care era în ciorapi, o fi simţit frig, căci ridică de câteva ori capul, căscă larg gura şi scoase trei chiţcăituri, ca vulpea când umblă după raţe sălbatice, la care femeile îngheţară.

— Cred că am strănutat, zise pastorul, ridicându-se şi mergând cu ochii închişi, spre canapeaua de lângă fereastră pe care se prăbuşi, apoi se lungi pe spate, cu braţele încrucişate pe piept şi căzu într-un somn adânc, după ce suspină o dată lung.

Nu mai era nicio speranţă să-l scoli de acolo şi Carisson cu Robert, care se înapoiaseră, nu îndrăzneau să-l atingă.

— Bate! Fiţi atenţi! îi lămuri Robert. Puneţi-i doar o

pernă sub cap şi aruncaţi vreo pătură peste el, că doarme neîntors până mâine dimineaţă!

Bătrâna le luă pe fete cu ea în odaie, Robert îşi făcu un culcuş pe o ladă şi Carisson se urcă în cămăruţa sa. Luminările se stinseră şi în bucătărie se făcu tăcere.

Curând toată casa se cufundase în somn, mai mult sau mai puţin plăcut.

*

În dimineaţa următoare, în timp ce cântau cocoşii şi în timp ce madam Flod sculată vestea deşteptarea, pastorul şi cu Robert plecaseră. Furtuna se mai domolise, nori albi şi reci de toamnă veneau dinspre răsărit spre ţărm şi cerul era proaspăt şi albastru. Pe la ora opt bătrâna îşi începu plimbările, în partea de răsărit a promontoriului, ca să vadă dacă nu cumva se zăreşte vreo barcă printre insule. Departe, dincolo de stânci, apăru o barcă cu pânze, apoi dispăru din nou. Marea era tot agitată, albastră ca oţelul, ultimele recife dispăreau ca nişte fantasme, atârnau de vălurile colorate ale aerului, ca şi cum ar fi plutit pe deasupra apei gata să se ridice în aer ca ceaţa nopţii. Broaştele pitite în golfuleţe şi pe promontoriu, ţâşnea. u imediat în apă când vedeau vulturii de mare îndreptându-se în zborul lor greoi, către ele, dispăreau şi apăreau, sărind într-una de parcă apa fierbea în jurul lor. Bătrânei, când zărea câte un pescăruş zburând peste insule şi-i auzea strigătul, i se părea că-i o barcă cu pânze, şi chiar mai venea uneori câte o barcă, însă toate ocoleau insula şi o luau spre nord sau spre sud.

Bătea un vânt rece; vântul şi norii albi înţepau ochii şi bătrâna intră în pădurice, obosită de aşteptare; începu să adune afine în şorţ, pentru că nu putea să stea fără să facă nimica şi avea nevoie să se ocupe cu ceva, ca să-şi alunge neliniştea. Băiatul îi era, la urma urmei, cel mai drag şi ea nu fusese nici pe jumătate atât de tulburată în seara aceea, când stătuse lângă pârleaz şi când văzuse

cum o anumită speranţă tulbure a ei dispare în noapte. Astăzi însă îşi dorea băiatul, mai presus de orice, simţind că s-ar putea ca în curând să plece de lângă ea. Cuvintele de aseară ale pastorului şi vorbele care umblau, aprinseseră fitilul care în curând putea să facă bum! Cine o să fie acolo şi o să-şi ardă sprâncenele, nu se putea şti, însă că se va întâmpla ceva, asta era aproape sigur.

Mergând tăcută spre casă, ajunse la costişa cu stejari. Auzi glasuri aferate, jos, înspre pod şi zări, printre frunzele de stejar, agitându-se nişte oameni în jurul debarcaderului; îşi luau unul altuia vorba din gură, discutau aprins, constatau, se certau. Se întâmplase ceva, după ce plecase ea, dar ce anume?

Neliniştea îi alungă curiozitatea şi coborî povârnişul poticnindu-se ca să se lămurească ce s-a întâmplat. Ajunsă la gardul livezii, zări pupa bărcii. Se întoarseră deci acasă, vâslind în jurul insulei.

Vocea lui Norman era foarte clară când începu să explice cum s-au petrecut lucrurile:

— S-a dat la fund ca un pietroi şi pe urmă a ieşit iar; lovitura mortală a. primit-o prin ochiul stâng, exact aşa, ca atunci când se stinge o luminare.

— Doamne Iisuse! A murit? ţipă bătrâna şi se repezi peste gard, însă nimeni nu o auzi din cauza lui Rundkvist, care sporovăia în barcă.

— Şi atunci am aruncat grapina după el, şi când i-a intrat cârligul în spinare…

Bătrâna ajunsese în dosul spalierelor cu năvoade şi nu mai putea să răzbată, privind de după plase ca printr-un văl aşezat pe o oglindă. Văzu cum s-au adunat toţi locuitorii insulei, cum se înghesuie, vârându-se unul în altul în jurul unui trup cenuşiu – lucios, care zăcea întins în barcă. Şi începu să strige şi să se agite în dosul plaselor, însă scoarţa de mesteacăn a stâlpilor i se încurcă în cozi, iar plutitoarele plaselor o izbeau ca nişte lovituri de bici.

— Ce, Doamne iartă-mă, s-o fi prins în plasa de calcani? strigă Rundkvist care văzuse ce se-ntâmplă în năvoade. Ia te uită, roi se pare că-i mătuşica!

— S-a sfârşit cu el? strigă madam Flod cât putu de tare. S-a sfârşit?

— Sfârşit ca un câine mort 1

Bătrâna se eliberă de plase şi coborî la debarcader. Acolo îl zări pe Gusten în capul gol, stând pe burtă –, lungit în barcă, însă îl văzu că se mişcă şi sub el zări un corp mare păros.

— Tu eşti, mamă? îi dădu bună ziua Gusten. fără să se întoarcă. Io-te ce grăsan am prins 1

Bătrâna făcu ochii mari când văzu o focă grasă, pe care Gusten o ţinea ca s-o jupoaie. Foci grase nu picau zilnic în dar, desigur; carnea se putea mânca, cum era cazul acuma, untura ajungea pentru câteva perechi de cizme şi pielea făcea vreo douăzeci de coroane: dar heringii de iarnă erau şi mai importanţi şi ea, nevăzând nicio aripioară de peşte în barcă, se cam supără, şi uitând atât de fiul regăsit cât şi de foca neaşteptată, izbucni în reproşuri:

— Ei, dar cu heringii cum îi?

— De, n-ar fi fost rău să fie, dar poţi să-i şi cumperi, la urma urmei, însă focă cenuşie nu găseşti în fiecare zi.

— Pai aşa spui tu mereu, Gusten, dă-i mai mare ruşinea să fii plecat trei zile pe mare ca să nu ajungi acasă cu niciun peşte. Ce-o să mâncăm noi la iarnă, te-ai gândit la a, sta?

Însă vorbele ei nu avură niciun răsunet, pentru că heringi avuseseră mereu şi carnea-i tot carne, mai ales acuma când vânătorii îşi atrăseseră toată admiraţia asupra lor prin relatarea extraordinarelor aventuri.

— Da, se grăbi Carisson să-şi tragă spuza pe turta sa, dacă n-am avea pământul, am rămâne toţi fără mâncare!

În timpul zilei nu s-a mai aruncat nicio plasă în apă,

trebuind să se pună la foc oala cea mare de leşie pentru fiertul unturii; şi s-a fript carne, s-a gătit în bucătărie, s-au băut cafele cu rachiu; pe peretele dinspre sud a fost pusă la întins pielea, ca un trofeu, s-a comentat şi s-au dat explicaţii şi toţi cei care veneau şi plecau şi nu le venea a crede, trebuiau să pună degetul în gaura împuşcăturii şi să asculte cum era blana şi cum stătea foca pe stâncă, ce i-a spus Gusten lui Norman în ultimul moment, când trebuia să pornească împuşcătura şi cum, în sfârşit „mortul s-a ridicat în ultima clipă, când el „i-a tăiat firul vieţii”.

Carisson nu era el eroul zilei, dar îşi bătea în secret fierul şi când s-a terminat cu aruncarea năvoadelor, a luat barca şi a plecat la oraş cu Norman şi cu Lotten.

Când madam Flod coborî la debarcader ca, să-i primească pe cei ce se întorceau de la oraş, Carisson era atât de calin şi de docil încât bătrâna socoti că se petrecuse ceva între timp.

După masa de seară trebui să intre în camera mare şi să dea socoteală de bani; aşa că fu nevoit să stea jos şi să povestească. Însă povestirea mergea foarte greoi şi pe argat se părea că nu-l trage de loc inima să aducă vorba şi despre el; bătrâna nu-l lăsă însă de loc să-i scape din cleşte, fără să-i relateze călătoria.

— Ei, ia mai zi, Carisson, – îl descusu ea – poate c-ai fost şi pe la domnul profesor, nu? Aşa aş zice!

— Păi da, am dat o raită şi pe-acolo, se-nţelege, răspunse Carisson, vizibil deranjat de amintirea vizitei.

— Da? Şi cum a fost?

— Ei, îi salută călduros pe toţi cei de la fermă; au fost foarte politicoşi, m-au invitat la o gustare. Era foarte *jantil* în casă la ei şi ne-am simţit foarte bine.

— De, ţi-or fi dat şi ceva mai bun, nu?

— O, am mâncat homar şi şampinioane şi pe urmă am băut porter

— Ia te uită! Nu mai spune! Poate că le-ai văzut şi pe

fete, nu?

— Da, sigur, răspunse el degajat.

— Şi erau tot aşa cum le ştim noi, nu?

Nu erau de loc aşa, şi asta trebuie s-o fi încântat mult pe bătrână, de aceea Carisson nu răspunse direct la întrebare.

— Da, erau foarte amabile şi am mers la salonul lui Bems pe seară; am ascultat niţică muzică şi pe urmă le-am invitat la un *sherry*şi la gustări. A fost, cum s-ar spune, foarte amuzant.

Însă, în fapt, lucrurile nu se petrecuseră de loc aşa şi nu fusese de loc amuzant, ci cu totul altfel. De fapt Carisson fusese primit în bucătărie de Lina care-l cinstise cu o halbă de bere pe colţul mesei pentru că Ida era plecată. Pe urmă intrase în bucătărie soţia profesorului, îi dăduse bună-ziua şi-i spusese Linei că trebuie să cumpere un homar pentru masa de seară, deoarece aveau un musafir; pe urmă cucoana îşi văzu de treburile ei. Rămaşi singuri. Lina fusese la început cam băţoasă, însă cum Carisson stătea şi tot vorbea, reuşi să scoată de la ea că Ida primise scrisoarea şi o citise tare într-o seară, când logodnicul ei era acolo şi stăteau toţi în camera slugilor bând porter în timp ce Lina curăţa ciuperci. Aşa s-au căscat de râs, de erau să moară; logodnicul a cetit de două ori scrisoarea, tare, ca popa în biserică. Şi cel mai amuzant le-a părut „batonul Carisson” şi „ultimele lui clipe”, iar când au ajuns la „ispitire şi căile rătăcirii” atunci logodnicul – care se ocupa cu transportul berii – a propus să plece cu toţi ca să cadă în ispită la salonul lui Bems, şi-au plecat cu toţii, acolo, fiind invitaţi la *sherry-kobet* şi gustări.

Fie că acuma relatarea Linei îl tulbura, şi-i agita amintirile, cam dezordonate, fie că dorise să fie în pielea logodnicului. Încât se transpusese în situaţia plăcută a aceluia, se preschimbase în mâncătorul de homari, băuse

porterul logodnicului şi mâncase ciupercile Linei, pe scurt, a produs efectul scontat asupra bătrânel ceea ce era lucrul cel mai important. Şi când a văzut că s-a produs efectul se simţi sigur pe sine ca să pornească la atac. Băieţii erau pe mare, Rundkvist se culcase şi fetele îşi terminaseră ziua de lucru.

— Ce-o fi toate vorbele astea, care circulă prin parohia noastră şi pe care le aud mereu peste tot? începu el atacul.

— Ce mai vorbesc acuma? întrebă bătrâna.

— Ei, tot alea vechi, cică noi am avea de gând să ne căsătorim.

— De, am mai auzit noi asta.

— Bine, bine, dar n-are niciun rost ca lumea să vorbească despre ceea ce nu este; nu pot de loc să pricep asta „continuă viclean Carisson.

— De, ce-ai face tu, care eşti tânăr, şi bărbat sprinten, eu o femeie bătrână ca mine?

— Oh, ce-are a face vârsta; nici vorbă de asta 1 În ceea ce mă priveşte, ea să spun aşa, dacă m-aş gândi vreodată să mă însor, nici nu m-aş uita la o zăpăcită, care nu poate nimic şi nu ştie nimic, pentru că, vezi dumneata, mătuşă, plăcerea-i una şi însurătoarea-i alta; plăcerea, cea mai tare plăcere, trece ca fumul, şi credinţa şi făgăduia! a sunt ca o priză de tutun, când vine alta şi-ţi întinde o ţigară de foi. Aşa cum sunt eu, mătuşă, dacă mă însor, atunci îmi ţin vorba, căci aşa am fost eu întotdeauna şi cine ar spune altfel, acela-i un mincinos.

Madam Flod îşi ascuţi urechile căci i se păru că ar mai fi încă ceva neclar.

— Bine, Carisson, dar între tine şi Ida, n-a fost nimic serios? se informă ea.

— A, Ida, mda, n-ar fi fost prea rău pentru ea, şi dacă aş vrea ar fi de ajuns să mişc doar degetul cel mic, ca să fie a mea; vezi însă mătuşică, fata nu prea are caracter, e prea

glumeaţă şi prea neroadă, şi aş crede chiar că nici nu prea calcă drept. De altfel, încep şi eu să îmbătrânesc, aş putea spune, şi nu mai am niciun chef de nebunii; da, da, spun drept, dacă m-aş gândi să mă însor, aş lua pe cineva mai în vârstă, mai înţelept, cineva care are caracter adevărat; ştii, nu mă pricep să-ţi spun, însă dumneata, mătuşă, poate că mă înţelegi mai bine, pentru că eşti mai înţeleaptă, cum s-ar spune…

Bătrâna se aşezase la masă, ca să poată înţelege mai bine toate întortocherile lui Carisson şi se pregătea să zică amin, când ar fi spus el da.

— Ei, dar ea spune-mi, începu ea să caute un nou capăt la scul, nu te-ai gândi cumva la văduva din Avassa care stă aşa, singurică şi nu doreşte nimic alta decât să se mărite?

— Aş, aia nu, de unde, o cunosc destul de bine de altfel, ea n-are un caracter frumos cum spuneam; cine mă va lua pe mine, va trebui să aibă caracter. Pentru bani şi maniere alese şi tot felul de boarfe frumoase… astea nu-s pentru mine, pentru că eu nu-s din ăştia; iar cei care mă cunosc bine n-ar putea spune decât tot acelaşi lucru.

Problema părea că fusese răsucită pe toate părţile şi cineva trebuia să spună ultimul cuvânt, cât mai era posibil.

— Păi, cam la cine te-ai gândit, Carisson, se încumetă madam Flod să facă un pas îndrăzneţ înainte.

— Te gândeşti şi iar te gândeşti! Te gândeşti la una, te gândeşti la alta, eu nu m-am gândit la cineva anume, pentru că cine s-a gândit, acela spune; eu tac, aşa-s eu, să nu se spună că am umblat cu vorbe şi cu momeli, pentru că nu-mi stă în cazaeter.

Acuma bătrâna nu mai ştia de loc cum stau lucrurile şi dacă ea – şi cu pricina, însă trebuia să mai încerce o dată.

— Ei, Carisson dragă, dacă la Ida ţi-e gândul, atunci de bună seamă că nu poţi să te mai gândeşti cu toată

seriozitatea la alta.

— Ida, hm, pramatia aia de vulpe, nu, nu-mi trebuie mie aşa ceva, nici chiar dacă mi-ar arunca-o peste mine; nu, nu, îmi trebuie ceva mai bun, să aibă măcar haine pe ea… nu că m-aş uita la asta, pentru că aşa-s eu şi ăsta-i caracterul meu…

Acuma se învârtiseră atâta, că era primejdios să mai stea pe loc, dacă bătrâna nu da din coate.

— Uite, Carisson, ce-ai spune dacă ar fi să ne însoţim noi amândoi?

Carisson dădu din mâini ca şi cum ar fi vrut să alunge orice bănuială despre asemenea gânduri josnice.

— Nu, nu, niciodată n-o să poată fi vorba de aşa ceva! protestă el. Să nu mai vorbim niciodată despre asta, nici măcar să nu ne mai gândim. Ştiu eu prea bine ce-ar spune oamenii, că te-am luat pentru bani, însă aşa ceva eu nu pot face şi nici nu-i felul meu. Nu, cât îi lumea, să nu mai vorbim de asta. Făgâduieşte-mi, mătuşă – şi îi întinde mâna, – că niciodată n-o să mai vorbim de treaba asta. Dă-mi mâna!

Însă bătrâna nu voia să-i ia mâna pentru aşa ceva, ci voia tocmai să discute serios problema.

— De ce să nu vorbim de asta, când ar putea să se întâmple? Sunt bătrână, ştiu asta Carisson, dar Gusten nu-i bărbatul care să se ocupe de fermă şi am nevoie de cineva care să stea alături de mine şi să mă ajute, înţeleg însă prea bine că tu nu vrei să te sleieşti pentru alţii şi să nu te alegi cu nimica, şi de aceea nu văd niciun alt mijloc decât să ne căsătorim. Lasă lumea să vorbească, şi-aşa vorbeşte, şi dacă tu. Carisson. n-ai ceva special împotriva mea, nu văd nimic care să te împiedice. Ai ceva cu mine, spune?

— N-am nimic împotriva ta, mătuşică, din niciun punct de vedere, însă vezi că derbedeii vorbesc vrute şi nevrute şi nici Gusten n-o să se uite cu ochi buni la noi.

— Aş, dacă nu eşti tu destul de bărbat ca să-l ţii la

respect, atunci o să am eu puterea asta. În vârstă sunt eu, nu-i vorbă, însă chiar aşa de bătrână n-oi fi şi, pot să-ţi spun, Carisson, aşa. Între patru ochi, că… la o adică, fac tot atâta treabă ca oricare putoare!

Gheaţa se spărsese şi acuma porni o revărsare de planuri şi soluţii, cum să-l anunţe pe Gusten despre chestia asta şi cum trebuie aranjat cu nunta şi cu toate celelalte. Şi discuţiile se lungiră mult, atât de mult încât bătrâna trebui să pună oala de cafea la foc şi să ia sticla de rachiu, înaintând bine în noapte.

CAPITOLUL AL CINCILEA

Unde se fac cele trei strigări, se merge Ut împărtăşanie şi se face nunta, dar încă nu se intră în patul conjugal

Că nimeni nu-i mai bun decât atunci când moare şi nimeni nu-i mai rău decât atunci când se însoară, Carisson descoperi curând şi treaba asta.

Gusten mugi ca o focă flămândă, tună şi fulgeră trei zile, în care timp Carisson întreprinse o mică călătorie» sub pretextul unor afaceri. Bătrânul Flod fu scos din groapă, răsucit pe toate părţile, socotit cel mai straşnic om creat până atunci în timp ce Carisson, fu scuturat ca o haină veche, găsindu-i-se pete pe toate părţile, S-a lansat ştirea că fusese *rallebuse* şi vânzător de biblii, dat afară din trei locuri şi chemat în faţa judecăţii pentru nişte chestii cu bătaie, după indicaţii neconfirmate. Toate astea i-au fost trecute pe sub nas doamnei Flod, însă o dată ce flacăra fusese aprinsă şi perspectiva încetării văduviei începuse să se întrezărească, bătrâna se însufleţi, se învioră, şi-şi astupă nasul trecând şi peste cele calde şi peste cele reci.

Duşmănia împotriva lui Carisson îşi avea mai ales rădăcinile în faptul că era un venetic, care acuma, prin dreptul căsătoriei, va ajunge la pământul şi la apa aceasta pe care băştinaşii se obişnuiseră să le considere într-un fel,

ca ale lor. Cum madam Flod era moştenitoarea universală şi după toate probabilităţile avea să mai trăiască încă mulţi ani, se diminuau şansele fiului ei de a-şi primi drepturile şi poziţia lui în această fermă devenea întru totul asemănătoare unui argat. Ţinând seama de antecedentele recente, toate astea influenţau tutela şi bunăvoinţa argatului. Aşa că nu fu de loc de mirare că cel dizgraţiat deveni turbat şi-i spuse vorbe aspre mamei sale, ameninţă cu judecata şi protestă în fel şi chip împotriva viitorului său tată vitreg. Lucrurile se înrăutăţiră şi mai mult când Carisson se întoarse, după mica excursie, îmbrăcat în haina neagră de sărbătoare şi cu căciula de focă a răposatului Flod pe care, cu ocazia primei tandreţe, le primise ca daruri de aşa-zisa noapte a nunţii. Gusten nu spuse nimic, însă îl montă pe Rundkvist ca să-i joace o farsă şi dimineaţa, când trebuia să ia micul dejun, puse un prosop pe looul lui Carisson, ascunzând sub el o grămadă de lucruri invizibile. Carisson, care nu bănuia nimica rău, ridică prosopul şi găsi par6 A

tea sa de masă acoperita cu toate ciurucurile pe care le adunase în sac şi le uitase sub pat, sus, în odăiţa lui. Erau cutii de homar goale, cutii de sardele, flacoane de sos de ciuperci, o sticlă de porter, o infinitate de dopuri, o vază de flori crăpată şi multe altele.

Lui Carisson i se înverziră ochii de mânie, dar nu ştiu de cine să se lege. Eundkvist îi dete o explicaţie în doi peri, cum că aşa-i obiceiul la ei, să se facă „un banc” cu cei care urmează să se însoare. Din nefericire tocmai atunci veni Gusten şi-şi exprimă pe dată mirarea că a sosit aşa de vreme toamna, strângătorul de zdrenţe, pentru că de obicei nu se arăta înainte de Anul Nou, şi tocmai atunci pică şi Norman, explicând că astea nu-s niciun fel de zdrenţe, ci doar amintirile lui Carisson despre Ida, şi că Rundkvist a vrut să glumească pe socoteala lui Carisson, acum când totul se terminase între ei.

Pe urmă au urmat cuvinte ascuţite, al căror rezultat fu că Gusten se duse la parohie şi reuşi să amâne cu şase luni căsătoria lui Carisson fiind – spunea el – nişte lucruri neclare în legătură cu ei. Asta era o contrarietate de care Carisson încercă să se scuture, obţinând mici echivalenţe. Mai întâi adoptă o atitudine solemnă în noua lui poziţie socială, când însă eşuă atitudinea lui, se hotărî să se poarte mai glumeţ cu oamenii de la fermă, ceea ce reuşi destul de bine, cu excepţia lui Gusten, care se menţinu într-o veninoasă luptă pe tăcute trără să dea niciun semn de împăcare.

Iarna şi-a urmat calea cu tăiatul lemnelor din pădure, cu făcutul plaselor şi cu pescuitul în copci, amestecate ba cu jocul de cărţi şi cu ceştile de cafea cu rachiu, ba cu petrecerea de Crăciun, ba cu vânatul. Şi s-a făcut din nou primăvară; raţele sălbatice te ademeneau pe mare, însă Carisson îşi pusese toate puterile în munea agricolă de primăvară, ca să poată conta pe recoltă bună, foarte necesară pentru a acoperi golurile pe care le va face nunta, mai ales că aveau de gând s-o facă cu surle şi trâmbiţi, ca s-o pomenească oamenii ani de zile.

Odată cu păsările călătoare veniră şi oaspeţii de vară şi profesorul era tot atât de binevoitor ca şi în anul trecut şi tot aşa, le găsea pe toate „schön”, mai ales ţinând seama că vor avea şi o nuntă. Din fericire, Ida nu venise cu ei. Plecase din serviciu în aprilie şi urma să se mărite în curând. Succesoarea ei nu mai era tot atât de atrăgătoare, iar pe de altă parte Carisson avea şi aşa prea mult fier pe foc ca să-i mai ardă şi de altele, mai ales că ţinea cartea în mână şi n-avea de gând s-o piardă.

Strigările s-au terminat de Sfântul Ion şi nunta trebuia să se ţină între cositul fânului şi seceriş, când toată lumea avea un pic de tihnă, atât pe uscat cât şi pe mare.

După terminarea strigărilor se observă la Carisson o neplăcută schimbare de poziţie, şi madam Flod a fost

prima care a descoperit-o. Cu siguranţă că, după obiceiul pământului, trăiseră ca oamenii însuraţi, încă de când erau logodnici şi logodnicul, pe deasupra căruia pluteau încă recuzările lui Gusten, ştia întotdeauna să-şi potrivească după împrejurările destul de schimbătoare conduita, însă când trecea primejdia, ridica nasul în sus şi ştia să fie băţos. Asta n-o impresiona însă prea mult pe madam Flod, care la rândul ei, simţea că ţine bine hăţurile în mână şi-şi arăta dinţii, atâţi câţi mai avea, iar cu ocazia celei de a treia strigări şi i-a arătat pe toţi.

Toată populaţia insulei – în afară de Lotten – plecase la biserică să se împărtăşească. Ca de obicei, au luat barca cea mai mică, pentru cazul că ar fi trebuit să vâslească şi în barcă era înghesuială, mai ales că luaseră cu ei merinde şi o jumătate de pud de peşte afumat pentru pastor, câţiva skâlpunzi de luminări pentru cantor şi toate straiele cu care trebuiau să se schimbe, ca să nu mai vorbim de vele, vâsle, găleţi, căuşi. scăunele şi rezemătoare de picioare.

Conform obiceiului în asemenea ocazii, au luat o gustare mai substanţială şi s-au poftit sârguincios unul pe altul la ulcior, iar cafeaua de dimineaţă, cu rachiu, era pusă într-o sticlă. Era arşiţă şi pe mare şi nimeni nu voia să vâslească, din care cauză s-a produs o oarecare gâlceavă între bărbaţi, pentru că niciunul nu voia să ajungă transpirat la biserică. Femeile s-au ciorovăit şi ele, dar când au intrat în golfuleţul insulei pe care se află biserica şi s-au auzit clopotele, pe care nu le mai auziseră de zile şi ani, cearta s-a potolit. Clopotul era tras prima oară, aşa că mai aveau destul timp înaintea lor. Madam Flod s-a dus la casa parohială cu peştele afumat. Pastorul încă se bărbierea şi era foarte prost dispus.

— Lume nouă la biserică, fiindcă rar îi poţi vedea şi pe cei din Hetnso, salută el, ştergând clăbucul de pe brici pe degetul mic.

Carisson, care cărase peştele, dădu o raită pe la

bucătărie şi se alesese cu un rachiu.

Pe urmă s-au dus la cantor cu luminările şi acolo Carisson s-a mai învârtit de un rachiu.

În sfârşit s-au strâns toţi în piaţa bisericii, a. u admirat caii fermierilor bogaţi, au citit inscripţiile de pe pietrele funerare şi şi-au dat bună ziua cu cunoscuţii. Madam Flod a făcut o scurtă vizită la mormântul lui Flod, în timp ce Carisson s-a ţinut mai la o parte. Clopotele a. u început din nou să bată şi mulţimea s-a strecurat în biserică. Cei din Hemso nu aveau bancă, de când arsese biserica veche şi de aceea trebuiră să stea printre rânduri. Era cald rău şi ei se simţeau străini în încăperea asta mare şi ar fi asudat şi numai din pricina jenei, arătând ca o bandă de infractori care aşteaptă să fie puşi la stâlpul infamiei. Până să înceapă psalmii din amvon, se făcuse ora unsprezece şi pe cei din Hemso parcă îi tot forfeca prin picioare şi s-au schimbat când pe un picior, când pe celălalt, de vreo patruzeci de ori. Soarele ardea şi frigea, tot mai tare, încât li se îmbroboniseră frunţile de sudoare, însă ei stăteau drepţi ca nişte cleşti şi nu puteau să se adăpostească în vreun colţişor mai umbrit. Atunci paracliserul aduse cartea de psalmi şi o deschise la psalmul nr. 158. Orga piui un preludiu şi cantorul intonă primul verset. Au cântat cu toţi, cu însufleţire şi bucurie, pentru că se aşteptau să înceapă predica imediat după aceea. Iată însă că urmează versetul doi şi versetul trei.

— N-or fi luat-o în serios cu cântatul, să-i tragă toate cele optsprezece versete? îi şopti Rundkvist lui Norman.

Totuşi era cât se poate de serios. Şi în uşa sacristiei apăru mutra înfuriată a. pastorului Nordstrom, care aruncă priviri arogante şi provocatoare către asistenţă, căreia se hotărâse să-i tragă o săpuneală bună, acuma, când îi avea pe toţi în labă.

Şi fură cântate toate cele optsprezece versete, încât se făcură ceasurile unsprezece şi jumătate, mai înainte ca

pastorul să se suie pe amvon. Iar ei erau atât de muiaţi, muiaţi de le cădeau capetele şi aţipeau. Somnul însă nu le-a fost prea lung pentru că deodată, când ţi-era lumea mai dragă, pastorul începu să zbiere şi cei care moţăiau tresăriră, îşi zvârliră capul în sus şi priviră prosteşte unul la altul, ca şi cum ar fi vrut să întrebe unde-a luat foc.

Carisson şi cu bătrâna înaintaseră atât de mult încât orice retragere spre uşă, fără scandal, ar fi fost imposibilă. Bătrâna era frântă de oboseală şi din cauza ghetelor strâmte, care o strângeau pe măsură ce creştea căldura. Din când în când se întorcea şi arunca o privire rugătoare către logodnic, ca şi cum l-ar fi implorat s-o ducă până jos, la mare, însă dumnealui era cu totul cufundat în slujba Domnului, pentru că stătea în cizmele largi, de piele, ale. răposatului Flod şi chiar o pedepsea pe impacientata logodnică, aruncându-i priviri pline de ură. Ceilalţi însă se trăseseră binişor înapoi şi intraseră sub cafas, unde era mai răcoare şi aveau un pic de umbră. Gusten descoperi acolo şi furtunul de incendiu, pe care se aşeză, luând-o pe Clara pe genunchi.

Rundkvist se rezemase de o coloană, iar Norman stătea alături de el, când începu predica. Erau numai cuvinte, fără cântece, şi se lungi şase sferturi de oră. Textul trata despre fecioarele înţelepte şi cele nebune şi nu interesa de loc pe nimeni din mulţime, aşa că toţi adormiră; se dormea stând, atârnând sau chiar în picioare.

După ce trecuse o jumătate de ceas, Norman îl îmboldi pe Rundkvist, care stătea aplecat în faţă, cu fruntea în palme – de parcă s-ar fi simţit rău – şi cu degetul mare arătă înspre Clara şi Gusten, care şedeau pe furtun. Rundkvist se răsuci uşurel într-o parte, căscă ochii, ca şi cum l-ar fi zărit pe Necuratul în persoană, clătină din cap şi zâmbi, ca unul care a înţeles. Fapt este că ea sta cu limba afară din gură şi cu ochii căzuţi în fundul capului, ca în timpul unui coşmar groaznic, iar Gusten privea neclintit

la pastorul Nordstrom, ca şi cum i-ar fi mâncat cuvintele, unul câte unul şi acuma se străduia să audă cum curge clepsidra.

— Dă-i încolo, sunt prea de tot, şopti Rundkvist şi se trase binişor înapoi, tăcut şi precaut, călcând cu băgare de seamă pe dale, ca să nu facă zgomot. Norman citise gândul lui Rundkvist şi sprinten ca un tipar se strecură afară din biserică, urmat imediat de Rundkvist, după care amândoi chiulangiii îşi îndreptară paşii spre barcă.

Acolo jos bătea o briză uşoară şi amândoi îşi împrospătară forţele cu nişte răcoritoare. Uşurel şi pe tăcute, după cum ieşiseră, se strecurară din nou în biserică şi o zăriră pe Clara adormită în braţele lui Gusten, care dormea şi el ţinând-o de talie, însă atât de sus încât Rundkvist găsi de cuviinţă să-i mute mâinile un pic mai jos, drept care Gusten se trezi şi îşi apucă din nou prada, de parcă s-ar fi temut că cineva vrea să-i ia fata.

Predica mai ţinu o jumătate de oră, după care o mai duseră încă o jumătate de oră cu cântatul psalmilor, până să înceapă comuniunea. Sacramentul a fost primit cu multă emoţie şi Rundkvist a plâns, iar madam Flod, care voise să se retragă într-o bancă, după terminarea ceremoniei la altar, ajunse la încăierare şi fu respinsă, cu toate că în ultima jumătate de oră a serviciului divin stătuse pe călcâie, ca şi cum dalele de piatră i-ar fi fript tălpile; iar când preotul citi strigările, se înfurie rău de tot, pentru că toată lumea privea la ea.

În sfârşit, s-au terminat toate şi s-au repezit toţi la barcă. Madam Flod n-a mai putut suporta şi şi-a scos ghetele, după ce primise felicitări la parohie, luând-o şi ea spre barcă, unde îşi băgă picioarele în mare şi îl ocări pe Carisson. După aceea s-au aruncat peste provizii şi când s-a descoperit că se terminaseră clătitele, a început scandalul. Rundkvist a fost de părere, că, probabil, fuseseră uitate acasă, iar Norman sugeră că le-o fi mâncat

cineva, discret, pe drum, aruncând priviri neîncrezătoare spre Carisson.

Se instalaseră în barcă cu toţii, când Carisson îşi aduse aminte că aveau de luat din magazia parohiei un butoi cu catran. Se arăta a furtună. Femeile ţipară că n-au nevoie de niciun fel de catran în barcă, că numai asta mai lipsea, după ce că erau îmbrăcaţi cu haine noi, însă Carisson aduse butoiul şi-l încărca pe vas. Au început iar să se cârâie că cine să stea lângă primejdioasa încărcătură.

— Cine-o să stea acolo? mârâi madam Flod.

— Ridicaţi-vă fustele în sus şi staţi pe fund, răspunse Carisson, care se simţea considerabil mai stăpân pe situaţie, după ce se făcuseră strigările.

— Ce fel de vorbe-s astea? îşi şuieră vorbele bătrâna.

— Iaca, vorbe! Şi-acuma staţi jos şi plecarea!

— Cine-i ăla care comandă pe mare, dacă pot să-ntreb? replică acuma Gusten, căruia i se păruse că a fost călcat pe coadă.

Se aşeză la cârmă, ridică pânzele şi trase scota spre el. Barca era cufundată adânc din cauza încărcăturii, vântul era extrem de slab, soarele frigea şi sufletele erau înfierbântate. Barca înainta „ca un păduche pe o mână mânjită de catran” şi nu folosea la nimic faptul că oamenii potriveau mereu pânzele. De aceea şi-au pierdut curând răbdarea, şi tăcerea, care domnise câtăva vreme, fu întreruptă de Carisson, care era de părere că trebuie să se vâslească. Asta n-o voia de ioc Gusten; să aştepte ca să treacă dincolo de recife, şi acolo, vor avea vânt, aşa era el de părere.

Şi au aşteptat; la intrarea între insule se zări o dungă vineţie şi se auziră valurile cum se izbesc de stâncile cele mai îndepărtate. Se apropia un vânt puternic dinspre est şi pânzele începură să se umfle. Imediat ce trecură de promontoriu, veni o pală de vânt şi barca se smuci, pânzele

pocniră ca o împuşcătură şi lăsară o dâră de spumă în urma bărcii. Acuma trebuiră să tragă toţi câte o duşcă, fără excepţie, şi sufletele se uşurară, pentru că mergeau întins. Însă un vânt răcoros începu să aplece barca într-o parte şi s-o adâncească în apă. Carisson se înspăimântă, se agăţă de marginea bărcii şi îi rugă să mai strângă pânzele.

Gusten nu răspunse nimic, însă întinse şi mai tare scota şi barca luă apă.

Atunci Carisson se ridică în picioare, deveni feroce şi vru să bage o vâslă în apă. Dar bătrâna îl apucă de haină şi-l trase jos.

— Stai dracului jos, mă! strigă ea.

Carisson stete, însă era alb la obraz. Dar n-a stat prea mult şi a zvâcnit în sus, cu poalele hainei ridicate.

— Dumnezeii mă-sii! Curge chestia aia! a urlat el fâlfâindu-şi poalele.

— Cine curge? I-au întrebat toţi.

— Cine să curgă, eu? Butoiul curge!

— Dumnezeule, Doamne! se auzea acuma din toate părţile, pentru că, din cauza mişcărilor bărcii, catranul scurs se pli. nba prin toate colţurile.

— Staţi jos! tună Gusten, că vă cufund pe toţi!

Carisson se ridicase din nou, tocmai când vântul smirnei barea. Rundkvist, care văzuse primejdia, se trase uşurel înapoi şi-i dădu o palmă lui Carisson, trântindu-l jos. Bătaia era gata-gata, când madain Flod interveni şi se băgă între ei.

Îşi luă iubitul de guler şi-l zgâlţâi bine.

— Ce fel de bărbat oi fi tu, dacă nici nu ştii să mergi pe mare! Fii şi tu om şi stai binişor în barcă!

Carisson se supără, se smulse, însă pierdu o bucată din gulerul hainei.

— Ai să-mi rupi haina, femeie! se răsti el şi-şi ridică cizmele pe banchetă, ca să le apere de catran.

— Ce tot spune ăla? scoase foc pe nas bătrâna. Haina

lui! Oare de unde o fi având haina? Eu, femeia golanului ăstuia, care-a venit fără nimic pe…

— Gura Í urlă Carisson. atins în punctul cel mai vulnerabil, dacă nu vrei să spun şi eu ce ştiu!

Gusten, gândindu-se că lucrurile au început să ajungă prea departe, se porni să lălăie un *schottisch*, la care se alăturară Norman şi Rundkvist, după care discuţia veninoasă amuţi, aruncându-se cu toţii asupra duşmanului comun, pastorul Nordstrom, care-i lăsase să aştepte cinci ore şi cântase optsprezece versete. Sticla circulă iar,în tul deveni mai uniform, spiritele se liniştiră şi spre bucuria tuturor, barca acostă în golfuleţul lor, izbindu-se de pod.

Acuma începu pregătirea pentru nunta care trebuia să dureze trei zile. Se tăiară un porc şi o vacă, se cumpărară o sută de *karma* de rachiu, se puseră heringi la sare şi foi de dafin, se găti, se prăji, se frâpse, se fierse şi se măeină cafea. Gusten nu se amestecă de loc în toate astea şi părea misterios. îi lăsa pe ceilalţi să se agite şi nu-şi exterioriza niciun gând. Carisson, stătea mai mult în faţa scrinului, scria şi socotea; trimise după cumpărături la Dalaro şi aranjă tot ce trebuia să se facă.

Sosise ajunul nunţii şi Gusten, dis-de-dimineaţă îşi aranjă taşca, îşi luă puşca şi plecă. Maică-sa se trezi şi-l întrebă încotro pleacă. Gusten răspunse că iese puţin pe mare ca să vadă cum mai stă cu bancurile de peşte şi plecă.

Jos, pe plajă, îşi avea barca echipată cu provizii pentru mai multe zile şi luase cu el cuverturi, oala de cafea şi alte lucruri, necesare pentru o şedere pe insule. Porni imediat şi în loc să cerceteze golfuleţele, ca să vadă cum stă cu peştele, o luă spre larg, înspre insule.

Dimineaţa – acum sfârşitul lui iulie – era de-o claritate strălucitoare şi cerul se făcuse alb-albastru ca spuma laptelui. Insulele, stâncile, recifele, se topeau în mare încât nu puteai să spui dacă aparţin pământului sau

apei. Pe cele mai apropiate insule se zăreau brazi şi arini iar pe promontorii se zăreau gâşte sălbatice, raţe polare, pescăruşi şi goelanzi; mai departe se zăreau doar pinii pitici; pinguini negri şi păsări în culorile papagalului mişunau nestingherite pe lângă barcă, cu intenţia de a-l îndepărta pe vânător de la cuiburile ascunse în crevasele muntelui; mai încolo, insuliţele stâneoase deveniră mai lungi, mai goale şi ici-colo se vedea câte un brad singuratic, făcut anume să adăpostească cuiburile cu ouă pentru clocit ale raţelor polare sau câte un sorb şi roiuri de ţânţari care se învârteau în vânt în jurul coroanei lui. Gusten cârmi înspre ultimul recif, stând cu pipa în gură, pe jumătate culcat pe bara cârmei, lăsând să-l mângâie briza călduţă din sud; pe la nouă ancoră pe Norsten. Era o insulă mică şi stâncoasă de câţiva *tunnland* cu o vâlcea la mijloc. Printre stânci se a, flau şi câţiva sorbi desfrunziţi; câţiva corni falnici, cu fructele lor roşii, prin crăpăturile stâncilor; fundul văii era acoperit cu un covor gros de buruieni şi mărăcinişuri, care acuma începuseră să bată în galben; câteva tufe de ienupăr împrăştiate de-a lungul stâncilor „păreau bătute în cuie, ca să nu le ia vântul. Gusten se simţea aici ca la el acasă; cunoştea fiecare stâncă, ştia unde trebuie să dea la o parte tufişurile de ienupăr, ca să găsească cuiburile de *ejder*[7] pe ouă, care se lăsau mângâiate pe spate şi-l ciupeau de cracul pantalonilor; aici ştia unde să-şi înfigă ostia în crăpăturile stâncilor ca să dibuiască pinguinii negri, cărora le răsucea gâtul pentru a-şi asigura masa. Aici era locul de pescuit heringi al celor din Hemso şi împreună cu altă obşte de pescuit construiseră un adăpost de noapte. Într-acolo îşi îndreptă şi Gusten paşii, luă cheia de la locul obişnuit de sub streaşină şi-şi duse lucrurile înăuntru. Locuinţa consta propriu-zis dintr-o cameră fără ferestre, o nişă cu paturi,

7 Specie de rată sălbatică din regiunile nordice, căutată pentru puful ei.

aşezate ca nişte poliţe, unul deasupra altuia, o plită, un scăunel cu trei picioare şi o masă.

După ce şi-a pus totul în ordine, s-a căţărat pe acoperiş, a deschis capacul hogeagului şi s-a dat iar jos. Pe urmă a luat chibriturile de la locul lor, de sub o bârnă şi a aprins focul în vatră, unde ultimul vizitator nu uitase, conform vechiului obicei, să lase surcele uscate după ultimul său popas acolo. A pus oala cu cartofi, a trântit un strat de peşte sărat peste ei şi şi-a aprins o pipă, ca să treacă vremea mai uşor.

După ce a mâncat şi a băut nişte rachiu, şi-a luat puşca şi a plecat la barcă, unde avea păsări de momeală. A vâslit un pic şi a ancorat la un promontoriu, căţărându-se într-un „skoren”, sau adăpost de pândă, făcut din pietre şi nuiele. Păsările de momeală fâlfâiau din aripi pe deasupra talazurilor care se spărgeau, dar nu se arăta niciun ejder. Aşteptarea se prelungea şi-l obosi; se întoarse la ţărm şi căută vreo vidră; nu dădu decât de o viperă şi un viespar printre pătlagina lucioasă şi ovăzul sălbatic uscat.

Dar nu i se păru că-i chiar atât de important să prindă ceva şi merse mai departe, aşa, ca să meargă, ca să scape de rămasul acasă sau pentru că îl împingea ceva să nu stea pe loc, să se mişte, undeva unde să nu-l vadă nimeni, să nu-l audă nimeni.

După-amiază se retrase în colibă ca să doarmă şi după masa de seară vâsli un pic pe mare, cu undiţa pentru morunaşi, ca să-şi încerce norocul. Marea era liniştită şi el zărea uscatul întinzându-se sub tivul de aur aKsoarelui care apunea ca un fum subţire. Era tăcere în jurul său ca într-o noapte fără vânt şi auzea izbitura ritmică a vâslelor în furcile lor de la o jumătate de *milă*, Focile se scăldau la o distanţă convenabilă, îşi căscau botul, mugeau, pufăiau şi se băgau din nou în apă.

Morunaşul într-adevăr muşcase şi avu şansa să scoată câţiva cu burta albă, cu botul mare şi inofensiv,

căscând după apă şi rânjind urât la soare, când erau scoşi din adâncimea lor întunecata şi se zbăteau aruncaţi peste bord.

Gusten se ţinuse în partea nordică a insulei însă când întunericul începu să se lase cu repeziciune, se întoarse la ţărm şi remarcă pentru prima oară că iese fum din hogeagul căsuţei. Mirându-se cine ar putea să fie, o luă eu paşi repezi spre casă.

— Tu eşti, mă? auzi el pe cineva dinăuntru şi recunoscu vocea pastorului.

— Ia te uită! e pastorul i se minună Gusten când îl văzu pe preot, lângă vatră, prăjind heringi pe jar.

— Eşti singur aici?

— Da, am plecat un pic după morunaşi şi am mers spre miazănoapte, de aceea nu te-am văzut Dar tu de ce nu eşti acuma acasă, să te pregăteşti pentru nunta de mâine?

— Păi, n-am prea vrut să stau la nuntă, răspunsa Gusten.

— Ei, fleacuri, şi de ce să nu vrei?

Gusten lămuri motivele sale, cât putu de bine, şi cum s-a întâmplat, de ce voia să fie departe cu ocazia asta şi cum ăla fi era duşmănos, lucru pe care voia să se facă că nu-l remarcă.

— Bine, dar maâcă-ta? se informă pastorul, nu-i păcat pentru ea ca s-o faci de ruşine?

— Nici nu-mi vine să mă gândesc la asta, răspunse Custen. Mai curând pentru mine-i păcat, că trebuie să mă procopsesc cu un vagabond ca ăsta drept tată vitreg şi niciodată n-am să mă pot întoarce la fermă, cât timp o fi ăla acolo.

— De, vezi tu, mă băiatule, nu putem să mai schimbăm nimic, şi nimic nu mai poate folosi, aşa că mâine dimineaţa să-ţi iei barca şi să pleci acasă. Trebuie doar să fii şi tu la nuntă!

— Vedeţi, nu mai e nimic de făcut, o dată ce mi-am

pus eu ceva în cap, îl asigură Gusten…

Pastorul abandonă disputa şi începu să-şi mănânce heringul pe colţul plitei.

— N-ai cumva ceva de băut? îl atacă el pe Gusten. Vezi tu, baba mea s-a învăţat să încuie toate băuturile tari, aşa că eu nu reuşesc niciodată să găsesc nimic.

Da, Gusten mai avea rachiu şi pastorul primi o porţie zdravănă, încât deveni vorbăreţ şi flecări în tot felul despre treburile parohiei, şi dinafară şi dinăuntru. Stăteau pe nişte bolovani, afară din căsuţă şi priveau cum apune soarele şi crepusculul se aşterne ca o ceaţă de culoarea pepenelui peste insule şi ape. Pescăruşii se retrăgeau spre odihnă şi ciorile se duceau în arhipelag ca să-şi caute în păduri încartiruirea de noapte.

Era timpul de culcare aşa că se apucară să alunge ţânţarii din încăpere. În acest scop uşa fu închisă şi camera afumată cu mahorcă „Ancora neagră”, după care uşa fu din nou deschisă şi alungarea ţânţarilor fu realizată cu ajutorul crengilor de sorb. Pe urmă arriându-oi pescarii îşi azvârliră hainele de pe ei şi se căţărară fiecare în culcuşul său.

— Acuma poţi să-mi mai dai o duşcă pe fugă, cerşi pastorul, care de fapt se pusese la punct şi până atunci. Pe marginea patului Gusten îi mai dădu o duşcă, pentru că trebuiau doar să şi doarmă odată!

Înăuntrul colibei era întuneric, însă prin pereţii neetanşi mai răzbăteau fâşii de lumină şi în puţintică iluminare ţânţarii îşi regăsiră calea către cei adormiţi, care se răsuceau în toate părţile şi se trânteau în culcuşul lor, ca să scape de pacostea asta.

— Ei, fir-ar al dracului 1 gemu în sfârşit pastorul. Dormi, Gusten?

— Asta-i bună! Parc-a fost rost de dormit în noaptea asta? Ce-i de făcut?

— Să ne sculăm şi să facem iar focul, nu văd altă

cale. Măcar dac-am avea nişte cărţi de joc; nu cumva ai tu?

— Nu, nu n-am, însă mi se pare că au ăia din Kvarno, răspunse Gusten şi se dădu jos din pat, se târî pe podea şi scoase de sub patul cel mai de jos nişte cărţi de joc uzate.

Pastorul aranjase focul, pusese câteva crenguţe de ienupăr în sobă şi aprinse o bucată de luminare. Gusten puse oala de cafea şi trase un butoi de heringi, pe care-l aşează între genunchi, drept masă de joc. îşi aprinseră pipele scurte; jocul de cărţi mergea strună şi timpul zbura.

— Trei cărţi, pas, atu, se auzea din când în când, amestecat cu câte o înjurătură când, pe neaşteptate, câte un ţânţar îşi aşeza ventuza pe ceafa sau pe încheieturile degetelor jucătorilor.

— Ascultă, Gusten, întrerupse pastorul, care se vedea că-şi are gândurile în altă parte decât la cărţi şi la ţânţari – nu cumva ai putea să-i dai ăluia un bobârnac în alt fel, decât să lipseşti „de la nuntă? Ar fi o laşitate din partea ta să fugi din faţa unui ţopârlan ca ăla şi dacă vrei să-i faci sânge rău, te învăţ eu ceva mai bun.

— Hm, ce-ar putea fi mai bun? întrebă Gusten, care se gândise şi el că ar fi păcat să lipsească de la chiolhanul care tot din moştenirea lui taică-su se făcea.

— Du-te acasă după-amiază, imediat după cununie şi zi-le că ai fost reţinut pe mare. Asta ar fi destul de jignitor pentru el şi pe urmă ne ţinem noi de capul lui şi-l îmbătăm ca să nu mai ajungă în patul miresei şi avem grijă ca băieţii să-i facă galerie. Ei, cum ţi se pare?

Gusten se gândi să nu facă dificultăţi şi ideea că ar putea sta trei zile singur pe insulă, mâncat de ţânţari toată noaptea., îl făcu docil, mai ales că dorea să fie laolaltă cu toţi ceilalţi şi să guste din toate delicatesele, pe care le văzuse în timpul pregătirilor. Planul imaginat de pastor, de o execuţie hazardată, fu acceptat de Gusten, care avea misiunea principală. Şi, mulţumiţi de ei înşişi şi unul de altul se duseră în sfârşit în culcuşurile lor, când lumina

dimineţii pătrundea prin crăpăturile uşii şi ţânţarii obosiră de dansul lor nocturn.

*

În aceeaşi seară Carisson auzind de la pescuitorii de heringi că atât pastorul cât şi Gusten fuseseră Văzuţi cârmind spre Norsten, trase concluzia foarte îndreptăţită că respectivii puneau la cale cine ştie ce drăcovenie. Pastorului îi purta o ranchiună adâncă, pentru că îl amânase şase luni cu nunta şi pentru că îi arăta întotdeauna un dispreţ fără margini, Carisson se ploconise în faţa lui, îi făcuse curte, îl tămâiase, însă fără niciun succes. Dacă erau în aceeaşi cameră, pastorul se întorcea întotdeauna cu spatele la el, nu auzea niciodată ce spune şi povestea întâmplări care puteau perfect să se potrivească la cazul său. De aceea, când află că pastorul se întâlnise cu Gusten pe insula Norsten, ghici că era o întâlnire cu un anumit scop şi în Iog să aştepte realizarea deciziilor întâlnirii, pare trebuiau să-l dea peste cap pe el, înjghebă un plan ca să-i vie şi lui apa la moară. Micimanul coastei se găsea întâmplător în concediu şi fusese angajat ocazional ca paharnic şi ajutor la Hemsij, pentru că priceperea lui la organizarea dansului şi la celelalte era îndeobşte cunoscută şi apreciată Carisson calcula. se bine când socotise că ar putea conta ţie ajutorul lui ca să-i facă o festă pastorului, pentru că micimanul Rapp nu uita cum fusese frecat de pastor cu ocazia confirmării, pe motiv că ar fi exagerat în privinţa fetelor şi un an de zile avusese, din pricina asta, neplăceri cu flota. Cei doi care-l urau pe pastor puseră la cale, la o cafea cu rachiu, cum să-i joace o festă bună, adică nici mai mult nici mai puţin, decât să-l îmbete crup cu atât mai mult cu cât timpul şi împrejurările îi ajutau de la sine.

Minele erau aşadar instalate de ambele părţi şi întâmplarea urma să decidă care dintre ele va fi mai eficace.

Sosi şi ziua nunţii. Toţi se treziră obosiţi şi prost dispuşi după atâta trebăluială şi când primii oaspeţi veniră, mai devreme decât trebuia, pentru că pe mare niciodată nu puteai să vii chiar la ţanc, nimeni nu-i întâmpină, aşa că trebuiră să se fâţâie de colo-colo prin curte, stingheriţi, ca şi cum ar fi fost nişte linge-blide. Mireasa nu era încă îmbrăcată şi mirele se învârtea de colo până colo, în cămaşă, ştergând pahare, destupând sticle, aşezând luminări în sfeşnice. Casa era curată şi împodobită cu ramuri verzi; toate mobilele fuseseră scoase afară, după casă, încât dădeau impresia că-i gata-gata să înceapă licitaţia. În grădină se înălţa un catarg, pe care fusese ridicat steagul vămii, împrumutat de la inspector, cu ocazia acestei solemnităţi. Deasupra uşilor atârnau cununi şi coroane din crăcuţe de afini şi de mărgărite, iar în părţile laterale, ramuri de mesteacăn. În ferestre fuseseră puse sticle cu etichete viu colorate, încât, din curte, aveai impresia că ai de-a face cu un magazin de băuturi spirtoase.

Carisson având slăbiciune pentru culorile tari. Punciul galben-auriu strălucea ca nişte raze de soare prin sticlele de culoarea săpunului verde de casă, iar purpura coniacului lumina ca jarul; capsulele argintii de cositor care acopereau dopurile, străluceau ca nişte piese de 25 de şilingi, încât unii dintre copiii de ţăran, mai îndrăzneţi, se simţeau obligaţi să caşte ochii, ca în faţa unei vitrine, şi parcă şi simţeau în gâtlej gustul bunătăţilor pe care urmau să le înfulece.

De fiecare parte a uşii se afla câte un butoi de şaizeci de *karma* fiecare, păzind intrarea, ca nişte mortiere grele, unul cu rachiu şi celălalt cu bere; iar în spatele lor era o moviliţă, ca o piramidă de ghiulele, formată din două sute de sticle de bere tare. Priveliştea era măreaţă şi marţială, iar micimanul Rapp mergea de colo până colo ca un comandant de baterie, cu tirbuşonul atârnat de centură,

aranjând materialele războinice de sub comanda lui. Ei împodobise butoaiele cu crengi de brad, le dăduse cep, le băgase canea de metal şi răsucea în mână ciocanul de dat cep ca pe o vergea de curăţit tunul – ciocănind din când în când butoaiele, ca să se vadă că au ceva în ele. Pus la punct în uniforma lui de paradă, cu haină albastră şi guler răsfrânt, pantaloni albi şi şapcă de piele lustruită, însă fără armă la şold din motive de siguranţă, le insufla un mare respect flăcăilor de la ţară, mai ales că avea, în afară de funcţia de paharnic, şi pe aceea de a ţine ordinea, de-a împiedica tulburările şi, la nevoie, de a da afară şi de a interveni în încăierările mai periculoase. Flăcăii bogaţi se făceau că-l privesc de sus, însă o făceau doar din invidie, fiindcă ar fi vrut şi ei să poarte uniformă şi să slujească coroana, dacă nu le-ar fi fost atât de frică de capătul de funie şi de plictisitorii cartnici.

În bucătărie se aflau două oale cu cafea pe marginea plitei, iar râşniţele împrumutare de pe cine ştie unde se nimerise scrâşneau şi scârţâiau; căpăţânile de zahăr erau sparte cu toporul şi biscuiţii pentru cafea stăteau stivă pe geam. Fetele alergau încoace şi încolo, de la şi către cămară, plină vârf cu lucruri fierte şi prăjite, de toate felurile şi de saci cu pâine proaspăt coaptă. Din când în când mireasa scotea capul pe fereastra camerei, cu părul despletit, numai în combinezon, strigând după Lotten sau după Clara.

Acum începură să se zărească oaspeţii, velă după velă, virând spre golf, acostând printr-o curbă elegantă şi salutând prin împuşcături. A durat însă destul de mult până ce au ajuns în casă şi încă se mai strângeau grupuri-grupuri prin curte.

O întâmplare fericită făcuse ca soţia, şi copiii profesorului să rămână pe ţărm la o aniversare şi numai profesorul era acasă. El acceptase cu bunăvoinţă invitaţia şi chiar oferise sala sa cea mare pentru ţinerea ceremoniei

şi peluza de sub stejari pentru băutul cafelei şi masa de seară. Instalaseră bănci lungi în jurul mesei, fixând scânduri pe capre şi butoaie, iar masa fu acoperită cu feţe de masă pe care se aşezară ceştile de cafea.

Acuma, în faţa casei, în curte, se formaseră mici grupuri; Rundkvist, cu părul uns cu untură de focă, bărbierit proaspăt, îmbrăcat cri o jachetă neagră, se însărcinase el însuşi să-i amuze pe oaspeţi cu vorbe de duh. Norman primise sarcina de încredere ca împreună cu Rapp să tragă salve de salut, în special cu capsule de dinamită, iar. acuma se ţinea după colţul casei şi repeta, la o scară mai mică, cu un pistol de buzunar. În schimb i se ceruse ca în această zi să renunţe la armonică, instrument prohibit, întrucât fusese angajat cel mai bun violonist din regiune, croitorul din Fifâng, şi acest domn era foarte sensibil la tot ceea ce ar fi putut atinge arta sa.

Veni şi pastorul, bine dispus, ca la nuntă, şi gata să glumească pe socoteala mirilor, cum se obişnuieşte. El fu întâmpinat în prag de Carisson căre-i ură bun-venit.

— Ei, facem şi molitva de opt zile, cu ocazia asta? îl salută pastorul Nordstrom.

— Las-o dracului, nu-i nicio grabă! răspunse mirele, fără să se simtă încurcat de fel.

— Eşti chiar aşa sigur? replică pastorul, în timp ce ţăranii rânjeau. Eu am cununat, botezat şi făcut molitva la aceeaşi nuntă, însă era vorba de nişte oameni zdraveni şi iuţi, care-şi riscau viaţa. Chiar serios, cum merge cu mireasa?

— Ilm, de data asta nu-i nicio primejdie, dar să vedem când o fi vorba la adică, răspunse Carisson, după care îl invită pe pastor să ia loc între masa sacristanului şi văduva din Avassa, lăsându-i să se întreţină despre mersul vremii şi despre pescuit.

Profesorul coborî şi el, îmbrăcat în frac, cu cravata albă şi cu cilindru. Pastorul îl aborda imediat ca pe o

persoană distinsă, egală ca naştere şi începură o conversaţie pe care babele o ascultară cu ochii holbaţi şi urechile ciulite, deoarece erau cu totul sigure că profesorul este un om foarte învăţat.

Carisson apăru şi îi înştiinţă că totul este gata şi că-l mai caută doar pe Gusten ca să poată începe.

— Unde e Gusten? se striga în toate părţile şi ecoul repeta chemarea.

Nimeni nu răspundea. Nimeni nu-l văzuse.

— Ei, cam ştiu eu unde poate să fie, îi informă Carisson.

— Unde-ar putea fi? întrebă cu viclenie" pastorul Nordstrom, încât lui Carisson îi bătu la ochi.

— A fost văzut pe la Norsten, aşa mi-a şoptit o păsărică; o fi fiind eu vreun porc de beţivan şi ăla fi îndeamnă să bea, aşa s-ar părea…

— Ei, atunci nu mai merită să-l aşteptăm, vorbi pastorul, dacă-i într-o tovărăşie aşa de proastă. În orice caz, urât din partea lui că nu-i acasă, când avea aici exemple aşa de bune în faţa ochilor şi oameni care să-l apere de primejdii. Dar mireasa ce spune? Să-i dăm drumul sau să mai aşteptăm?

Fu consultată mireasa şi aceasta, cu toate că era foarte contrariată, fu de părere să se înceapă, pentru că se adusese cafeaua şi se răcea. Aşadar începu formarea cortegiului, sub bubuitul dinamitei din colţurile stâncilor; lăutarul îşi dete eu sacâz arcuşul şi-şi acordă vioara; pastorul îşi puse stola, cavalerii de onoare formară avangarda şi pastorul o conduse pe mireasă, care era îmbrăcată în mătase neagră, cu un voal alb şi cu cununiţă de mirt şi era atât de strânsă în şireturi, încât ceea ce s-ar fi cuvenit să ascundă, devenise şi mai vizibil. Şi porniră spre casa profesorului, în timp ce vioara scârţâia şi clin munte detunau împuşcăturile.

Bătrâna mai aruncă şi în ultima clipă priviri

neliniştite în jurul ei, căutând să dea de fiul pierdut, iar când ajunseră la prag, pastorul trebui s-o îndrepte cu nasul înainte. Şi intrară. Oaspeţii se aranjară de-a lungul zidurilor, ca şi cum ar fi fost o trupă care face careu cu ocazia unor execuţii, iar mirii luară loc în faţa a doua scaune răsturnate, acoperite cu un covor de Bruxelles. Pastorul luă cartea în mâini şi-şi trecu degetul pe sub guler, ca să-şi dreagă vocea, când mireasa îi puse mâna pe braţ şi-l rugă să mai stea. Trebuiau să mai aştepte măcar un pic, poate venea şi Gusten.

Se făcu o tăcere adâncă nemaiauzindu-se decât scârţâitul cizmelor şi fâşâitul fustelor scrobite, zgomote care încetară şi ele după câteva clipe. În sfârşit, pastorul, care avea toate privirile aţintite asupra sa, zise:

— Începem, că am aşteptat şi aşa destul! Şi dacă n-a venit până acuma, înseamnă că nici nu mai vine.

După aceea începu să citească: „Dragi creştini, căsătoria a fost instituită de însuşi Dumnezeu…”

Merse tot aşa o vreme, iar babele îşi miroseau levănţiea şi plângeau când deodată se auzi un bang! afară în curte şi zornăit de geamuri. Ascultară atenţi un moment, dar nu mai fură deranjaţi, cu excepţia lui Carisson care părea că se mişcă neliniştit şi trage cu ochiul la geam. Pe urmă, din nou, bang! bang! bang! ca şi cum ai destupa şampania. Băieţii care erau lângă uşă, începură să chicotească. Neliniştea se potoli întrucâtva şi pastorul tocmai îl întreba pe mire: „În faţa lui Dumnezeu cel atotştiutor şi a adunării aici de faţă, te întreb eu pe tine, Johannes Edvard Carisson, dacă vrei s-o iei pe Anna Eva Flod de soţie şi s-o iubeşti, la bine şi la rău?” când, în loc de răspuns pârâi o nouă salvă de dopuri de sticle, geamurile zornăiră şi dulăul începu să latre furios rău de tot.

— Cine-i ăla care destupă sticlele şi tulbură sfânta slujbă! răcni pastorul înfuriat.

— Da, tocmai asta voiam şi eu să întreb! zise Carisson, care nu mai putea să-şi stăpânească curiozitatea şi neliniştea. N-o fi Rapp, care dă un spectacol?

— Păi, de ce aş face asta? se înfurie Rapp, care stătea în uşă şi care se simţi jignit de o astfel de bănuială.

Bang! bang! bang! detuna necontenit afară.

— Duceţi-vă careva afară şi vedeţi ce Dumnezeu este, să nu se fi întâmplat vreo nenorocire, strigă pastorul, ca să putem continua odată!

O parte din nuntaşi năvăliră afară, alţii se adunară buluc la ferestre.

— E berea 1 strigă cineva.

— *Bir*, sar *bir*! repetă profesorul.

— De, dacă au pus la soare sticlele de bere!

Ca nişte proiectile care explodează arăta acuma grămada de sticle, care se zgâlţâia şi duduia, în timp ce spuma se scurgea pe pământ.

Mireasa era emoţionată de această neobişnuită întrerupere a ceremoniei, care nu putea să însemne nimica bun; mirele rosti tot felul de vorbe urâte în legătură cu aranjamentul sticlelor şi era să se încaiere cu micimanul. asupra căruia voia să arunce vina; pastorul era mânios din cauză că sfânta slujbă fusese deranjată de nişte sticle, iar în curte flăcăii goleau berea de pe fundul sticlelor accidentate şi dădeau ajutor la munca de salvare a sticlelor bune dosindu-le pe cele care erau mai puţin bolnave. În sfârşit, când se potoli tărăboiul, se strânseră din nou cu toţii în sală, deşi acuma cu mai puţină evlavie, după care pastorul repetă întrebarea către mire şi termină ceremonia fără să mai fie întrerupt sau deranjat de glumele băieţilor din vestibul.

Felicitările au plouat peste miri; atât cât s-a putut de repede au părăsit sala de ceremonii, care mirosea urât a sudoare, lacrimi, ciorapi umezi, levănţică şi buchete de flori veştede. Şi plini de însufleţire se duseră la masa cu

cafea.

Carâsson se aşează între profesor şi pastor, dar mireasa nu-şi găsea de loc linişte şi alerga de colo până colo ca să supravegheze pregătirile.

Soarele strălucea aprins în această seară de iulie şi la mesele de subt stejari se pălăvrăgea şi se sporovăia. Rachiul curse în ceştile de cafea; când sosi oala următoare, după terminarea prăjiturilor, la masa de onoare, la mire, se servea punci, ceea ce nu era privit cu ochi răi de ţăranii bătrâni, nici de tineret.

Era o băutură care nu se bea în toate zilele şi pastorul o acceptă bucuros în ceaşca lui.

În timpul zilei pastorul fu blând cu Carisson şi hău mereu în sănătatea lui, îl lăudă şi-i arătă cea mai înaltă consideraţie, fără să-l uite totuşi pe profesor, a cărui cunoştinţă îi făcuse multă plăcere, căci rar puteai întâlni pe acolo o persoană cultă. Însă îi era dificil să lege o conversaţie cu el, întrucât muzica nu era partea sa tare şi profesorul, din amabilitate, încerca să îndrumeze conversaţia înspre domeniul pastorului, din care domeniu pastorul voia să scape cât mai repede. Greutatea de-a se înţelege unul cu altul contribui de asemenea ea să facă imposibilă o apropiere între ei, mai ales că profesorul, atât de obişnuit să se avânte în muzică, era de altfel destul de puţin vorbăreţ.

Yeni şi muzicantul, care nu mai putea suporta să fie nebăgat în seamă, la masa de onoare, şi în mare măsură cu curajul întărit de cafelele cu rachiu, voi să discute muzică cu profesorul.

Vă rog să mă iertaţi, domnule *Kammarmusikus*, zise el, ciocănind uşor în vioară, noi doi avem un pic ceva comun, pentru că şi eu cânt, în felul meu, se înţelege.

*» «Cară-te dracului de aici, croitoraşule, nu fi neruşinat, îl repezi Carisson.

«Bine, bine, iertaţi-mă, dar nu din cauza lui Carisson,

însă uitaţi-vă la vioara asta, demnul *Kammarmusikus*, încercaţi-o şi spuneţi-mi dacă nu-i bună; am cumpărat-o la Hischen şi m-a costat zece *riksdaleri*[8] banco.

Profesorul ciupi coardele, făcând o cvintă şi i-o înapoie spunând amabil:

— Asta frumos!

— Da aşa-i, când cineva se pricepe la asta; atunci poţi auzi o vorbă cu judecată, însă dacă vrei să vorbeşti despre artă cu ăştia de aici, – şi avu de gând să şoptească, dar mijloacele lui vocale nu-l ajutară şi în loc de şoaptă se pomeni zbierând – cu ţărănoii ăştia blestemaţi…

— Daţi-i un picior în spate cârpaciului! se auzi corul.

— Ascultă, mă croitoriile, nu trebuie să te îmbeţi, că altfel nu mai avem după ce dansa!

— Măi Rapp, fii cu ochii în patru la croitor, ca să nu mai bea!

— N-am fost poftit la nuntă ca să beau şi eu, ea omul? Ia zi-mi, mă zdreanţă!

— Stai jos şi linişteşte-te Fiederik, căci altfel iese cu ciomăgeală.

Însă muzicantul voia neapărat să discute despre arta lui şi ca să ilustreze declaraţiile despre măiestria sa la vioară, începu să facă câteva acorduri.

— Ascultaţi, dorrrtiule *Kammarmtisikus*, auziţi ce bas, sună exact ca o orgă mică.

— Închideţi-i botul croitorului!

La mese era agitaţie multă şi chiolhanul se înteţea. Deodată cineva strigă: „A venit Gusten!”

— Unde-i? Unde-i?

Clara lămuri că l-a văzut jos, în curtea de lemne.

— Spune-mi şi mie când o îi aici, dar nu mai înainte, pricepi? o rugă pastorul.

Fuseseră aduse paharele cu grog şi Rapp destupă

---

8 Riksdaler — veche monedă suedeză.

sticlele de coniac.

— Merge cam prea repede treaba, zise pastorul, dând un pic înapoi, însă Carisson găsi că totul e-n regulă.

Rapp merse în secret şi-i aţâţă pe toţi să ciocnească câte un păhărel cu pastorul care de îndată ce-şi golea paharul cu grog trebuia să umple imediat altul.

Pastorului începuseră să i se rotească ochii în cap şi să i se împleticească limba în gură. Se uită cu atenţie la trăsăturile lui Carisson, atât cât putu, şi încercă să-şi dea seama dacă acesta şi-a primit porţia cuvenită. Însă îi veni greu să privească fix şi se mulţumi doar să mai ciocnească cu el.

Apăru şi Clara care strigă:

— E înăuntru, domnu' pastor, e înăuntru 1

— Ce dracu' vrei; cine mă-sa-i înăuntru?

Pastorul uitase despre cine era vorba.

— Cine-i în casă, Clara? făcu ecou corul.

— Gusten, cine să fie?

Pastorul se sculă, intră în casă şi dădu de Gusten, pe care-l conduse la masă, timid şi buimăcit. Închinară un pahar de punci în sănătatea lui şi strigară ura. Pe urmă Gusten ciocni cu Carisson şi-i spuse un scurt „Noroc!"

Carisson tu plin de intenţii bune şi bău paharul până la fund, lămurind că-i o mare bucurie pentru el să-l vadă, deşi sosise târziu. şi că el cunoaşte pe doi, a căror inimă bătrână se bucură că-l văd, deşi venise târziu.

— Şi crede-mă, încheie el, c-îne ştie cum să-l ia pe bătrânul Carisson. acela poate face ce vrea din el.

Gusten nu se lăsă vrăjit însă îl îndemnă pe Carisson să mai bea cu el un pahar special.

S-a lăsat crepusculul, ţânţarii şi-au început dansul şi lumea sporovăia; paharele sunau, izbucneau hohote de râs şi mici strigăte alarmate se auzeau ici şi colo prin tufişuri, amestecate cu chicoteli şi cu ura, chiuituri şi împuşcături sub cerul călduţ al serii de vară. Mai încolo. În livadă,

ţârâia greierul şi scârţâia cristeiul.

Masa s-a strâns pentru că acuma trebuia pusă masa de seară. Rapp atârna în crengile stejarului lanterne colorate, pe care le împrumutase de la profesor. Normau alerga cu movila de farfurii, iar Rundkvist sta în genunchi şi umplea sticlele cu rachiu şi bere de butoi; fetele aranjau moviliţele de unt, puneau pe butucul de tocat grămezile de heringi, clădeau căpiţe de clătite, stivuiau chiftelele şi când totul fu gata, mirele bătu din palme şi zise:

— Fiţi buni şi poftiţi la o gustărică!

— Dar domnul pastor unde-i? se codiră femeile… Fără domnul pastor nu începem!

— Şi domnul profesor? încotro au plecat amândoi? Nu ne vine să începem fără dumnealor!

I-au strigat, i-au căutat, însă fără niciun folos. Stăteau grămadă în jurul mesei, ca nişte câini hămesiţi, cu ochi strălucitori, gata să dea năvală, însă nimeni nu se mişca şi tăcerea îi apăsa.

!

— Mă întreb şi eu, pastorul n-o fi cumva în casă? auzi Rundkvist o voce inocentă.

Fără să mai aştepte vreo lămurire suplimentară, Carisson se duse să-i caute în camera profesorului şi, pe bună dreptate, pentru că prin uşa deschisă îi şi zări pe pastor şi pe profesor, stând fiecare cu ziarul în mână, cufundaţi într-un însufleţit schimb de păreri. Lanterna era pe podea şi arunca o lumină de rampă asupra celor doi care urmau să se urce pe tron.

— Vă rog să mă scuzaţi, domnilor, dar se răceşte gustarea!

— Tu eşti Carisson! Bine, bine, începeţi, venim şi noi imediat!

— Vedeţi, aşteaptă toţi, toată lumea şi, să mă iertaţi, n-aţi putea să vă grăbiţi un pic?

— Venim imediat, venim imediat! Du-te, tu, du-te!

Carisson, care observase cu satisfacţie că pastorul e „Făcut”, se îndepărtă şi linişti onorata societate cu explicaţia satisfăcătoare că pastorul ţine să se pregătească un pic şi vine imediat.

După un moment se zări o lanternă mişcându-se prin curte, urmată de două umbre şovăitoare, care se apropiau de masa aşternută.

Figura palidă a pastorului fu curând vizibilă la capătul mesei şi mirele veni cu coşul de pâine ca să-i poftească, şi să pună capăt aşteptării chinuitoare. Carisson avea însă altceva în cap şi bătând în fundul de carne cu un cuţit, strigă cu glas răsunător:

— Linişte, oameni buni; domnul pastor vrea să ne spună câteva vorbe!

Pastorul se uită atent la Carisson şi se păru că nu-şi dă seama unde se află; văzu că are un obiect lucitor în mână şi, amintindu-şi că la ultimul Crăciun ţinuse o predică cu o cană de argint în mână, ridică în sus lanterna ca pe un potir şi cuvântă:

— Fraţilor, astăzi sărbătorim o veselă sărbătoare…

Aici se uită ţintă la Carisson ca să se lămurească cât de cât cu privire la caracterul şi scopul sărbătoririi, pentru că el era atât de absent, încât anotimpul, locul, cauza şi intenţia se volatilizaseră. Dar rânjetul lui Carisson nu-i dădu niciun fel de dezlegare la enigma sa. Pastorul privi în spaţiul larg din jurul său ca să descopere vreun fir conducător; zări lanternele colorate atârnate în stejar şi avu o vagă reprezentare despre un imens brad de Crăciun, încât ştiu de ce să se ţină.

— Această veselă sărbătoare a luminii, dădu el drumul la vorbe, când soarele cedează locul său frigului şi zăpada – aici trase cu ochiul la faţa de masă albă care se întindea la nesfârşit ca un câmp alb de zăpadă… – fraţilor, când prima zăpadă se aşterne ca un linţoliu alb peste murdăriile toamnei… nu, nu… mi se pare că vreţi să vă

bateţi joc de mine...! Hlutt!

Pastorul le întoarse spatele şi plecă, cu umerii lăsaţi în jos.

— Pe domn pastor l-a luat cu frig! strigă Carisson şi vrea să se ducă la culcare! Aşa că, doamnelor şi domnilor, hai să-i dăm drumul!

N-a fost nevoie să-i invite de două ori că au şi dat toţi năvală pe farfurii, uitând de pastor şi de soarta lui.

Pastorului îi fusese destinată, drept încartiruire pe noapte, mansarda profesorului, şi ca să arate că nu-i beat, declinase orice ofertă de ajutorare, amenințând cu bătaia. Cu lanterna în mână, pastorul plecă ţopăind, ca şi cum ar fi vrut să caute ace prin iarba udă de rouă, mergând întins către o fereastră luminată. Se agăţă însă de portiţa grilajului şi intră atât de grăbit în stâlpul porţii, încât lanterna se sfărâmă şi se stinse. Întunericul îl împresură ca un sac şi căzu în genunchi; fereastra luminată strălucea însă în faţa lui ca un far şi i se păru că înaintează cu sentimentul dezagreabil că genunchii pantalonilor se umezesc cu fiecare pas şi că rotulele îl dor de parcă ar da cu pietre în ele.

În sfârşit, dădu de ceva mult mai tare, rotund şi ud; bâjbâi şi se înţepă în vreo testea de bolduri sau ceva asemănător, se agaţă de o furcă de vâsla sau cam aşa ceva şi în acelaşi timp auzi fâşâitul apei şi-şi dădu seama că-i ud. Dezmeticit de frica că s-a băgat în mare, se apucă de catarg şi într-o licărire de înţelegere, îşi dădu seama că se află lângă uşorul unei uşi, simţi nişte trepte lângă genunchi, auzi o slujnică cum strigă: „Îsuse Hristoase, berea!” şi, pus în acţiune de conştiinţa unui rău obscur, se căţără pe trepte, bâjbâi cu degetele o cheie, împinse o uşă care se deschise înăuntru, se prăvăli într-o odaie şi zări un pat mare, dublu, gata aşternut; mai avu puterea să dea cuvertura la o parte şi se căţără în pat cu cizme cu tot ca să se ascundă, în timp cel căutau pe-afară, cu strigăte; i se-

păru că a murit, sau că s-a stins, s-a înecat, în timp ce toţi strigau ceva despre bere! Din când în când se mai trezea, i se da foc, era scos din mare, trăia şi sta la masa festivă de Crăciun şi din nou se sufla în el ca într-o luminare, stins, mort, scufundat şi udat.

Între timp masa de seară mergea strună în pajiştea de sub stejari şi-şi udară tâmplele cu bere şi cu rachiu atât de straşnic încât nimeni nu-şi mai amintea de pastor, iar după ce băgară în ei toată mâncarea, de se zărea fundul farfuriilor şi al castroanelor, se retraseră în casă ca să danseze, – *

Mireasa voia să trimită pastorului ceva bun, în camera lui, dar Carisson o convinse că respectivul doreşte mai curând să fie lăsat în pace şi ar fi păcat să-l deranjeze. Şi aşa a rămas.

Gusten îşi părăsise aliatul când remarcase că acesta fusese dus la rândul său şi se ocupă doar de propriile-i plăceri, abandonând ranchiuna pentru uitare şi beţie.

Dansul mergea ca la moară şi din lăutar parcă ieşea foc; la ferestrele deschise se expuneau spinările asudate ca să se mai răcorească în aerul nopţii. În curte stăteau bătrânii şi se bucurau de vânzoleală, fumau, beau şi glumeau în semiîntunericul luminat palid de lumina din sala de dans şi de focul de la bucătărie, care răzbătea prin geamuri.

În livadă şi grădină, rătăceau doi câte doi, prin iarba umedă de rouă, sub lucoarea slabă a stelelor, ca în ţârâitul greierului şi mireasma finului să-şi stingă focul aprins de căldura camerei, la duhul tare al rachiului de secară şi la pasul legănat al muzicii.

Ceasurile miezului nopţii dansau mereu şi cerul începu să se lumineze spre răsărit; stelele se traseră sub un nor şi Carul-mare stătea cu oiştea în sus, de parcă s-ar fi răsturnat pe spate, gâştele sălbatice începură să gâgâie printre trestii şi golful lucitor oglindea dimineaţa roşie-

gălbuie, printre fantomele întunecate ale arinilor care stăteau cu capul în jos şi păreau că pătrund în fundul apei. Însă toate astea n-au durat decât o clipă; de pe coastă a venit un nor şi din nou s-a făcut noapte adâncă.

Din bucătărie s-a iscat un strigăt: „grogul! grogul!” Şi, ca într-o procesiune au apărut bărbaţii purtând un castron din care ieşeau flăcările rachiului aprins, aruncând pâlpâiri albastre în jur, în timp ce lăutarul cânta un marş.

— Sus, la pastor, cu primul pahar! urlă Carisson, tot cu intenţia ca să-şi încununeze opera şi toţi începură să-i dea cu „ura”. Procesiunea intră la profesor şi, cu paşi mai mult sau mai puţin siguri, începură să urce treptele. Cheia era în broasca uşii, ei începură să bată, nu fără oarecare teamă că vor fi luaţi în ghionţi. Înăuntru era linişte şi la lumina albastră, pâlpâitoare a castronului văzură că patul era neatins şi gol. Un presentiment negru în ceea ce-l privea pe pastor îl cuprinse pe Carisson; îşi uită însă gândurile sinistre şi-şi rezolvă neliniştea şi nesiguranţa cu o lămurire eficace, aducându-şi aminte că pastorul spusese că ar vrea să doarmă în podul de fân, ca a scape de ţânţari. Şi în ruptul capului nu trebuia mers cu foc la fân, aşa că propunerea căzu baltă, iar procesiunea se puse în mişcare, înapoi, în curte, unde începură libaţiunile.

Carisson îl numi în grabă pe Gusten vice-gazdă şi-l luă pe Rapp cu sine, împărtăşindu-i groaznicul presentiment. Se strecurară amândoi, pe neobservate, ca nişte complici, sus, pe scări, spre camera nupţială, având cu ei nişte chibrituri şi un capăt de luminare.

Rapp aprinse lumânarea după care Carisson îşi văzu în patul nupţial cele mai sinistre presentimente, depăşite.

Pe perna albă, brodată cu ajur, zăcea un cap lăţos ca de câine ud, cu gura întredeschisă.

— Ptiu, Lua-l-ar dracul! scrâşni Carisson. Cum să-ţi închipui că vagabondul ăsta-i chiar atât de porc! Vai de Dumnezeul lui! Şi are şi cizmele în picioare, ticălosul

naibii!

Aici trebuia să gândeşti bine, cu socoteală. Cum puteai să-l înlături pe beţivan fără să ceri ajutor, fără ca oamenii să afle şi mai ales mai înainte ca mireasa să bage de seamă?

— Hei, să-l scoatem pe geam, îşi dădu cu părerea Rapp. Îl luăm cu o macara şi-l azvârlim în mare! Să stingem repede lumina şi pe urmă mergem în şură ca să luăm ce ne trebuie.

Au tras uşa după ei şi au luat cheia, după care cei doi răzbunători au pornit pe o cale ocolită spre şură. Carisson înjura şi se jura că-i va face una de-o să-l ţină minte cât o trăi, doar să-l vadă odată scos din casă.

Întâmplător mai rămăsese încă afară capra pe care-o construiseră când au tăiat vaca, şi după ce au scos prăjinile şi au luat butucul şi frânghiile, s-au trudit cu ele tot pe cale ocolită, până ce au ajuns în dosul casei, drept sub fereastra camerei în care dormea pastorul. Rapp a făcut rost de o scară, a luat prăjinile şi le-a fixat pe creasta casei, a legat de ele scripetele, a trecut frânghia prin el şi la un capăt a legat butucul. Pe urmă s-a strecurat prin fereastră în cameră, în timp ce Carisson stătea jos cu o gafă în mână, ca să conducă încărcătura.

După ce Rapp munci câteva minute în cameră, gâfâind şi fornăind, Carisson îi văzu capul iţindu-se pe geam şi comandând în şoaptă: „Trage!”

Carisson trase şi imediat apăru la geam un corp negru.

— Ţine bine! comandă Rapp şi Carisson ţinu. Corpul adormit al pastorului se legăna în aer incredibil de lung, ca un spânzurat.

— Slăbeşte, comandă Rapp din nou. Dă-i drumul uşor!

Însă Carisson abia slăbi puţin odgonul şi pastorul se prăbuşi grămadă în urzici, fără însă să scoată niciun sunet.

Într-o clipită Rapp ieşi pe geam, dădu jos scara şi prăjinile şi începură să-l târâie pe pastor spre debarcader.

Ajunşi la malul apei, Carisson izbucni:

— Ei, păcătosule, fă şi tu o baie!

Apa la mal era puţin adâncă însă înnămolită de toate resturile de peşte aruncate în tot timpul anului. Rapp îl apucă de bucla pe care o făcuse cu frânghia în jurul taliei celui adormit şi-l aruncă în mare.

Atunci pastorul se trezi şi scoase un guiţat ca de porc la înjunghiere.

— Ţine! comandă Rapp, care observase că oamenii din curte auziseră şi coborau spre ei.

Carisson însă se lăsă în genunchi şi-l tăvăli pe pastor prin mocirlă, îi frecă haina neagră cu mâinile încât orice urmă a nenorocirii întâmplate în patul nupţial fu îndepărtată.

— Ce-i acolo? Ce s-a întâmplat? strigară oamenii care dădură năvală înspre ei.

— Domnul pastor a căzut în mare! Heei! răspunse Rapp, trăgându-l pe pastorul care ţipa.

Acuma se strânsese popor mult. Carisson juca rolul nobilului şi curajosului salvator, cu primejdia vieţii şi făcea pe samariteanul milostiv, ridica ochii la cer şi se lăuda peste măsură, folosind dialectul său pocit, pe care-l utiliza întotdeauna când voia să impresioneze şi să fie demn de crezare.

— Ian gândiţi-vă, oameni buni, numai ce ajung eu aici şi deodată mi se năluceşte c-a căzut ceva, pleosc, în apă şi bâldâbâc, încât zău de n-am crezut c-o fi vreo focă; şi când colo, să vezi şi să nu crezi, era chiar bietul domnu’ pastor al nostru! Doamne, Doamne, i-am zis lu’ ista, mieimanul, dacă o fi chiar domnu’ pastor Nordström, care o fi alunecat în apă? Şi-am strigat către Rapp: „Măi Rapp, măi! răpedi-ţi după o frânghie!” Şi Rapp a rupt-o di fugă după frânghie. Şi când am făcut o buclă şi l-am legat pl după mijloc cu

frânghia, atunci a început şi zbieri de parcă-l înjunghiam. Ian uitaţi-vă la el, sărmanul, cum mai arată di urât!

Pastorul arăta într-adevăr indescriptibil; oamenii priveau la el cu un fel de dezgust amestecat cu un inexprimabil respect şi voiau să-i ajute cum pot mai bine. Până la urmă făcură o targă din două crăci lungi şi-l aşezară pe pastor, îl ridicară pe opt umeri puternici şi porniră spre hambar, unde trebuia schimbat de haine.

Lăutarul care era beat turtă, crezând că-i vorba de vreun spectacol, se alătură convoiului şi începu să cânte an cântec de lume: *„Tot pe drum, pe drum, pe drum, hai cu taica Smitt acum”*. Tinerii apărură de prin tufişuri şi se luară după ceilalţi, iar profesorul, care-şi regăsise tinereţea sa pierdută, se aşeză în frunte şi cântă. Norman care nu putu fi ţinut în chingi cu inspiraţia sa muzicală, îşi regăsise armonica.

Când au intrat în curte, s-au repezit femeile şi când l-au văzut pe pastor în starea aceea deplorabilă, au fost cuprinse de compătimire şi s-au înduioşat de soarta celui leşinat. Madam Flod a alergat după o cuvertură şi a aruncat-o peste nenorocitul acela, cu toată împotrivirea lui Carisson; s-a pus apă la încălzit şi s-au împrumutat haine şi lenjerie de la domnul profesor. Şi după ce au intrat în şură, l-au pus pe bolnav, aşa-i ziceau, – pentru că nimeni nu voia să fie ireverenţios şi-s. a recunoască deschis că-i beat turtă – pe nişte paie uscate. Rundkvist veni cu lanţeta şi vru să-i ia sânge, însă fu alungat şi când văzu că n-a obţinut ce-a vrut, se rugă să-l lase cel puţin să stea lângă pastor că ştia el nişte leacuri speciale pentru dropică, cum nu mai ştie nimeni altul.

Carisson se furişă în camera sa, singur de data asta, ca să înlăture urmele umilirii. Când intră în cameră şi văzu ravagiile ticăloşiei în patul nupţial, simţi o clipă că i se face rău; extenuat de oboselile ultimei zile şi nopţi, se gândi cât de diferite ar fi fost lucrurile cu Ida, dacă s-ar fi realizat

planurile sale. Se duse la geam şi se uită afară, înspre golf, cu o privire lungă şi melancolică. Norul cel negru se risipise şi ceaţa se aduna ca un văl alb deasupra apei; soarele se ridică pe cer şi pătrunse în camera nupţială, lumină chipul palid şi ochii umezi, care se strânseră luptând împotriva plânsului ce-l năpădea. Părul îi cădea pe obraz în şuviţe umede, cravata albă era pătată şi haina îi atârna pe el. Căldura soarelui parcă-i dădu un irison şi apărându-şi faţa cu palmele, se întoarse din nou spre cameră.

— Ei, oricum, prea a făcut-o de oaie! îşi zise sie însuşi, apoi se smulse din toropeală şi începu să strângă aşternuturile de pe pat.

CAPITOLUL AL ŞASELEA

Unde se schimbă lucrurile şi părerile, agricultura dă înapoi, iar mineritul înfloreşte

Carisson nu era omul. >upra căruia senzaţiile dezagreabile să acţioneze mai mult decât ar fi vrut el, ci avea un corp pe care îl putea scutura de injurii, îl freca şi lepăda orice de pe el. Poziţia sa de proprietar al fermei şi-o dobândise prin abilitate şi pricepere, iar faptul că madam Flod îl luase de bărbat era în aceeaşi măsură un câştig pentru ea ca şi pentru el, gândea Carisson. Totuşi, după ce aburii nunţii se mai evaporară, Carisson începu să fie mai puţin zelos, devenind mai sigur pe sine în baza autorităţii maritale şi a dreptului de moştenire, mai ales că se puteau aştepta la un copil peste vxeo două luni. Renunţă la ideea de a deveni un „dormi după ce văzuse că nu-l prinde; în schimb îşi propuse să devină un fermier bogat. îşi puse pe el o măreaţă jachetă de lână, trase peste ea un masiv şorţ de piele şi se încălţă cu cizme de apă. Petrec» multă vreme în faţa uliţelor scrinului, Jocul său favorit; citi ziare, scrise şi socoti mai puţin ca înainte, supraveghie munca, cu pipa în gură, arătând un interes mai mic pentru agricultură.

— Agricultura dă înapoi, zicea el, aşa am citit eu la

gazetă; şi cică e mai ieftin să-ţi cumperi sămânţa.

— Parcă vorbea altfel mai înainte, zicea Custen care ţinea mereu socoteală de tot ce spunea şi făcea Carisson, însă se limita la o supunere apatică, fără să intervină, ca fiu, împotriva uzurpatorului.

— Timpurile s-au schimbat şi ne schimbăm şi noi odată cu ele. Eu îi mulţumesc lui Dumnezeu, cu fiecare zi în care mă face mai înţelept, răspunse Carisson.

În perioada aceasta începu să meargă la biserică duminica, să participe la discutarea problemelor de interes obştesc şi fu ales în consiliul comunal. Între timp, intră în legături mai strânse cu pastorul şi trăi ziua cea mare când putu să-l tutuiască. Acesta fusese unul dintre visele cele mai mari ale şale, şi un an întreg nu osteni să tot istorisească la fermă ce spusese el şi ce-i răspunsese Nordstrom.

— Auzi, dragă Nordstrom, i-am zis eu, de data asta trebuie să-mi dai tu mie dreptate! şi atunci Nordstrom mi-a spus! „Măi Carisson, aşa mi-a zis, nu trebuie să te încăpăţânezi, deşi pot spune că eşti un bărbat isteţ şi un bărbat care înţelege multe”, chiar aşa mi-a zis el.

Pe urmă interveniră o grămadă de sarcini comunale, dintre care cea mai de seamă era inspecţia focurilor. Trebuia să călătoreşti prin toate insulele, pe socoteala comunei, şi să bei cafea cu rachiu pe la cunoscuţi. De asemenea, alegerile parlamentare, care aveau loc în toată ţara, îşi aveau farmecul şi urmările lor plăcute care se simţeau până şi aici în arhipelag. În timpul alegerilor şi încă de două ori pe an, sosea baronul cu domnii vânători, cu un vaporaş şi plăteau cincizeci de coroane pentru două zile drept de vânătoare; puneiul şi coniacul curgeau zi şi noapte şi oamenii se despărţeau de domnii vânători cu credinţa bine înrădăcinată că sunt nişte oameni foarte „*jantili*”.

Carisson ajunse aşadar că un fel de lumină a fermei;

o autoritate în ceea ce priveşte înţelegerea adâncă a lucrurilor, pe care ceilalţi nu reuşeau să le sesizeze. Mai avea însă un punct slab, pe care-l simţea sciiţiind câteodată: el era un om de uscat şi nu un om al mării.

Ca să şteargă această ultimă deosebire de rang începu să se înhame din ce în ce mai mult la treburi marinăreşti şi să aibă din ce în ce mai mult gust pentru mare. îşi curăţi o puşcă şi porni la vânat; luă parte la aruncatul şi la aşezarea năvoadelor şi se aventură chiar în lungi expediţii pe mare.

— Agricultura dă înapoi şi trebuie să forţăm pescuitul, îi răspundea el soţiei sale, când aceasta privea cu nelinişte cum vitele şi câmpul rămân în plata Domnului.

— Mai presus de orice, peştele! Peştele pentru pescar şi pământul pentru plugar! decreta el. de data asta categoric, mai ales de când învăţase de la învăţător, în adunările bisericeşti, să plaseze cuvântul „palementarist”.

Dacă băga de seamă că e ceva în neregulă la administrarea fermei, propunea să se taie lemne din pădure.

— Pădurile trebuie rărite, că abia atunci au să crească mai bine! Aşa cel puţin spun agronomii; eu nu mă pricep.

Şi când Carisson nu se pricepea, cum ar fi putut ceilalţi să ştie ceva!

Munca câmpului a fost dată pe mâna lui Rundkvist, animalele pe mâna Clarei. Iar Rundkvist lăsa ogoarele să se usuce şi dormea de dimineaţă până la prânz prin şanţurile de irigaţie şi de la amiază până seara, prin tufişuri, iar când vacile nu mai dădeau lapte, le tăia.

Gusten stătea pe mare mai mult ca până atunci şi reînnodă vechea legătură de vânătoare cu Norman. Interesul, care la un moment dat mobilizase toate braţele, scăzu; şi pe nimeni nu-l mai amuza să muncească pentru altul. De aceea fiecare îşi vedea, cu indolenţă şi cu calm,

de tihnita lui cale.

Înainte de căderea toamnei, la două luni după nuntă, interveni un fapt care acţionă ca o rafală de vânt asupra ambarcaţiei lui Carisson, pornit de curând din port cu toate pânzele sus. Fapt este că soţia sa născu un copil mort, de altfel prematur. Circumstanţele erau îngrijorătoare şi doctorul declară hotărât că de-acuma s-a terminat: niciun copil.

Era o catastrofă pentru Carisson, fiindcă de aici încolo nu-i mai rămânea decât perspectiva de a fi înlăturat de la moşie. Cum bătrâna mai bolea încă de pe urma lehuziei, această schimbare în starea lui, ameninţa să se producă mai curând decât ar fi visat. Aşa că, cel mai bun lucru era să încerce să câştige timp, să se facă prieten cu Mamona, să adune în hambare şi să se gândească la ziua de mâine.

Începu o viaţă nouă pentru Carisson, Munca câmpului fu pusă pe picioare în mare grabă; de ce, asta nu interesa pe nimeni, Se tăia lemn de construcţie, pentru că trebuia construită o nouă casă, şi asta fără să dea socoteală nimănui; mania cinegetică a lui Norman trebuia de îndată stăvilită pentru că fusese ademenit de multe ori de prietenul său Gusten; iar Rundkvist fu scuturat şi băgat în viteză, oferindu-i-se avantaje mai mari. Au arat, au semănat, au pescuit, şi au doborât copaci pentru construcţie, din care pricină treburile comunale fură lăsate pe planul al doilea.

Totodată Carisson începu să se consacre vieţii casnice: Stătea în casă cu baba lui şi-i citea din când în când câte ceva din *Sfânta Scriptură* sau din cartea de *Psalmi*; îi vorbea ca de la suflet la suflet şi făcea apel la sentimentele ei nobile, fără ca să precizeze în vreun fel oarecare ce anume vrea. Bătrânei îi plăcea să i se ţină tovărăşie şi să mai audă câte o vorbă, încât ea punea mare preţ pe aceste mici atenţii, fără să dea nicio importanţă

semnificaţiei pe care ar fi putut s-o aibă această pregătire de moarte.

Într-o noapte de iarnă, când golfuleţul era înlemnit şi marea impracticabilă, blocaţi de paisprezece zile, fără să vadă vreun vecin, fără să primească vreo scrisoare sau vreun ziar, cum singurătatea şi zăpada îi apăsau pe suflete şi ziua scurtă făcea munca neînsemnată, se strânseseră cu toţi în bucătărie, fiind şi Gusten de faţă. Focul ardea în sobă şi băieţii dregeau ceva la o plasă; fetele torceau, iar Rundkvist meşterea cu cuţitul o coadă de cazma. Zăpada căzuse toată ziua şi trecuse de geamuri, încât te simţeai în bucătărie ca într-o cameră mortuară şi din sfert în sfert de oră, câte un bărbat ieşea afară şi curăţa cu lopata în faţa uşii, ca să nu se adune prea multă zăpadă, împiedicându-i apoi să mai poată merge la grajd pentru muls şi pentru hrana de noapte a vitelor.

Veni rândul lui Gusten să se ducă la curăţat zăpada. Cu mantaua ceruită, bluza de vânt peste haine şi căciula de lutru în cap se pregăti să iasă afară; împinse uşa de la vestibul împotriva nămeţilor care se adunaseră şi ieşi în curte, în vârtej. Aerul era negru, fulgii de zăpadă erau cenuşii ca moliile, mari ca nişte fulgi de găină şi se lăsau jos neîncetat, neîncetat, aşezându-se tăcuţi unul peste altul, mai întâi pufuit, pe urmă bătut, îndesându-se şi crescând. Lângă zidul casei se ridicase o movilă de zăpadă destul de mare şi prin partea de sus a ferestrelor abia străbătea o geană de lumină. Gusten văzu lumină în camera unde-l ştia pe Carisson cu maică-sa. O curiozitate subită îl făcu să dea la o parte zăpada din partea de sus a geamului şi ridicându-se pe nămeţi, trase cu ochiul în cameră. Carisson stătea ca de obicei în faţa scrinului, cu o hârtie înaintea sa, hârtie care în partea de sus avea imprimat un desen mare, albastru, asemănător cu acelea de pe biletele de bancă. Carisson ridicase în sus mâna cu totul şi se părea că, stând de vorbă cu maică-sa, care se

afla lângă el, ar fi vrut să-i dea tocul, ca să semneze ceva. Gusten puse urechea la geam, însă nu auzi nimic, doar un murmur, din pricina geamului dublu. Ar fi dorit grozav să ştie ce se petrece dincolo de geam, cu atât mai mult cu cât bănuia că e vorba de un lucru care-l priveşte îndeaproape, fiindcă ştia că numai lucrurile foarte importante, hotărâtoare, se scriu pe hârtie timbrată.

Deschise încet uşa de la vestibul, îşi scoase încălţămintea şi urcă binişor treptele, până ce ajunse la gura podului. Acolo se întinse pe burtă şi cu capul atârnat deasupra uşii, putu să audă ce se vorbeşte în camera mamei sale.

— Anna Eva, vorbea solemn Carisson, cu un ton cam între acela al vânzătorului de biblii şi al consilierului comunal, viaţa e scurtă şi moartea se poate abate asupra noastră când nici nu ne gândim. De aceea trebuie să fim pregătiţi să ne călătorim de pe lumea asta, oricând ar veni clipa, fie zi, fie noapte. Aşa că totuna-i dacă semnezi acum sau mai târziu.

Bătrânei nu-i plăcea prea mult să audă mereu vorbindu-i-se despre moarte, însă cum Carisson de luni de zile nu-i mai vorbise despre altceva, ajunsese să nu mai opună decât o slabă împotrivire când era vorba despre asta.

— Da, însă vezi tu, Carisson, pentru mine nu-i chiar totuna dacă mor astăzi sau peste zece ani şi s-ar putea să trăiesc chiar şi mai mult încă.

— Ei, parc-am spus eu că o să mori, am spus doar că toţi o să murim şi că dacă o fi să se întâmple ziua sau noaptea sau peste zece ani, ne e totuna, când ne-o veni ceasul! Haide, semnează!

— Bine, dar nu pricep, încercă să se mai împotrivească bătrâna, ca şi când moartea se pregătea s-o ia chiar atunci, s-ar putea ca…

— Ei, şi tu, dacă tot trebuie să vină o dată şi o dată,

acum sau altă dată, totuna e! Poate că n-o fi aşa! De, ce ştiu eu! Tu, în orice caz, semnează!

Când Carisson o lua cu: „De, ce ştiu eu!” parcă-i punea o frânghie în jurul gâtului şi trăgea de ea, aşa că, pentru bătrână, singura scăpare era să cedeze.

— Şi unde vrei să ajungi cu asta? întrebă ea, epuizată şi hărţuită de lunga convorbire.

— Anna Eva, trebuie să te gândeşti la urmaşii tăi, pentru că asta e prima îndatorire a omului; de aceea trebuie să semnezi!

Tocmai atunci Clara deschise uşa de la bucătărie şi-l strigă pe Gusten, care, nevoind să se demaşte, tăcu chitic, însă nu mai putu asculta cele discutate în cameră.

Clara intră în casă şi Gusten coborî, oprindu-se un pic în faţa uşii, putând astfel să mai prindă ultimele cuvinte, hotărâtoare ale lui Carisson, din care trase concluzia că înscrisul se făcuse şi că rezultase un testament.

Când se întoarse în bucătărie, cei de acolo crezură că a păţit cine ştie ce. Vorbea aiurea, cum că ar fi vrut să prindă o vulpe, pe care o auzise strigând şi că ar fi fost mai bine să fi fost pe mare, decât să stea acasă ca să-l mănânce păduchii şi că, puţintel praf alb vorbă cu maică-sa, care se afla lângă el, ar fi vrut să-i dea tocul, ca să semneze ceva. Gusten puse urechea la geam, însă nu auzi nimic, doar un murmur, din pricina geamului dublu. Ar fi dorit grozav să ştie ce se petrece dincolo de geam, cu atât mai mult cu cât bănuia că e vorba de un lucru care-l priveşte îndeaproape, fiindcă ştia că numai lucrurile foarte importante, hotărâtoare, se scriu pe hârtie timbrată.

Deschise încet uşa de la vestibul, îşi scoase încălţămintea şi urcă binişor treptele, până ce ajunse la gura podului. Acolo se întinse pe burtă şi cu capul atârnat deasupra uşii, putu să audă ce se vorbeşte în camera mamei sale.

— Anna Eva, vorbea solemn Carisson, cu un ton cam între acela al vânzătorului de biblii şi al consilierului comunal, viaţa e scurtă şi moartea se poate abate asupra noastră când nici nu ne gândim. De aceea trebuie să fim pregătiţi să ne călătorim de pe lumea asta, oricând ar veni clipa, fie zi, fie noapte. Aşa că totuna-i dacă semnezi acum sau mai târziu.

Bătrânei nu-i plăcea prea mult să audă mereu vorbindu-i-se despre moarte, însă cum Carisson de luni de zile nu-i mai vorbise despre altceva, ajunsese să nu mai opună decât o slabă împotrivire când era vorba despre asta.

— Da, însă vezi tu, Carisson, pentru mine nu-i chiar totuna dacă mor astăzi sau peste zece ani şi s-ar putea să trăiesc chiar şi mai mult încă.

— Ei, parc-am spus eu că o să mori, am spus doar că toţi o să murim şi că dacă o fi să se întâmple ziua sau noaptea sau peste zece ani, ne e totuna, când ne-o veni ceasul! Haide, semnează!

— Bine, dar nu pricep, încercă să se mai împotrivească bătrâna, ca şi când moartea se pregătea s-o ia chiar atunci, s-ar putea ca…

— Ei, şi tu, dacă tot trebuie să vină o dată şi o dată, acum sau altă dată, totuna e! Poate că n-o fi aşa! De, ce ştiu eu! Tu, în orice caz, semnează!

Când Carissan o lua cu: „De, ce ştiu eu!” parcă-i punea o frânghie în jurul gâtului şi trăgea de ea, aşa că, pentru bătrână, singura scăpare era să cedeze.

— Şi unde vrei să ajungi cu asta? întrebă ea, epuizată şi hărţuită de lunga convorbire.

— Anna Eva, trebuie să te gândeşti la urmaşii tăi, pentru că asta e prima îndatorire a omului; de aceea trebuie să semnezi!

Tocmai atunci Clara deschise uşa de la bucătărie şi-l strigă pe Gusten, care, nevoind să se demaşte, tăcu chitic,

însă nu mai putu asculta cele discutate în cameră.

Clara intră în casă şi Gusten coborî, oprindu-se un pic în faţa uşii, putând astfel să mai prindă ultimele cuvinte, hotărâtoare ale lui Carisson, din care trase concluzia că înscrisul se făcuse şi că rezultase un testament.

Când se întoarse în bucătărie, cei de acolo crezură că a păţit cine ştie ce. Vorbea aiurea, cum că ar fi vrut să prindă o vulpe, pe care o auzise strigând şi că ar fi fost mai bine să fi fost pe mare, decât să stea acasă ca să-l mănânce păduchii şi că, puţintel praf alb amestecat în mâncare e adevărat că-i dă curaj mârţoagei, dar o şi poate omorî, dacă-i pui prea mult.

La masa de seară Carisson a fost extrem de amabil; s-a interesat de planurile de muncă şi de intenţiile în privinţa pescuitului, ale lui Gusten, a scos la iveală clepsidra şi a lăsat nisipul alb să curgă, căci, zicea el „Clipele sunt scumpe; hai să bem şi să mâncăm. pentru că mâine s-ar putea să nu mai fim. Noroc!”

Gusten veghe vreme îndelungată şi multe gânduri întunecate îi trecură prin minte; el însă nu era un om tare. care să poată schimba împrejurările după pofta lui şi nici să-şi transforme gândurile în acţiuni, iar când plănuia vreun lucru, îl şi socotea gata făcut.

După un somn de câteva ore „în care visase tot felul de întâmplări, fu din nou vesel şi lăsă lucrurile să meargă în voia lor, aşteptând ca timpul să găsească remedii şi justiţia să-şi urmeze calea.

+

Primăvara reveni, rândunelele îşi reparară cuiburile şi profesorul se întoarse la Ilemso.

În jurul casei, Carisson aranjase, în curgerea anilor, o grădiniţă, plantase liliac pe care îl scoase din grădina pastorului, pomi şi arbuşti fructiferi, pusese nisip pe alei şi făcuse o. bolta de verdeaţă; începuse să arate boiereşte

ferma. Şi nimeni nu putea să nege că străinul adusese cu sine confortul şi bunăstarea, că el pusese pe picioare animalele şi ogorul, casa şi îngrăditurile; preţul peştelui crescuse la oraş, iar transportul lui se organizase acuma cu vaporul, aşa că nu mai era nevoie să se facă drumurile acelea cu care se risipea atâta timp.

Ei, şi când erau obosiţi şi plictisiţi cu construirea casei lui Carisson, atunci începeau să se plângă.

— Ia să faci pentru tine, atunci să vezi ce bine-ţi merge! le răspundea Carisson. Fiecare pentru sine şi Dumnezeu pentru toţi!

Acum îşi avea şi el casa sa, un acoperiş; începu să aranjeze o grădină, să planteze, în jurul ei să facă poteci şi s-o înfrumuseţeze. îşi clădise casa cu un anumit gust, încât celelalte rămăseseră de ruşine. Avea doar două camere şi o bucătărie, însă arăta mai falnică decât casa cea mare, deşi nu s-ar fi putut spune din ce cauză anume. Poate pentru că înălţase mai mult şarpanta şi făcuse streaşina să se întindă mai în afara zidurilor; poate, cine ştie, pentru că o fi tăiat cruciuliţe la marginea streaşinii sau din cauza verandei pe care o aşezase în faţa uşii şi la care ajungeai urcând câteva trepte. Nu că ar fi fost cine ştie ce lucru de preţ, însă aducea oarecum a vilă. Era roşcată ca o vacă, traversele însă erau negre la capete şi lambrisate; cercevelele ferestrelor erau vopsite în alb şi veranda, un acoperiş uşor pe patru stâlpi, era vopsită în albastru. Şi s-a mai priceput şi la alesul locului, casa fiind chiar sub poalele muntelui, străjuită de doi stejari bătrâni, care parcă ar fi fost tocmiţi acolo ca la intrarea unei alei sau unui parc. Iar când stăteai pe verandă, aveai cea mai minunată privelişte: golful interior cu trestiile sale, valea lungă şi înverzită a pârâului şi o adâncitură prin oborul viţeilor, pe unde puteai vedea hăt, în zare, bărcile de pe mal.

Gusten veni şi căscă ochii la toate acestea, dorind să le vadă neterminare şi le privi cum te uiţi la o viespe care

tocmai îşi face cuibul sub acoperiş şi pe care tare ar fi vrut s-o alunge, înainte de a oua şi a se pui. Însă n-avea puterea asta, aşa că rămase locului.

Bătrâna bolea mereu şi se gândea că-i bine aşa cum e, cu presentimentul că în pofida larmei care se va stârni, când ea va fi plecată de pe lumea asta, oricum nu vor privi cu ochi răi faptul că soţul ei, – pentru că e de bună seamă soţul ei – va avea un adăpost al său şi nu va trebui să umble de colo până colo ca un calic. Nu se pricepea la probleme juridice, însă avea sentimentul că toată povestea asta cu inventarul, moştenirea şi testamentul nu era tocmai cum trebuie, dar că va fi din nou bine, numai să scape odată de toate astea, pentru că într-o bună zi va izbucni scandalul, în ziua când Gusten să vă gândi să se însoare, dacă nu cumva mai devreme, căci mereu îl frământă ceva, nu-i în apele lui, pare mereu tare ciudat.

Într-o după amiază, la sfârşit de mai, când Carisson stătea în noua lui bucătărie şi-şi zidea plita, îl strigă Clara:

— Carisson, Carisson, a venit domnul profesor cu un domn neamţ care are treabă cu tine!

Carisson îşi scoase şorţul, îşi şterse mâinile şi-şi aranja ţinuta, curios să afle cam ce-ar putea să însemne vizita asta neobişnuită.

Pe verandă dădu de profesor care însoţea un domn cu barbă lungă şi neagră şi privirea ascuţită.

— Domnul director Diethoff vrea să-ţi vorbească, Carisson, zise profesorul, arătând printr-un gest pe tovarăşul său.

Carisson şterse cu mâna un loc de pe banca din verandă şi-i invită pe domni să se aşeze.

Directorul însă nu avea timp de stat şi-l întrebă, stând în picioare, dacă Râgholm e de vânzare»

Carisson se miră la ce-ar fi bună, pentru că insula avea. poate un hectar şi jumătate, era plină de stânci, o pădurice de brad şi o păşune neînsemnată.

— Pentru scopuri industriale, lămuri directorul, întrebând cât costă.

Carisson era nedecis şi ceru puţin timp de gândire, ca să se dezmeticească şi să-şi dea seama ce anume îi dă insulei atâta preţuire. Însă asta nu intra în intenţiile directorului care voia să ştie neapărat cât costă insula şi fără să-şi mai repete întrebarea, umblă la buzunarul de la piept, unde se vedea, prin stofa hainei, o umflătură mare ce dovedea că e ceva înăuntru!

— Ei, poate că n-o fi aşa scumpă, zise Carisson, însă trebuie să merg mai întâi să vorbesc cu femeia şi cu băiatul.

Şi dispăru repede în casă. Rămase puţin înăuntru şi se înapoie imediat.

Se uita încurcat şi se vedea că-i vine greu să facă oferta.

— Spuneţi dumneavoastră, domnule director, cam cât daţi, îndrăzni el în sfârşit.

Nu. directorul nu voia aşa ceva.

— Păi, dacă aş zice cinci, poate că nu s-ar părea prea mult, propuse Carisson. cu un nod în gât şi cri sudoare pe frunte.

Directorul Diethoff îşi deschise haina şi scoase portofelul trăgând din el zece hârtii a 100 de coroane.

— Asta e una la mină. iar celelalte patru la toamnă. E bine aşa?

Carisson simţi că-l apucă ameţeala; însă se ţinu bine şi răspunse destul de calm că-i bine şi aşa, deşi se gândise la cinci sute de coroane, iar acum primea o mie. Pe urmă se duse la bătrână şi băiat, ca să semneze contractai de vânzare şi să dea o chitanţă pentru sumă primită. Carisson le făcu cu ochiul şi rânji la amândoi tovarăşii săi ea să-şi ţină bine firea, însă ei nu pricepură nimic.

În sfârşit bătrâna îşi luă ochelarii şi citi. după ce semnase.

— Cinci mii! strigă ea. Pentru numele lui Dumnezeu, dar tu spuseseşi cinci sute, Carisson I

— Am spus eu asta! zise Carisson. Nu, ai auzit tu prost, Anna Eva! Nu-i aşa că am spus mii, Gusten? Şi făcu cu ochiul atât de grosolan încât directorul îl observă.

— Da, mi se pare şi mie că ai vorbit de mii, îl susţinu Gusten cât putu de bine.

Actul fusese definitivat şi directorul lămuri acum că intenţionează, în contul unei societăţi pe acţiuni, să înfiinţeze o mină de feldspat la Râgholm.

Nimeni nu ştia ce-i aia feldspat şi nimeni nu se gândea la comoara care zăcea acolo şi la capitalul pe care l-ar fi putut scoate, cu excepţia lui Carisson. căruia îi rămase gândul la asta.

Directorul îl lămuri că feldspatul e un fel de piatră roşcată care se întrebuinţează în fabricile de porţelan. În opt zile, casa administratorului, care şi fusese comandată la o fabrică de mobile, trebuia să fie montată, în patrusprezece zile trebuia să fie la locul ei baraca de lemn a muncitorilor şi în treizeci de zile trebuia să pornească lucrul.

După aceea directorul plecă.

Atât de repede veniseră toate asupra lor, ploaia asta de aur, încât nici nu avură timp să se gândească la toate consecinţele. O mie de coroane pe masă, patru mii la toamnă, pentru o insuliţă fără valoare: era prea mult deodată. De aceea au stat toată noaptea şi s-au sfătuit, tot gândindu-se la ceea ce ax mai putea să iasă din asta. Bineînţeles, vor putea vinde peşte şi alte produse atâtor muncitori şi administratorului, desigur, asta nici nu-i o problemă; pe urmă va veni directorul, poate cu familia, ca să-şi facă acolo vilegiatura; şi mai mult ca sigur că vor putea urca chiria profesorului, iar

Carisson ar putea la rândul său, să închirieze cuiva şi toate au să fie foarte, bine.

Carisson puse el însuşi banii în scrin şi-şi pierdu toată noaptea ca să socotească.

*

În săptămâna care urmă, Carisson făcu dese drumuri la Dalaro, reveni cu tâmplări şi zugravi şi ţinu mici reuniuni pe verandă, unde pusese o masă la care stătea şi bea coniac, fumând pipă, şi supraveghind munca ce înainta cu paşi mari.

Curând fură văzute şi covoare în toate camerele, până şi în bucătărie unde fu montată o plită Bolinder; ferestrele fură împodobite cu obloane verzi, care luceau de la distanţă, veranda fu din nou vopsită şi deveni albă şi roz, cu perdele din dril vărgat alb cu albastru, către partea expusă soarelui; în jurul grădinii şi curţii îşi construi un gard din ostreţe vopsite în verde, cu măciulii albe. Lumea stătea uimită şi se uita la minunăţia asta, Gusten însă se ţinea la distanţă, pe după colţul casei sau după un tufiş şi accepta rar câte o invitaţie pe veranda lui Carisson.

Acesta fusese unul dintre visele lui Carisson, făurit în nopţile senine, să stea pe verandă ca profesorul, tolănit cu nonşalanţă pe spate, admirând priveliştea, gustând coniac dintr-un pahar cu picior şi fumând pipă – sau mai bine ţigară de foi, deşi ţigara era totuşi cam prea tare pentru el.

Acolo, pe verandă, stătea el într-o zi, dis-de-dimineaţă, la opt zile după vizita directorului, când auzi sirena unui vapor în faţa Râgholmului.

— Au venit ăia, se gândi el şi, ca patron al locului, socoti să fie *„jantil”* şi să-i întâmpine.

Mai întâi intră în casă şi se îmbrăcă; pe urmă trimise după Rundkvist şi după Norman ca să meargă împreună cu el la Râgholm pentru a-i întâmpina pe domnii străini.

După o jumătate de oră barca porni din port, Carisson aflându-se la cârmă. Din când în când le amintea argaţilor să vâslească în acelaşi ritm ca să ajungă pe insulă ca lumea.

După ce au cotit după ultimul promontoriu şi s-a deschis în faţa lor strâmtoarea, mărginită de-o parte de Storon şi de cealaltă parte de Râgholm, li s-a înfăţişat ochilor o privelişte minunată. În golf era ancorat un vapor, împodobit cu steaguri şi pavilioane, iar între vapor şi ţărm circulau iole mici cu marinari în bluze albastre cu alb. Sus, pe stânca de pe ţărm, care avea străluciri roz de feldspat, se aflau câţiva domni, iar ceva mai încolo, muzicanţii ale căror instrumente de alamă realizau un cadru minunat pe fondul închis al brazilor.

Vâslaşii noştri din Hemso, întrebându-se ce-or fi făcând ăia, acolo sus, vâsliră spre stâncă, ca să ajungă cât mai aproape cu putinţă, să vadă şi să audă tot. Şi deodată, când tocmai ajunseră sub locul de adunare, auziră vâjâind aerul, ca şi cum ar fi zburat douăsprezece sute de eideri, pe urmă o bubuitură care parcă pornea din adâncul muntelui şi apoi o trosnitură de parcă ar fi plesnit toată insula.

— Ce dracu’! a fost tot ce-a mai apucat Carisson să spună, pentru că în aceeaşi clipă o ploaie de pietre căzu în jurul bărcii, urmată de o ploaie de nisip şi de o grindină de pietriş.

Sus, pe stâncă, vorbea cineva; spunea ceva despre marea industrie şi mijloacele de trai, despre munca acumulată şi unele vorbe străine, pe care cei din Hemso nu le pricepură.

Rundkvist credea că-i vreun predicator, şi-şi luă şapca în mână, însă Carisson pricepu că vorbeşte direcţiunea.

— Da, domnii mei, încheie directorul, avem piatră destulă în faţa noastră şi-mi termin cuvântarea cu urarea ca toată piatra asta să se transforme în pâine!

— Bravo!

Muzica începu să execute un marş. Domnii coborâră spre ţărm, ţinând fiecare câte o pietricică în mână,

pipăind-o cu degetele, râzând şi făcând tapaj.

— Ce-i cu voi mă, ăia cu barca? strigă un domn în uniformă de marină către cei din Hemso, care stăteajr sprijiniţi în vâsle.

Nu ştiau ce-ar fi trebuit să răspundă, însă nu crezuseră că n-ar fi bine să se uite. şi ei la serbarea aceea.

— Hm! Ăsta-i patronul în persoană, Carisson! lămuri directorul Diethoff, care înainta spre el. Iar el e gazda noastră, îl prezentă el pe Carisson. Pofteşte sus şi ia o gustare cu noi!

Lui Carisson nu-i venea să-şi creadă urechilor, însă se convinse repede că invitaţia e serioasă şi curând fu pe puntea de la pupă, la o masă cum nu mai văzuse în viaţa lui. Ezitase la început, însă domnii aceia erau atât de excesivi de populari, încât nici nu-i îngăduiră să-şi scoată şorţul de piele. Rundkvist şi Norman trebuiră însă să mănânce la proră, cu echipajul.

Niciodată Carisson nu-şi închipuise paradisul atât de măreţ. Mâncare la care nu ştia cum îi spune şi care se topea în gură ca mierea, mâncare care te gâdila în gât ca băutura, mâncare de toate culorile; şi cele şase pahare care stăteau dinaintea lui şi dinaintea celor” lalţi domni; şi s-au băut vinuri de parcă miroseai o floare sau sărutai o fată, vinuri care te înţepau la nas, care te furnicau prin oase şi te înşelau, făcându-te să te porneşti pe râs. Şi, pe lângă toate astea, muzica îi zicea atât de dulce, încât simţeai o înţepătură la rădăcina nasului, ca şi cum ţi-ar fi venit să plângi şi în acelaşi timp te lua cu frig pe la tâmple; şi te simţeai aşa de bine, în tot corpul, încât îţi venea să mori.

Iar când toate fură pe sfârşite, directorul vorbi. gazdei pământurilor acelora, îl lăudă pentru că face cinste ţării lui, că nu şi-a abandonat munca de bază, agricultura, pentru un câştig nesigur în alt domeniu, unde nevoia merge mână în mână eu luxul. După care ciocni cu el.

Carisson nu prea ştia bine când se cuvenea să râdă şi când să fie serios, dar când îi văzu pe domni că râd, în timp ce lui i se păru că-i vorba de ceva foarte serios, râse şi el cu ei.

După gustări s-au servit cafele şi ţigări de foi, după care se sculară de la masă. Carisson, generos ca un nobil, porni spre proră ca să vadă dacă li s-a dat ceva argaţilor, când îl strigă directorul, rugându-l să intre o clipă în cabina sa.

După ce intrară în cabină, domnul director Diethoff îi propuse ca el, Carisson, pentru a-şi consolida situaţia şi pentru a putea face faţă eventualelor nevoi cu mai multă autoritate faţă de muncitorii de pe insulă, să subscrie pentru câteva acţiuni ale societăţii.

— Dar, vedeţi, nu mă prea pricep la asta, spuse Carisson care avea fler în afaceri şi ştia că niciodată nu trebuie să închei o tranzacţie după ce ai băut.

Însă directorul nu-l slăbi de loc din mină şi după o jumătate de oră Carisson poseda patruzeci de acţiuni a o sută de coroane ale „Societăţii pe acţiuni pentru feldspat Eagle”, precum şi promisiunea solemnă că va fi numit revizor-supleant. (Carisson îl rugă să-i scrie pe hârtie vorba asta!) În privinţa vărsămintelor nu se pune nicio problemă; se vor face „*pe a pe* şi „a *conto*”.

După aceea băură cafea, coniac, punci şi apă minerală de *Bilina*[9] până ce se făcu ora şase, când Carisson trebuia să se îmbarce.

La debarcare i s-a oferit o frânghie de susţinere, lucru pe care nu l-a priceput, însă a strâns mâna la toţi marinarii care erau pe trepte, rugându-i să-l viziteze când mai trec pe acolo.

Cu cele patruzeci de acţiuni ale sale, şi cupoanele aferente, porni spre casă, stând la cârmă cu o „Regalia” în

9 Localitate în Cehoslovacia

gură şi cu un coş de punci între genunchi.

Când ajunse acasă, plin de pacea preafericiţilor, îi pofti pe toţi în bucătărie la un pahar de punci, le arătă acţiunile, care erau tot atât de enorme ca şi biletele băncii de stat; voi să-l invite jos, la bucătărie, şi pe profesor dar întâmpină protestele celorlalţi cu argumentul că el e revizor-supleant şi că face tot atâtea parale cât un muzicant neamţ, care nu-i nici cine ştie ce învăţat şi, de fapt, nici nu-i chiar profesor. Avea planuri măreţe, să întemeieze o societate de heringi săraţi în arhipelag, să cheme dogari din Anglia. să aducă o navă cu sare direct din Spania! Cu acelaşi suflu vorbi despre munca de bază, agricultura, despre reprezentanţii şi viitorul ei, scoţând în evidenţă temerile şi speranţele sale. I-au băut punciul, învăluiţi în nori de tutun şi în veselul miraj al viitorului fericit al celor din Hemso.

Carisson se suise pe creste şi ameţise. Munca de bază trecu pe planul doi, iar vizitele la Râgholm deveniseră zilnice. Făcu cunoştinţă cu administratorul şi stătu pe veranda sa, bând coniac cu apă minerală, în timp ce muncitorii sfărmau roca să scoată filoanele de cvarţ, piedica cea mai mare în calea exploatării minereului. Administratorul – un fost miner, şef de echipă – pricepuse că-i mai bine să fii în termeni buni cu deţinătorul de acţiuni şi revizomi-supleant şi avea atâta înţelepciune ca să înţeleagă cam cât ar putea dura toată afacerea asta.

Însă cei care participau la exploatarea minieră avură totuşi puţină influenţă asupra bunăstării fizice şi morale a celor din Ilemso şi prezenţa a treizeci de muncitori neînsuraţi începu să-şi arate roadele.

Se terminase eu tihna. Bubuia şi trosnea toată ziua dinspre munte: sirenele vapoarelor sunau mereu în strâmtoare; venea şi iahtul vărsând la ţărjn o grămadă de marinari. Serile, soseau la fermă muncitori; se învârteau pe lângă fântână şi pe la grajduri; umblau după fete;

organizau dansul; beau cu argaţii şi se băteau între ei. Oamenii chefuiau toată noaptea şi ziua nu mai erau buni de nimic; dormeau pe ogoare, moţăiau în faţa sobei. Şi, încetul cu încetul, începu să vină în vizită administratorul. Trebuiau să pună de cafea şi cum nu-i puteau oferi rachiu acestui domn, trebuia să se găsească mereu în casă coniac. Însă vindeau peşte şi unt, banii curgeau gârlă, aşa că puteau duce o viaţă veselă şi carnea apărea pe masa lor mai des ca înainte.

Carisson începu să pună osânză pe el, umblând toată ziua cam afumat, fără însă să fie beat turtă şi vara toată trecu pentru el ca o mare şi lungă sărbătoare, împărţindu-şi timpul între treburile comunale, exploatarea minei şi înfrumuseţarea naturii în jurul casei sale.

Într-o zi de toamnă plecă să inspecteze focurile şi după opt zile, când se întoarse acasă dimineaţa devreme, fu întâmpinat de bătrână, care-i dădu vestea neliniştitoare că trebuie să se fi întâmplat ceva la Râgholm. Într-adevăr, de patru zile şi patru nopţi fusese mereu linişte şi tăcere acolo. Nu se mai auzise nicio împuşcătură şi nicio sirenă de vapor. Oamenii de pe insulă fuseseră ocupaţi cutreieratul, încât nimeni nu avusese timp să viziteze mina. Administratorul n-a mai fost vizibil, iar muncitorii încetaseră să mai vină seara pe insulă. Trebuie să se fi întâmplat ceva. Ca să verifice pe teren, Carisson porunci să „înhame” cum îi plăcea lui să spună când trebuiau să vâslească, spre mină. Barca fusese vopsită în alb, cu o dungă albastră, şi ca să arate cât mai a patron, îşi instalase un scripete cu un cordon de perdea, încât putea să stea în picioare la cârmă, iar pe Rundkvist şi pe Norman îi transformase în nişte vâslaşi, iscusiţi, aşa că părea tare pompoasă ori de câte ori pleca undeva.

Drumul l-au făcut la iuţeală, împinşi de la spate de curiozitate şi nelinişte, iar când au ajuns la Râgholm şi s-au suit pe colină, au văzut că acolo domnea peste tot

pustiul.

Era o tăcere de mormânt şi nu se vedea niciun suflet de om. Au înaintat pe ţărm şi printre sfărâmături de stâncă, au ajuns la mină. Casa administratorului fusese luată; nicio urmă de unelte şi instalaţii; numai cazarma, cum îi spuneau muncitorii barăcii, era la locul ei, însă golită şi jefuită, luându-se tot ce se putuse căra: uşi, ferestre, bănci, paturi.

— Cred că au şters puţina! reflectă Rundkvist.

— Cam aşa se pare, răspunse Carisson şi „înhămă" din nou, de data asta spre Dalaro, unde trebuia să fie vreo scrisoare pentru el, la poştă.

Găsi într-adevăr acolo o lungă scrisoare de la director în care îl anunţa că societatea îşi încetase activitatea, având în vedere inutilitatea produsului. Iar în ceea ce priveşte creanţa lui Carisson de patru mii de coroane, se acoperea prin cele patruzeci de acţiuni pe care le subscrisese şi al căror vărsământ îl omisese, astfel că nu mai exista nicio afacere nelicliidată între societate şi suszisul Carisson şi consorţiul.

— Aşadar, m-am prăjit cu patru mii, se gândi Carisson. Nu-i nimica, trebuie să mă mulţumesc şi cu asta.

Şi cu firea lui de pasăre di apă, cu toate că era om de uscat, se scutură şi-şi uscă din nou penele. Se simţi şi mai liniştit atunci când citi într-un *post-scriptum* că tot inventarul rămas revenea celor din Ilemso, dacă doreau să-l ia.

Carisson se întoarse acasă cam turtit după călătoria făcută, spoliat de o grămadă de bani şi de titlul său atât de onorabil. Gusten voia să agraveze lucrurile, stârnind scandal, însă Carisson îl domoli cu un gest.

— Ei, făcea să vorbeşti despre aşa ceva mai înainte. Acum însă nu mai merită să vorbeşti…

În ziua următoare, Carisson şi cu cei trei oameni ai săi se aflau în plină activitate, căci plecară cu barca cea

mare, ca să transporte scândurile şi ţiglele de la Râgholm. Aşa că, mai repede decât s-ar fi gândit.

Carisson îşi înjghebă o căsuţă de vară, cu o cameră şi o bucătărie, jos, către strâmtoare, într-un loc la care nimeni nu s-a gândit şi de unde avea o privelişte frumoasă, atât asupra oraşului cât şi asupra arhipelagului.

Vara trecuse şi odată cu ea visele şi nălucirile. Iarna bătea la uşă şi aerul „se făcu mai apăsător, visele mai întunecate şi realitatea capătă alt aspect, mai vesel pentru unii, mai ameninţător pentru alţii.

CAPITOLUL AL ŞAPTELEA

Unde-i vorba despre visele adevărate ale lui Carisson; despre scrinul care-i sub pază bună şi despre lichidatorul care şterge totul cu buretele.

Căsătoria lui Carisson, deşi scurtă, nu fusese plină de ceea ce se numeşte, de obicei, fericire. Bătrâna era în vârstă, deşi nu chiar matusalemică, iar Carisson era tocmai pe punctul de-a intra în vârsta periculoasă. Până la cei patruzeci de ani, câţi avea acum, se luptase mai mult pentru pâine şi pentru asigurarea unui viitor, iar la fetele pe care le-ar fi dorit, renunţase. Acuma, când mai înaintase în vârstă şi avea perspectiva unei bătrâneţi tihnite, începuse să-i aţâţe carnea, poate mai tare ca înainte, pentru că în ultimii ani nu muncise atât de dur sau poate pentru că se hrănise mult mai bine ea altă dată. De aceea gândurile începură să-i zburde. Când stătea la căldurică, în bucătărie, ochii i se obişnuiseră să urmărească trupul tânăr al Clarei, mergând prin casă. Privirea i se oprea câte un pic, apoi se fixa, se odihnea, făcea mici ocoluri ici-coao, zbura, se întorcea. Pe urmă o privea pe fată drept în ochi şi, oriunde se ducea, privea după ea. Mai era însă cineva care privea, dar nu la Clara, ci la ochii care o urmăreau, şi cu cât privea, cu atât i se părea că vede ceva, ca atunci când faci un urcior la ochi care te doare şi-ţi curge.

Era cu câteva zile înainte de Crăciun. Se lăsase

întunericul, însă răsărise luna care lumina cu claritate brazii acoperiţi de zăpadă, golful lucios şi pământul alb. Un vânt hain bătea din nord aspru, şi mătura zăpada uscată. Clara era în bucătărie şi înteţea focul la cuptor, iar Lotten frământa ceva în copaie.

Carisson stătea lângă dulap, îşi fuma pipa şi torcea ca pisica, lângă cuptor; ochii îi ieşeau din cap de dorinţă, ardeau şi se făceau mângâioşi când se opreau pe braţele albe ale Clarei.

— Vrei să mulgi întâi şi pe urmă să măturăm? întrebă Lotten.

— Da, răspunse Clara şi-şi luă 1111 cojoc de oaie pe ea, după ce băgă vătraiul sub sobă.

Pe urmă aprinse felinarul de grajd şi ieşi. Carisson se luă după dânsa.

— Într-o clipă veni şi bătrâna din camera ei şi întrebă de Carisson.

— S-a dus după Clara la grajd, îi răspunse Lotten.

Fără să mai aştepte alte lămuriri, bătrâna luă un felinar şi plecă după ei.

Afară bătea un vânt ascuţit, ea nu vru însă să se mai întoarcă să-şi ia ceva pe ea, mai ales că grajdul era la o azvârlitură de băţ. Pământul era lunecos şi zăpada se fărâmiţa ea o făină fină; femeia merse repede şi ajunse în staulul vacilor, unde era cald. Se opri ca să tragă cu urechea şi auzi nişte şoapte în staulul oilor. La lumina slabă a lunii, care se strecura prin pânzele de păianjen şi prin pleava de pe geamuri, văzu cum vacile îşi întorc capetele şi o privesc cu ochii lor mari cu reflexe verzui în întuneric. Scăunelul şi şiştarul erau acolo. Însă nu asta dorea ea să vadă, ci cu totul altceva, ceva ce n-ar fi vrut să vadă pentru nimic în lume; ceva care o atrăgea ca o decapitare şi o făcea să se cutremure până în adâncul fiinţei ei.

Trecu încet prin grajdul vacilor, călcând pe paie şi

intră în staulul oilor. Era întuneric şi tăcere, felinarul se afla acolo, stins; mucul mai fumega încă. Oile îndoiau şi ronţăiau crenguţele uscate, cu frunze pe ele. Nu, nu asta voia dânsa să vadă. Merse mai departe şi ajunse la găini, care, căţărate pe stinghii, începură să cârâie uşurel, ca şi cum s-ar fi trezit din somn.

Uşa era deschisă şi ea ieşi din nou în lumina lunii. Două perechi de ghete, una mai mică şi alta mai mare, lăsaseră după ele urme pe zăpadă, albăstrui în umbră, ducând la o portiţă, care era legată şi care o trăgea spre un loc invizibil în livadă.

Şi o trăgea, o trăgea mereu în livada a. ceea, aproape în acelaşi loc, sub acelaşi tufiş de alun unde ea, în altă împrejurare, o împrejurare „oribilă, trăise în clipita unei nopţi, ceva de care nu voia să-şi mai amintească niciodată. Acuma alunişul era gol, doar cu câte un mugure prematur, ca o omidă mică şi stejarii, cu frunze cafenii, tari şi uscate care trosneau în vânt, însă atât de rare, încât puteai să vezi printre ele stelele şi cerul negru-verzui.

Şi mereu, mereu alţi paşi, alte verigi care se înlănţuiau şi şerpuiau printre brazi, iar brazii îşi legănau zăpada albă în părul cărunt şi rar al bătrânei când se împotrivea crăcilor înzăpezite; zăpada-i cădea pe corsajul de lână, i se spulbera pe gât, îi luneca pe spinare, o îngheţa, o uda.

Departe, tot mai departe, adânc în pădure, unde cocoşul de munte zboară de pe craca odihnei lui de noapte şi-o sperie, departe, prin mlaştină, unde strigă pescăruşii – peste pârleazuri care scârţâie când trece ea.

Urmele merg două câte două, unele mici, celelalte mari, alături, din când în când se calcă una pe alta, intră una în alta, ca şi cum ar dansa; peste mirişte a pe care s-a aşternut zăpada peste moviliţele de pietre, peste buştenii culcaţi şi uscăturile pădurii.

Ea nu mai ştie cât de mult a mers, însă i-a îngheţat

capul şi i-au amorţit mâinile, pe care şi le bagă sub haină – bietele mâini slabe şi roşii – şi suflă în ele din când în când. Ar vrea să se întoarcă, însă-i prea târziu şi poate că-i tot atât de mult înapoi cât şi înainte. Merge totuşi printre nişte plopi tremurători, ale căror frunze puţine – şi uscate tremură şi dârdâie parcă de vântul din nord; ajunge din nou la un pârleaz. Aici vede urmele fustei şi ale cojocului de oaie ale Clarei. Aşadar, aici s-a întâmplat! Aici! îi tremură genunchii, e îngheţată ca şi cum un sânge de gheaţă i-ar trece prin vine, un sânge care apoi o frige ca şi cum ar fi apă clocotită. Şi, extenuată, se aşază pe pârleazul acela, plânge, urlă, se calmează brusc, se ridică şi se tot duce. În latura cealaltă este golful, negru şi lucios, iar drept înainte vede lumina de la casă şi felinarul de la grajd. Vântul suflă tăios şi-l simte în spinare, îi despleteşte cozile şi-i îngheaţă nările; coboară mai mult sărind pârtia de gheaţă, trece peste pojghiţe care trosnesc, aude cum îi murmură la urechi trestiile uscate care sunt călcate în picioare, se împiedică în copcile mărunte şi cade; se ridică şi fuge din nou. de parcă s-ar fi luat după ea moartea care o frige în spate; ajunge la o plajă, merge de-a lungul gheţii, ca şi cum apa aceasta nesfârşită ar fi o fereastră în noroiul de pe jos, ar zăngăni şi s-ar zdrobi sub greutatea ei. Simte că frigul i se urcă de la picioare în sus, nu îndrăzneşte să strige, ca să nu vină cineva şi s-o întrebe unde a fost. Tuşea îi sfarmă pieptul, se ridică epuizată dintr-o groapă, se strecoară în curte, intră direct în camera ei şi se bagă în pat; o roagă pe Lotten să facă foc în sobă şi să pună la fiert o oală de flori de soc; pe urmă rămâne lată în pat.

Pune s-o dezbrace şi aruncă pe ea cuvertura de blană de oaie. Înteţeşte focul şi continuă să tremure de frig. După aceea trimite să-l cheme pe Gusten. care-i în bucătărie.

— Eşti bolnavă, mamă? întrebă băiatul cu calinul său obişnuit.»

— De data asta sunt, răspunde bătrâna gâfâind, şi n-o mai duc mult. Încuie uşa şi du-te la scrin. Cheia e pe etajeră, după pudrieră, ştii tu!

Guşteri e deprimat şi face tot ce i se spune.

— Deschide uşiţa: trage sertarul, al treilea de pe stânga, şi ia hârtia aceea mare… Da, aceea… Arunc-o în foc!

Gusten se supuse şi imediat flăcările din sobă înhaţă hârtia care pârâie şi se carbonizează.

— Închide uşiţa, băiete, şi încuie biroul! Păstrează cheia la tine! Stai aici lângă mine şi ascultă-mă, pentru că mâine n-am să mai pot vorbi.

Gusten se aşază şi se smiorcăie un pic –, dându-şi seama că acum e într-adevăr ceva serios.

— Când am să închid ochii, să iei pecetea lui taică-tu care-i la tine, şi să pui sigiliu pe toa. te broaştele până vin domnii de la tribunal.

— Şi Carisson? întrebă băiatul ezitând.

— Rămâne pe dinafară; să nu-i iei nimic din ce-i al lui. dar dacă poţi să-l dai afară, dă-l! Dumnezeu să te aibă în pază, Gusten; ai fi putut totuşi să vii la nunta mea, însă vei fi avut şi tu motivele tale. Şi acum ascultă-mă bine; după ce eu am să plec, tu să fii înţelept; niciun fel de garnitură de argint la sicriu; trebuie să iei ceva simplu, galben, cum au făcut la Slusspan; şi să nu fie prea multă lume; însă clopotele vreau să mi se tragă şi vreau ca domnul pastor să-mi citească două-trei vorbe, asta poate s-o facă, şi dă-i bastonul cu măciulia de chilimbar legată în argint al tatălui tău şi o jumătate de oaie coanei preotese; şi, mai târziu, Gusten, când o fi să te însori, ia o fată pe care s-o iubeşti şi să ţii la ea: însă ia una de seama ta, şi dacă are bani, nici asta nu-i rău; să nu cumva să iei însă vreuna de aici; astea te mănâncă ca păduchii; şi care-i mai curată, aceea iubeşte mai bine. Iar acum, dacă vrei să citeşti ceva pentru mine, am să încerc să adorm.

Uşa se deschise şi Carisson intră în cameră, delicat, însă plin de el.

— Eşti bolnavă, Anna Eva? o întrebă el scurt, ca să ştiu dacă trebuie să trimit după doctor.

— Nu-i nevoie, răspunse bătrâna, întorcându-se cu faţa la perete.

Carisson bănui o legătură între diferitele întâmplări şi voi din nou să se arate amabil.

— Eşti supărată pe mine. Anna Eva? Ei, nu trebuie să te superi pentru toate fleacurile! Vrei să-ţi citesc ceva din *Biblie P*

— Nu-i nevoie! fu tot ce răspunse bătrâna.

Carisson observând că nu mai e nimic de făcut, şi cum nu-i plăcea să facă eforturi inutile, luă lucrurile aşa cum erau şi se aşeză pe sofa, să aştepte. Cum afacerile erau clare şi bătrâna n-avea chef sau putere să întreţină o conversaţie despre ele, nu mai era nimic de adăugat; tot ce-o fi pus la cale Gusten şi cu baba va drege el mai târziu. Ca să mai caute un doctor, nu se mai gândi, pentru că oamenii de aici erau obişnuiţi să moară singuri şi în afară de asta, toate legăturile cu uscatul erau întrerupte.

Două zile şi două nopţi au vegheat fetele cu rândul în camera bolnavei, iar când una moţăia pe un scaun sau pe sofa, cealaltă dormea iepureşte, cu un ochi deschis. Cum i se părea însă uneia ceva, sărea imediat şi cealaltă.

În Ajunul Crăciunului, dimineaţa, madam Flod muri.

Pentru Gusten era ca şi cum atunci i s-ar fi tăiat cordonul ombilical; ca şi cum s-ar fi desprins de viaţa mamei sale şi ar fi devenit de sine stătător. După ce i-a închis bătrânei ochii şi i-a băgat sub bărbie cartea de *Psalmi*, ca să nu i se deschidă gura, aprinse o luminare şi în prezenţa lui Carisson, scoase pecetea şi sigilă scrinul.

Suferinţele înăbuşite izbucniră; Carisson se duse şi se aşeză cu spatele la scrin.

— Hei, ce tot învârteşti aici, băiete? îl întrebă el.

— Nu mai sunt „băiete” pentru tine, răspunse Gusten, ci sunt stăpânul de la Hemso. Iar tu ai rămas pe dinafară.

— Vrei să spui că o să fim doi acuma! replică Carisson.

Gusten luă o puşcă de pe perete, îi trase cocoşul, încât se vedea capsa, bătu cu palma patul armei şi zbieră pentru prima oară în viaţa lui:

— La o parte! Dacă nu, trag 1

— Ai curajul?

— Da, pentru că nu-i niciun martor! răspunse Gusten, care se părea că fusese în relaţii cu nişte oameni ai legii.

Era clar şi Carisson pricepu.

— Aşteaptă tu numai, pân-or veni să facă partajul, spuse el, şi plecă la bucătărie.

Seara Crăciunului a fost tristă în anul acela. Mortul în casă şi nicio posibilitate ca să trimiţi după sicriu sau după giulgiu; zăpada căzuse nemaivăzut de multă, iar puntea de gheaţă de deasupra curentului din strâmtoare, în *fjärd*, nici nu să ţinea, nici nu se sfărrna; ca să pui o barcă pe apă era imposibil, pentru că apa era o mocirlă îngheţată, în care nu puteai nici să vâsleşti, nici să luneci cu sania, nici să mergi pe jos.

Carisson şi Flod, cum pusese Gusten să i se zică, erau mereu împreună, stăteau la masă în acelaşi timp, fără să schimbe o vorbă. Casa era întoarsă pe dos; nimeni nu-şi mai făcea munca lui, nimeni n-avea încredere unul în celălalt şi cea mai mare parte din treburi rămâneau nefăcute.

Urmă Crăciunul, cenuşiu, ceţos şi iar zăpadă. Ca să te duci la biserică era tot atât de dificil ca în orice altă parte; de aceea Carisson ceti predica în bucătărie. Fiind un mort în casă, nimeni nu-şi manifestă în niciun fel bucuria Crăciunului. Mâncarea era pregătită de mântuială, niciodată gata la timp şi toţi erau nemulţumiţi. Plutea ceva

apăsător în aer, afară ea şi înăuntru şi cum bătrâna zăcea în odaia mare, ceilalţi toţi rămăseseră în bucătărie. Erau oarecum încartiruiţi şi când nu mâncau sau beau, dormeau, unul pe sofa, altul pe pat; ca să joace cărţi sau să cânte la armonică nu-i putea trece nimănui prin gând.

Ziua următoare veni şi trecu tot atât de apăsătoare, tot atât de plicticoasă; Flod însuşi îşi pierdu răbdarea. Înţelegând că întârzierea ar putea aduce noi neplăceri, pentru că moarta începuse să se descompună, îl luă pe Rundkvist cu el în magazie şi făcură un sicriu, pe care-l vopsiră în galben; cu ce mai putură găsi prin casă îi făcură moartei giulgiu. De altfel trecuseră cinci zile. Pentru că vremea nu dădea niciun semn de îmbunătăţire şi pentru că mai aveau perspectiva să mai aştepte paisprezece zile, trebuiau să încerce cu orice preţ să transporte cadavrul la biserică pentru al înmormânta. Cu scopul acesta lăsară pe mare barca cea mare cu pânza dreaptă şi toată lumea se echipă pentru o călătorie cu barca printre gheţuri, cu tălpici, plug de gheaţă, topoare şi frânghii. Şi în ziua a şaptea, foarte de dimineaţă, au pornit la drum în periculoasa lor călătorie.

Dădeau de un talveg deschis, vâsleau; ajungeau într-un *fjărd* îngheţat, puneau barca pe tălpici şi o trăgeau; mai rău era când dădeau de vreo mocirlă îngheţată, unde vâslele plescăiau în sus şi în jos, dar barca nu înainta mai mult de câţiva centimetri; uneori trebuiau să meargă înaintea bărcii şi să taie un cana] cu plugul şi cu topoarele, însă vai de cei care deschideau drumul, căci în orice clipă puteau să-i absoarbă curentul prin coaja subţire de gheaţă.

Trecuse amiaza, ei n-avuseseră timp nici de mâncat, nici de băut şi mai aveau de parcurs ultimul *fjărd*. Atât cât puteau ei privi se întindea un câmp de zăpadă neted şi întins, cu mici moviliţe rotunde doar ici şi colo. care nu erau altceva decât stânci acoperite de zăpadă; înspre răsărit cerul era negru-albastru şi prevestea ninsoare;

corbii veneau în zbor şi trăgeau spre ţărm, ca să-şi caute adăpost pentru noapte pe o cracă; gheaţa bubuia, de parcă ar fi venit dezgheţul şi focile mugeau undeva, pe mare. Fjărdul se deschidea către mare spre răsărit, însă nu se zărea niciun ochi de apă. Mai era şi bănuiala că s-ar fi auzit ţipătul raţei polare înspre ţărm, însă cum ei nu mai aveau veşti de pe uscat de paisprezece zile, nu mai ştiau dacă farurile erau stinse, gândindu-se că aşa-i totdeauna între Crăciun şi Anul Nou.

— Nu merge mai departe! îşi mărturisi gândurile Carisson, care tăcuse aproape tot timpul.

— Trebuie să meargă, zise Flod şi puse umărul ca să împingă, însă trebuie să acostăm la Masklăppan ca să înfulecăm ceva.

Ca urmare, cârmiră spre insula care se vedea în mijlocul *fjărdidui*. Era cu mult mai departe decât se părea şi-şi schimba aspectul, pe măsură ce se apropiau de ea; în sfârşit ajunseră la o ancablură de insulă.

— Copcă înainte! strigă Norman, care era de veghe, ţineţi tare la stânga!

Sania fu împinsă spre stânga, din nou spre stânga şi până la urmă ajunseră lângă insulă. Fie din cauza căldurii soarelui, fie din cauza unui curent submarin, cald, insula se golise de jur-împrejur şi părea inabordabilă din toate părţile, cel puţin pentru sanie. Cădea întunericul şi nu mai era timp de prea multă chibzuială, aşa că Flod, care comandase toate manevrele încă de la început, lansă un plan de atac; barca pusă în funcţie, împinsă tare în apă şi în aceeaşi clipă să sară toţi în ea şi să pună mâna pe vâsle. Zis şi făcut!

— Unu, doi, trei! comandă Flod; tălpicile se desprinseră, barca se înclină într-o parte şi sicriul căzu în apă.

În clipele acelea de groază Flod şi Carisson, care erau la pupă, uitară să mai sară în barcă iar Norman şi cu

Rundkvist se salvară şi rămaseră pe marginea gheţii. Sicriul, prost încheiat, se umplu repede cu apă şi se cufundă, mai înainte ca cineva să fi avut alt gând decât grija de sine însuşi.

— Acuma trebuie să mergem imediat la parohie! comandă Flod, care astăzi se vădea mai curând energic decât cu judecată.

Carisson se opuse, însă la întrebarea lui Gusten dacă socoteşte că-i mai bine să aştepte toată noaptea pe gheaţă, n-a mai avut ce să spună; pricepu că orice speranţă de a ajunge la insulă se dusese.

Rundkvist şi Norman, care mergeau anevoie pe insulă, le strigară să vină după ei, însă Flod le răspunse făcându-le doar semne de rămas-bun şi arătându-le înspre sudul *fjărdului*, unde se afla parohia.

Carisson şi Flod merseră un timp tăcuţi, Gusten înainte, cu brăzdarul plugului, ca să vadă dacă ţine gheaţa, Carisson, cu haina descheiată la gât, tremurând cu ghidul la năprasnicul şi jalnicul sfârşit al soţiei sale, care n-avusese nicio vină.

După ce au mers vreo jumătate de oră, Gusten se opri ca să răsufle; pe urmă se uită de jur-împrejur la stânei şi la insule, ca să vadă unde se află.

— Fir-ar al dracului, ne-am rătăcit! înjură el. Aia nu era Masklăppan, pentru că-i asta de aici, zise el, arătând spre est. Şi ăsta-i pinul din Gilloga.

Pe o insulă lunguiaţă, în direcţia ţărmului, se vedea un pin singuratic, care rămăsese după tăierea unei păduri şi semăna, cu cele două crăci mari ale lui, cu un telegraf, constituind un punct de reper atât pe uscat cât şi pe mare.

— Şi acolo-i Trălskăr.

Vorbea pentru el însuşi, dând din cap.

Carisson se înspăimântă, pentru că nu se simţea de loc ca la el acasă în arhipelag şi avusese o încredere neţărmurită în cunoştinţele lui Gusten. Flod se gândea în

acest timp că făcuse punctul şi schimbă direcţia, mergând mereu spre sud.

Se întunecase de-a binelea, dar zăpada strălucea încă, aşa că puteai să te orientezi; nu scoteau niciun cuvânt, iar Carisson se ţinea strâns după urmele celui care ştia drumul.

Deodată acesta se opri şi ascultă. Urechea neexersată a lui Carisson nu auzi nimic, însă lui Gusten i se păru că distinge un bubuit slab înspre est. Înaintea loi se ridică un zid de ceaţă mai dens şi mai negru decât vălul de pâclă care învăluia orizontul.

S-au oprit tăcuţi o clipă, până ce Carisson distinse un bubuit şi un muget care se apropia.

— Ce-i asta? întrebă el, trăgându-se înspre Gusten.

— Marea! îi răspunse acesta. Peste o jumătate de oră o să avem aici vântul din est cu zăpadă, şi dacă o crăpa iar gheaţa, e rău de tot. Dracul ştie cum o scoatem la capăt. Repede acuma!

Gusten începu să alerge, cu mici sărituri şi Carisson se ţinea după el; zăpada scârţâia sub picioare şi duduitul parcă venea după ei.

— Acuma s-a zis cu noi! strigă Gusten şi se opri, arătând o lumină care sclipea din spatele unei insule înspre sud-est. Farul s-a aprins şi marea e liberă!

Carisson nu-şi dădu seama de primejdie, însă aprecie că trebuie să fie lată rău, dacă s-a înspăimântat şi Gusten.

Vântul din est îi prinsese din urmă, încât printre stânci văzură cum înaintează peretele de omăt, ca un ecran negru şi, imediat după aceea, fură împresuraţi de zăpada care cădea deasădeasă şi neagră ca funinginea. Se făcuse întuneric de tot în jurul lor şi lumina farului care mai adineauri lucea ca o steluţă, arătându-le drumul, se stinse definitiv.

Gusten continua să meargă cu paşi mari; Carisson, după el, cât putea de bine; însă era gras şi nu mai putea să

ţină pasul, rămânea în urmă, se ruga de

Gusten să stea mai încet, însă acesta n-avea chei să se jertfească, ci alerga, alerga ca să-şi scape viaţa. Carisson îl apucă de poalele hainei, se milogi şi îl imploră să nu fugă din faţa lui, îi făgădui aur şi păduri verzi, îl conjură, în numele fericirii veşnice şi a chinurilor iadului, însă fără niciun folos.

— Fiecare pentru sine şi Dumnezeu pentru noi toţi! îi răspunse Gusten şi-l rugă să se ţină vreo doi paşi mai înapoi pentru că altfel se rupe gheaţa.

Aşa se gândise şi el să facă, căci în urma lor pânia din ce în ce mai mult, şi ceea ce era şi mai rău, mugetul mării se apropia atât de grabnic, încât auzeai valurile izbindu-se de stânci şi de sloiuri, iar pescăruşii treziţi din somn ţipau după neaşteptata pradă adusă de mare.

Carisson gâfâia înspăimântat, distanţa dintre el şi Gusten mărindu-se mereu, până ce se pomeni singur, alergând prin beznă. Atunci se opri brusc, căută urma, nu găsi nimic, strigă, dar nu primi niciun răspuns. Singurătatea, bezna, frigul şi apa aduceau cu ele moartea.

Gonit de spaimă porni iar la drum, alergă încotro vedea cu ochii, fulgii îl băteau din spate, apoi din faţă şi atunci strigă din nou:

— Mergi în direcţia vântului şi o să ajungi la ţărmul de vest! auzi el prin întuneric o voce în trecere v şi pe urmă se făcu din nou tăcere.

Însă Carisson nu mai avea acum nicio putere să alerge şi, lipsit de curaj, îşi încetini mersul; auzi cum în urma lui marea mugeşte, cum bubuie, scrâşneşte, înghite ca şi cum ar fi ieşit anume pentru a-şi înhăţa prada nocturnă.

*

Pastorul Nordstrom fusese plecat şi se întorsese pe la opt seara, se băgase în pat, citise ziarul şi căzuse într-un somn foarte adânc. Însă pe la ceasurile unsprezece simţi

cum îl împinge în coaste cotul babei lui.

— Erik! Erik! auzi el prin somn.

— Ce tot vrei? Nu poţi să stai şi tu liniştită, mirii el, pe jumătate trezit.

Temându-se de lungi explicaţii şi fiind convins că, oricum, s-a terminat cu liniştea, pastorul se grăbi să se scoale, aprinse un chibrit şi întrebă ce s-a întâmplat.

— Strigă cineva în grădină! N-auzi?

Pastorul trase cu urechea şi-şi puse ochelarii, ca să audă mai bine.

— Dar pe sufletul meu, aşa-i! Cine… cine ar putea fi?

— Du-te şi vezi, hai! îl zori bătrâna, dându-i din nou un ghiont.

Pastorul îşi trase izmenele pe el, îşi puse şuba, îşi vârî picioarele în cizme, luă puşca din cui şi-i pase o capsă, scutură amorsa şi ieşi afară.

— Hei! Cine-i acolo? strigă el.

— Flod! răspunse o voce înfundată de după gardul viu de liliac.

— Ce dracu’ s-a întâmplat de vii la ora asta! îşi dă sufletul bătrâna?

— Ba-i mult mai rău 1 răspunse abătut Gusten, Am pierdut-o!

— Aţi pierdut-o?

— Da, am pierdut-o în mare!

— Intră în casă, pentru Dumnezeu, nu mai sta în frig!

La lumina lumânării Gusten arăta ca o curcă plouată, pentru că nu mâncase şi nu băuse toată ziua şi în afară de asta, alergase ca un câine, luptându-se cu vântul din est. După ce pastorul află, dintr-o răsuflare, cum s-au petrecut lucrurile, se duse la baba lui, şi după o mică furtună de câteva minute, obţinu cheile de la un anumit dulap din bucătărie, unde îl conduse pe naufragiat. Curând Gusten stătea la masa mare din bucătărie, în timp ce pastorul punea în faţa celui fiamând rachiu, slănină, tocătură de

porc şi pâine.

Pe urmă se sfătuiră ce să facă pentru cei rămaşi pe ţărm. Să plece noaptea şi să roage oamenii ca să meargă prin beznă, însemna să se obosească degeaba; să aprindă focuri pe ţărm, era periculos, căci ar fi putut să inducă în eroare navele, dacă lumina ar fi străbătut prin ceaţa groasă.

Despre argaţii rămaşi pe insulă nu-şi făceau nicio grijă; mai rău era cu Carisson. Gusten presupunea, de fapt, că gheaţa crăpase şi Carisson îşi găsise sfârşitul acolo „şi asta-i, – spunea el, – ca şi cum şi-ar fi primit plata pentru faptele lui rele”.

— Ascultă Güsten, replică pastorul Nordström, cred că tu ai fost nedrept cu Carisson şi nu ştiu ce vrei să spui cu faptele lui rele. Cum arăta fenna voastră când a luat-o el în primire? N-a luptat el ca să pună pe picioare averea ta? Nu ţi-a adus el vilegiaturişti şi nu ţi-a clădit el o casă nouă? Şi dacă s-a însurat cu văduva, ei, parcă ea n-a vrut? Că a rugat-o să-şi facă testamentul, nu-i niciun rău că a încercat, iar că l-a făcut, asta ar putea să însemne că ea nu s-a gândit bine. Carisson a fost un om dibaci şi a făcut tot ce-ai fi vrut şi tu să faci, dar n-ai putut! Vrei să spui că nu ţi-ar conveni să mă duc în peţit pentru tine la văduva din Avassa, cu cei opt mii de riksdaleri ai ei? Nu, Güsten, ascultă-mă, nu trebuie să fii prea sever şi vezi tu, sunt mai multe puncte de vedere din care trebuie judecat un om, nu cum crezi tu!

— Bine, bine, însă în orice caz, el a omorât-o pe mama, şi asta n-am s-o uit niciodată!

— Prostii, ai s-o uiţi tu, când ai să te îndeşi în pat lângă nevastă-ta; iar dacă într-adevăr Carisson a omorât-o, asta-i ceva foarte nesigur. Dacă, de exemplu, bătrâna ar fi pus ceva pe ea înainte de-a alerga prin curte noaptea, atunci n-ar fi răcit. Şi dacă n-ar fi făcut atâta caz de faptul că el, bărbat tânăr, umblă după fete. Acum, că s-a terminat

totul, să vedem mâine dimineaţa ce mai trebuie făcut. Mâine e duminică şi vine destulă lume la biserică, aşa că nu mai e nevoie să trimitem după ei. Du-te şi te culcă, fi liniştit şi gândeşte-te că moartea unuia, e pâinea altuia.

*

Dimineaţa următoare, când credincioşii se adunaseră în curtea bisericii, apăru pastorul Nordstrom însoţit de Flod. În loc să intre în biserică, se opri în mijlocul mulţimii, care se întreba ce s-o fi întâmplat. Şi după ce anunţă suspendarea slujbei, rugă mulţimea să se adune cu bărcile la debarcaderul parohiei cât o putea de repede, ca să-i salveze pe cei în nevoie. Cei din fund începură să murmure, pentru că „veneticul” avea câţiva duşmani printre membrii consiliului comunal, pretextând că nu voiau să se lipsească de cuvântul Domnului.

— Fleacuri, replică pastorul; nu sunteţi voi chiar aşa de dornici să ascultaţi ciorbăraia mea, după câte vă cunosc eu. Cum? Că spui Atu, aia din Avassa, tu care eşti atât de tare în *Scripturi* încât ştii şi când citesc o predică mai veche?

Mulţimea s-a veselit un pic şi starea de spirit deveni favorabilă ajutorării celorlalţi.

— De altfel, mai avem duminică şi peste şapte zile şi vă promit, o să vedeţi voi – luaţi-vă şi nevestele – că o să trag o predică, să vă ţină pentru două săptămâni! Acuma, sunteţi gata să scoateţi măgarul din Jântână?

— Daaa! murmură mulţimea, ca şi cum ar fi primit absoluţiunea pentru nerespectarea zilei Domnului.

Şi se grăbiră toţi să ajungă acasă ca să îmbrace haine pentru mers pe mare.

Furtuna de zăpadă încetase, vântul se dusese spre nord şi era o vreme senină şi rece. *Fjärdul* se umpluse cu apă şi valurile negre-albăstrui înconjurau insuliţele acoperite cu zăpadă albă şi lucioasă, când vreo zece bărci cu pânză părăsiră debarcaderul parohiei. Oamenii veniseră

cu şube, cu căciuli de piele de focă, cu topoare şi drage. Nimeni nu se gândea să folosească pânzele şi se puseră pe vâslit zdravăn. Pastorul stătea cu Gusten în prima barcă, în care vâsleau patru dintre cei mai zdraveni bărbaţi din arhipelag, avându-l şi pe micimanul Rapp ca observator şi specialist în tăierea gheţii.

Erau serioşi, dar nu peste măsură de abătuţi: o viaţă de om în plus sau în minus nu-i cine ştie ce mare lucru pentru oamenii mării.

Valurile erau destul de mari şi apa, încă destul de îngheţată, mai aducea sloiuri care trebuiau tăiate, şi care se ciocneau de barcă, frecându-se se cufundau şi iar ieşeau la suprafaţă; din când în când marea mai aducea frunze, trestii, crăci şi buşteni de la ţărm.

Pastorul stătea cu luneta la ochi şi privea spre Trălskär, unde ar fi trebuit să fie cei din Hemso, mai arunca la întâmplare câte o privire spre *ţiărd*, unde probabil se înecase Carisson, căutând vreo urmă de pas, ori o haină sau ceva asemănător. Dar totul era în zadar.

După două ore de vâslit, se apropiară de insule, Rundkvist şi cu Norman văzuseră de la mare distanţă flotila de salvare şi de bucurie aprinseseră un foc la ţărm. Şi când bărcile sosiră în apropierea insulei, manifestară mai curând curiozitate decât emoţie, pentru că niciodată nu fuseseră în primejdie de moarte.

— Cât timp ai pământul sub picioare mai speri! observă Rundkvist.

Pentru că ziua era scurtă, imediat ancorară barca şi începură dragarea după sicriu.

Rundkvist putu să arate, cu precizie, locul unde zăcea sicriul, pentru că văzuse pe apă un foc jucăuş într-un anumit punct. S-a cercetat bucată cu bucată, însă fără niciun rezultat, decât nişte alge pline de scoici şi animale marine; au dat cu draga toată dimineaţa, până la amiază, dar fără niciun folos. Oamenii începuseră să fie obosiţi şi

contrariaţi. Câţiva se duseseră pe uscat ca să bea ceva sau să mănânce şi să fiarbă cafea, când Gusten lămuri, în sfârşit, că nu mai vede nimic de făcut, jăentru că, fără îndoială, sicriul a fost cărat în adâncuri de curenţi.

Cum nimeni nu era prea dispus să vadă cadavrul plutind, şi cum lucrul nu privea pe nimeni prea îndeaproape, se simţiră uşuraţi că au fost eliberaţi de sarcina aceasta.

Ca să pună un capăt cuviincios întâmplării nefericite, pastorul Nordstrom se duse la Flod şi-l întrebă dacă vrea să se facă ceva pentru bătrână. Pastorul avea cartea cu el şi un psalm puteau să-l spună şi ei pe de rost. Gusten acceptă plin de mulţumire, sentiment de altfel împărtăşit de toţi.

Soarele îşi terminase scurtul său drum şi insula era scăldată într-o lumină roşietică în clipa când oamenii se strânseră într-un grup pentru a-şi lua rămas bun de la cei plecaţi „potrivit obiceiului. Pastorul se sui în barcă, urmat de Gusten; se duse la etambou, îşi luă cartea, strânse batista între degetele mâinii stângi şi se descoperi, după care toţi oamenii de pe ţărm îşi scoaseră căciulile.

— Să cântăm psalmul 452, *„Eu merg împotriva morţii”*; îl ştiţi cu toţi pe de rost?

— Daa! răspunseră cei de pe ţărm.

Şi cântecul începu şovăitor, la început din cauza frigului, pe urmă din pricina emoţiei neobişnuitei ceremonii şi a tonului mişcător al vechiului psalm, care îi conduce pe mulţi spre ultima odihnă.

Ultimele note răsunară şi se răsfrânseră pe deasupra apei, se izbiră de stânci şi trecură prin aerul rece până ce se făcu o pauză în care se auzi şuieratul vântului printre ăcele pinului, plescăitul valurilor pe stânci, strigătul pescăruşilor şi loviturile valurilor pe fundul bărcilor. Pastorul îşi întoarse faţa spre *fjärd*, faţa lui zbârcită şi îmbătrânită şi soarele îi sclipi pe chelie, în jurul căreia

firele de păr cărunt erau zburlite de vânt ca lichenul care atârnă pe crăcile unui pin bătrân.

— Din pământ ai venit şi-n pământ te vei întoarce, Iisus Cristos, Mântuitorul nostru, te va învia la ziua judecăţii de apoi!

— Să ne rugăm! începu el cu vocea gravă, care lupta cu vântul şi cu valurile, ca să fie auzită.

Şi înhumarea se termină eu un *Tatăl nostru*, iar după cea din urmă binecuvântare, întinse mâna peste ape, ca un ultim rămas bun.

Şi-au pus căciulile în cap. Gusten strânse mâna pastorului şi îi mulţumi, însă, parcă mai avea ceva pe suflet.

— Ascultaţi, domnule pastor, mă gândeam că, dacă… dacă n-ar trebui să-i citiţi câteva vorbe şi lui Carisson…

— Slujba a fost pentru amândoi, fiule! Însă e frumos din partea ta că te-ai gândit la asta, răspunse bătrânul, care părea că este mult mai mişcat decât ar fi vrut.

Soarele coborâse mult şi trebuiau să se despartă, grăbindu-se să ajungă acasă cât puteau de repede.

Au ţinut să-i mai dea lui Flod o ultimă dovadă de atenţie şi, după ce şi-au luat rămas bun şi au intrat toţi în bărci, l-au mai întovărăşit o bucată de drum, după care şi-au pus bărcile în linie, ca la aruncatul năvoadelor, salutându-l cu vâslele şi strigându-i rămas-bun.

Era un omagiu adus durerii, dar şi un omagiu adus tânărului care intra acuma în rândurile bărbaţilor de sine stătători.

Şi, stând la cârma bărcii, stăpânul de la Hemso se lăsă purtat spre casă de lopeţile argaţilor săi, ca să-şi conducă propria lui ambarcaţie prin capriciosul şi furtunosul *fjärd*, pe marea verde a vieţii sale.

CUPRINS

Prefaţă V
Tabel cronologic, s, „, XXXIII

Capitolul întâi
Unde Carisson îşi ia o slujbă şi se arată a fi un mare pişicher, t 1
Capitolul al doilea
Unde-i vorba despre hodina şi truda duminicii, păstorul cel bun şi oile rătăcite, becaţele care-şi primesc partea ce li se cuvine şi argatul care primeşte o cameră...» „39
Capitolul al treilea
Unde argatul pune atuul pe masă, devine stăpân şi-i moaie pe tinerii cocoşi... «. «39
Capitolul al patrulea
Unde se face puţin tărăboi pentru nuntă, iar baba-i peţită de dragul gologanilor... 75
Capitolul al cincilea
Unde se fac cele trei strigări, se merge la împărtăşanie şi. se face nunta, dar încă nu se intră în patul conjugal 107
Capitolul al şaselea
Unde se schimbă lucrurile şi părerile, agricultura dă înapoi, iar mineritul înfloreşte 150
Capitolul al şaptelea
Unde-i vorba despre visele adevărate ale lui Carisson; despre scrinul care-i sub pază bună şi despre lichidatorul care şterge totul cu buretele 174
Redactor responsabil: TEODORA POPA Tehnoredactor: ION TUDOR
Dat la cules 26.01.1968, Bun de tipar 16.02.1968. Apărut 1968. Tiraj 74.175 ex. broşate, Hârtie ziar de 50 gim! Format 700X920132. Coli ed. 9, 10. Coli tipar 7, 5.4. nr. 2104/1967. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici «397 – 31 = 59.
Tiparul executat sub comanda nr. 80104 la Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii”, Piaţa Scânteii nr, 1, Bucureşti – Republica Socialistă România strindberg

«Acest om dezechilibrat şi egoist, dornic de glorie şi lipsit de spirit practic, acest om ciudat, contorsionat, lovit de soarti şi neînţeles, cu o viaţă de familie infernali, curios şi ştie orice se poate şti, trecând de la pietism la ateism şi de la catolicism la ocultism şi magie, de la chimie la alchimie şi anarhie în toate, a fost totuşi un scriitor de geniu care a revoluţionat limba şi literatura suedezi şi a deschis drumuri noi literaturii universale.»

bibioteca bpt pentru toţi
Lei 4
editura pentru literatură

Florin MURGESCU

1 „Naşterea geniului în critica socială”.

8 „Nimic nu e mai neplăcut, decât să fii spânzurat neştiut de nimeni”.

XIX

1 Titlul românesc dat traducerii de faţă: *Întâmplări*

din

Arhipelag.

4 Plantă ornamentală (*Impatienn balsamina*).

1 Bere neagră englezească, tare şi amară.